

Palle Lykke

DET LÆRDE SELSKAB
I AARHUS
1945 – 1995

AARHUS UNIVERSITETSFORLAG

DET LÆRDE SELSKAB I AARHUS

Det lærde Selskabs Samling
Tegnet af Institutionen i Aarhus
(se side 56-57)

Det lærde Selskabs bomærke,
tegnet af kunstneren Mogens Zieler
(se side 59-60)

Palle Lykke

DET LÆRDE SELSKAB
I AARHUS
1945 - 1995

AARHUS UNIVERSITETSFORLAG

Copyright: Aarhus University Press, 1995
Trykt på langtidsholdbart papir
af Cambridge University Press
ISBN 87 7288 459 2

AARHUS UNIVERSITETSFORLAG

Aarhus Universitet
8000 Århus C

Telefon 86 19 70 33

ANSI/NISO
Z39.48-1992

PRÆSIDENTENS FORORD

Da erkendelsen af Det lærde Selskabs forestående jubilæum begyndte at brede sig, ytrede et tidligere præsidiemedlem, at begivenheden i det mindste måtte markeres med en avis-kronik. Heldigvis blev det ikke ved det. Blandt de mange aktiviteter, Aarhus Universitet har at byde på, tæller Universitetshistorisk Udvalg, hvortil cand.mag. Palle Lykke er knyttet. Det var derfor nærliggende at lade ham gennemse selskabets arkivmateriale for at vurdere, om det kunne danne grundlag for en mere omfattende fremstilling. Det viste sig at være tilfældet, og snart forelå det første udkast til den beretning om selskabets historie, som kan læses i det følgende. I stedet for en kronik har vi fået en krønike.

Palle Lykke har haft frie hænder. Han har haft adgang til alt det materiale, som det forrige og det siddende præsidium har kendskab til. Og han har på det grundlag skildret Det lærde Selskabs historie som den tegnede sig for ham. Resultatet er præget af en spændende blanding af kildetro rapport og en loyalt ironisk fortælle-tone. Det svarer til selskabets ånd og virke, i hvert fald i den periode, jeg har kendt det. På den ene side har der aldrig været slækket på kravet om, at genstanden for selskabets virke var videnskabeligt arbejde på højeste niveau. På den anden side mødes medlemmerne i en venskabelig atmosfære og i en bevidsthed om afstanden mellem den ambition, navnet udtrykker, og virkelighedens verden.

Som det fremgår, har selskabets fædre jo haft en ganske vidt-rækkende målsætning. Ambitionen var, at der med udgangspunkt i det unge Aarhus Universitet skulle skabes en slags jysk videnskabsakademi. Dertil kom det ikke. I nøgternhedens navn må man sige, at selskabet aldrig har været stort andet end en foredragsforening, først for universitetets professorer, senere for

alle de århusianske forskere, der blev fundet værdige til medlemsskab. Men netop denne karakter er Det lærde Selskabs eksistensberettigelse ved overgangen til det 21. århundrede. Nutidens forskning er præget af specialisering og stordrift i en grad, så der skal særlige rammer til, for at en fri tværfaglig samtale kan finde sted. I Århus er Det lærde Selskab en sådan ramme. Nærværende skrift skal derfor ikke opfattes som (fremstillingen af) et afsluttet kapitel, men snarere som en statusopgørelse, der kan inspirere til fremtidigt arbejde.

Der skal lyde en tak til dem, der har medvirket til at gøre denne publikation mulig. Aarhus Universitets Forskningsfond har sikret det økonomiske grundlag for Palle Lykkes arbejde. Direktør M.C. Holsts Legat har ydet det nødvendige trykkeskud. Professor Stig Jørgensen og professor Ole Fenger har bidraget med arkivmateriale; endvidere har de ligesom rektor Henning Lehmann gennemlæst manuskriptet. Sluttelig skal der rettes en tak til medarbejderne på Aarhus Universitetsforlag for en hurtig og effektiv varetagelse af trykningen.

Svend Andersen

INDHOLD

1. Indledning	9
2. Det lærde Selskabs tilblivelse	12
Hakon Lunds notater om forhistorien	12
Oprettelsen af Det lærde Selskab i Aarhus	15
Det lærde Selskabs statutter	18
3. Det lærde Selskabs liv og virksomhed	
1945-1970	21
Selskabets økonomi	24
Det lærde Selskabs Skrifter	34
Medlemmerne	43
Mindetalerne	52
Udflugterne	54
Bomærke, kaldsbreve, årsskrift og adresser	58
Særlige problemer	62
4. Nye tider, nye skikke: 1971-1995	68
Statutændringer m.v.	87
Domicilønsket	95
Udgivelsesvirksomheden	100
5. Sammenfatning og fremtidsperspektiver	121
Appendices	
A. Fortegnelse over præsidenter	130
B. Fortegnelse over afholdte foredrag m.m.	130
C. Fortegnelse over udgivelser	155
Personregister	159

»Her ved Aarhus Universitet har vi en videnskabelig
sammenslutning med det måske lidt pompøse navn »Det
lærde Selskab««

Professor H.P. Clausen i brev af 13. maj 1980 til
lensgreve Schack

»Det var et vældig godt forum, et tværfakultetsforum og en
forresten udmærket god forening«

Professor Regin Prenter om Det lærde Selskab i
interview 1987 v/Universitetshistorisk Udvalg,
Teologi i Århus 1942-1992, (red. V. Mortensen og J.
Stenbæk) Århus 1992, s. 137

1. INDLEDNING

Da professor Peter Skautrup hen mod slutningen af sin lille bog *Danmarks nye Universitet. Et Overskue* fra 1946 anstillede nogle betragtninger vedrørende det endnu unge, selvejende Aarhus Universitets daværende stade i videnskabelig og anden henseende, fremdrog han særskilt Aarhus Universitets Forskningsfond og Det lærde Selskab som nydannelser, der ville kunne vise institutionen vej ind i fremtiden. Mens Forskningsfonden (oprettet 1944) stod for tildelinger *udefra* af økonomiske midler til den videnskabelige forskning, så Skautrup Det lærde Selskab som »et midtsamlende udtryk for det »indre« universitets videnskabelige liv og kraft« (*Danmarks nye Universitet. Et Overskue*, Aarhus 1946, s. 33).

15. oktober 1995 er det 50 år siden, Det lærde Selskab i Aarhus blev stiftet, og der kan derfor være grund til at kaste blikket tilbage – ikke blot på Selskabets tilblivelse og dets virksomhed gennem et halvt århundrede, men tillige på forhistorien.

Relevante dele af Selskabets forhistorie kan belyses forholdsvis fyldigt takket være et af professor Hakon Lund forfattet overblik over Selskabets forhistorie, stiftelsen og den tidlige periode, delvis byggende på personlig erindring og (formentlig) konsultation af privatarkiver. Hakon Lunds håndskrevne fremstilling, der i stencilat (12 A4-sider) beror i Det lærde Selskabs arkiv sammen med forarbejder hertil, blev først præsenteret på et møde i Det lærde Selskabs præsidium den 8. april 1975, da Hakon Lund, veteran i Selskabet, netop var fyldt 77 år. I præsidiets var man den gang enige om at søge at markere Selskabets just tilstundende 30-årsdag ved en udgivelse af professor Lunds i omfang lille arbejde – en mulighed der allerede året forinden var blevet drøftet – men uvist af hvilken årsag afstod man dog

herfra. Derimod blev Det lærde Selskabs 30-årsdag i 1975 markeret ved, at man på Selskabets generalforsamling senere på året lod Lund læse op af sine notater. Af flere grunde er det heller ikke i nærværende publikation hensigtsmæssigt at gengive den omtalte fremstilling i sin helhed. Dog må det siges, at dens første halvdel, som optrækker de institutionshistoriske linjer i sammenhæng med tidligere jyske dannelser af videnskabelige selskaber samt tanker om oprettelse af sådanne, på fin måde klargør væsentlige dele af den sammenhæng og det klima, hvorfra Det lærde Selskab i Aarhus udsprang.

Efter Hakon Lunds notater redegøres der for Selskabets tilblivelse, hvorpå den resterende del af fremstillingen søger at bibringe læseren et indtryk af Selskabets liv og virksomhed på baggrund af Selskabets arkiv. Forholdsvis detaljeret er året 1946 behandlet, idet det var i den tidlige fase, de forskellige rutiner – afholdelse af møder, generalforsamling, optagelse af nye medlemmer – blev indarbejdet. I det hele taget vil fremstillingen ikke mindst lægge vægt på, hvad der til enhver tid har været nyt i Selskabets liv og virksomhed.

Visse emner, som i kapitel 3 – om Selskabets første 25 år – er behandlet i særskilte underkapitler, optræder ikke nødvendigvis på samme måde i kapitel 4 om de seneste 25 år. Dette gælder for eksempel Selskabets økonomi, der i de tidlige år var genstand for megen møje, men som senere er lagt i fastere rammer, således at selve kampen for opnåelse af midler ikke længere lægger beslag på størsteparten af præsidiets arbejdstid.

Overalt i fremstillingen gives citater fra kilderne, hvilket giver læseren mulighed for at danne sig et billede af omgangstonen og dermed indirekte et aspekt af Selskabets kulturhistorie. Sidstnævnte er dog til stadighed tillige søgt indvævet i mere direkte form i fremstillingen som helhed.

Hvor intet andet er nævnt, bygger fremstillingen på materiale i Det lærde Selskabs arkiv, hvoraf hovedparten er overdraget til Universitetshistorisk Udvalg ved Aarhus Universitet, eller på oplysninger givet af nulevende medlemmer. Mødeprotokollen, denne centrale kilde, er ført fyldigt til og med 1966, hvorefter

den gennem nogle år er svingende og i perioder hovedsagelig fatter sig i yderste knaphed, til tider ved blot at gengive mødeindkaldelsernes dagsorden. Fra 1970 revitaliseres protokollen betragteligt, men senere i årtiet er den igen svingende. Fra og med 1979 eksisterer ingen 'samlet' protokol, blot de til enhver tid siddende præsidenters – og andres – materiale vedrørende Selskabets virksomhed (dog således, at der fra Selskabets seneste præsidenter foruden indkaldelserne foreligger en vis mængde notater og stikord til beretninger foruden lister over deltagere). I skrivende stund oplyser det siddende præsidium, at man agter at strenge sig an, således at der fremover nedfældes oplysninger om, hvad der passerer i præsidiet og ved Selskabets møder. Alt i alt må det dog siges, at forbavsende meget er bevaret i Det lærde Selskabs arkiv, herunder ikke mindst korrespondance vedrørende udgivelser. Forøvrigt har et af præsidierne måttet sande, at der kan være god mening – også på kort sigt – i at føre protokol, idet man nemlig på et tidspunkt var ude af stand til at afgøre de enkelte præsidiemedlemmers anciennitet.

Selskabets oprindelige statutter er optrykt i fremstillingen (s. 18-20), og det samme er tilfældet med de statutter af 1978, som endnu er gældende for Selskabet og dets ca. 130 nuværende medlemmer (s. 94-95).

Når der ikke i nærværende fremstilling indgår illustrationer, skyldes det, at der ikke eksisterer fotografier fra Det lærde Selskabs møder, og at eftersøgning af eventuelt eksisterende optagelser fra Selskabets udflugter ikke har båret frugt.

2. DET LÆRDE SELSKABS TILBLIVELSE

Hakon Lunds notater om forhistorien (1975)

Hakon Lund skriver:

Da »Universitetsundervisningen i Jylland« startede d. 11. september 1928, bestod »Lærerforsamlingen« af 5 personer: professor K.K. Kortsen (filosofi), docenterne A. Blinkenberg (fransk), Torsten Dahl (engelsk), Chr. Møller (tysk) og Peter Skautrup (dansk). Undervisningen foregik på Teknisk Skole.

Da den første universitetsbygning blev indviet d. 11. september 1933, og kongen havde benyttet betegnelsen »Aarhus Universitet«, var lærerforsamlingen vokset til 11, idet docenterne F. Blatt (klassisk filologi), E. Frandsen (nordisk litteratur), Alb. Olsen (historie) og A. Stender-Petersen (slavisk filologi og litteratur) samt professorerne E. Buch Andersen (fysik) og Hakon Lund (kemi) var kommet til.

I de følgende år blev dels de daværende docenter udnævnt til professorer, og dels blev der oprettet lærestole i det økonomiske fakultet og til medicinsk 1. del samt visse fag til medicinsk 2. del. Da besættelsen kom i april 1940, var lærerforsamlingen vokset til ca 25 medlemmer. Nu var der både humanister, økonomer, jurister, teologer, medicinere og naturvidenskabsmænd i forsamlingen. Alle kendte hinanden og kom sammen selskabeligt tværs over faggrænserne, men efterhånden blev kredsen for stor dertil. Kun ved lærerforsamlingsmøderne var der lejlighed til at lære hinanden at kende.

Udadtil havde humanisterne ved universitetet sammen med enkelte udenfor i 1933 stiftet en forening »Humanistisk Samfund«, hvori humanistisk interesserede uden for universitetet kunne optages. Det var dog en ret eksklusiv forening, som man ikke uden videre kunne indmelde sig i, men skulle foreslås af to medlemmer og derefter sættes under afstemning blandt medlemmerne. Ved møderne holdtes videnskabelige

foredrag, som derefter diskuteredes. Naturvidenskabsmænd, herunder medicinere, blev normalt ikke indvalgt.

En jydsk naturvidenskabelig forening havde eksisteret i Aarhus i mange år og spillede en betydelig rolle for udbredelsen af kendskabet til fysik, kemi, botanik, zoologi m.m., men på et forholdsvis populært niveau. Da nu fysik og kemi var blevet universitetsfag, følte det naturligt at oprette en forening med et noget højere sigte i disse fag, og i 1934 stiftedes derfor »Jydsk Selskab for Fysik og Kemi«, hvis medlemmer forudsattes at have en højere uddannelse i disse fag: gymnasie-lærere, civilingeniører, farmaceuter, eventuelt læger. Her kunne man indmelde sig, når forudsætningerne var opfyldt.

Men mellem universitetets egne humanister og naturvidenskabsmænd var der kun de rent personlige kontakter, og ved lærerforsamlingsmøderne, hvortil der ikke var knyttet nogen form for selskabeligt samvær efter selve forhandlingerne, var der ingen mulighed for, at humanister og ikke-humanister kunne få noget videre kendskab til hinandens problemer og arbejdsmetoder, og det følte af mange som en mangel. Den traditionelle kløft mellem de to grupper trængte til en bro, der kunne føre til mere udbredt gensidigt kendskab til og respekt for den videnskabelige indsats.

Gennemgående vidste nok de naturvidenskabelige lidt mere om de humanistiske videnskaber, end omvendt, fordi både sprog, filosofi og historie indgik som hjælpediscipliner i den naturvidenskabelige forskning, men netop derfor kunne det for naturvidenskabens folk være af betydelig interesse at lære om arbejdsmetoder og forskningsprojekter hos humanisterne. Og disse kunne, bl.a. som følge af de talrige praktiske fremskridt, der var skabt ud fra de store landvindinger inden for naturvidenskaberne, ikke være blinde for, at naturvidenskaberne udgjorde et betydningsfuldt led i vor kultur. At netop i disse år fysikken ydede tungtvejende bidrag til erkendelsesteorien, måtte erkendes af alle filosofiinteresserede.

Men herudover havde humanisterne en ganske håndgribelig grund til at ønske en alliance med den naturvidenskabelige gruppe. Medens dennes medlemmer som regel uden større vanskelighed kunne få deres forskningsresultater optaget i internationale tidsskrifter i form af relativt korte afhandlinger, havde det i høj grad sine vanskeligheder at få de som regel væsentlig længere humanistiske skrifter publiceret. Læserantallet for mere specielle afhandlinger var gerne for lille til, at

forfatterne kunne få deres betydelige trykningsudgifter hjem ved salg, og de akademiske lønninger var dengang så små, at de ikke tillod ekstravagancer. Statsbevillinger var det ret håbløst at få fremskaffet i de magre år i trediverne. Skulle der altså fremskaffes pengemidler, måtte det være fra erhvervslivet, og man var temmelig klar over, at humanisternes videnskabelige produktion ikke lå i centrum for erhvervsledernes tanker om støtte til videnskaben. (Carlsbergfondet indtog som bekendt en særstilling her.) Man måtte altså alliere sig med naturvidenskaberne, hvis man skulle gøre sig håb om at få erhvervslivet til at yde bidrag, som også humanisterne kunne nyde godt af.

Det første forsøg på at få dannet et fællesorgan for alle fag ved universitetet til fremme af videnskabelig produktion blev gjort i efteråret 1941, da en lille kreds af humanister – vistnok på Stender-Petersens initiativ – i al stilhed forsøgte at skabe et »videnskabsakademi«. Den nødvendigvis selvbestaltede »kommission« bestod af Stender-Petersen, Blatt, Blinkenberg, Frandsen og Skautrup.

Deres tanke var at få samlet en lille gruppe af universitetslærere, om hvis videnskabelige kvalifikationer der ikke måtte herske tvivl. Den skulle udgøre »præsidiets« i et kongeligt videnskabsakademi, et »Videnskabernes Selskab« en miniature, i håb om at et sådant organ skulle kunne fremskaffe de nødvendige økonomiske midler til at få værdifulde forskningsresultater fra det unge universitet publiceret på værdig måde, så at universitetet kunne blive kendt og respekteret internationalt.

»Præsidiets« skulle naturligvis omfatte så mange som muligt af de fagområder, der doceredes på Aarhus Universitet – stadig under forudsætning af, at de pågældende personer nød kvalificeret videnskabelig anseelse. De universitetslærere, der ikke var medlemmer af præsidiets, skulle så kunne indsende deres manuskripter til præsidiets, der efter en sagkyndig bedømmelse kunne godkende eller afslå optagelse i akademiets skriftserie.

Præsidiets skulle i første omgang bestå af den kreds, der stiftede akademiet (de fem nævnte + et af dem udpeget antal fra andre fag). Nye medlemmer af præsidiets kunne optages, når der i det eksisterende gaves enstemmig tilslutning dertil.

Universitetets samlede lærerstab skulle af præsidiets inddeles i sektioner for de forskellige fagområder og tilsammen udgøre det aarhusianske akademi.

I nogle møder fik de fem humanister lavet et udkast til statutter og

et budgetforslag. Der blev aftalt et møde mellem de fem og bankdirektør Niels Jensen, der jo var universitetets økonomiske troldmand, og som Stender-Petersen i forvejen havde haft kontakt med om sagen. Men om dette møde kom i stand eller om dets forløb har det desværre været umuligt at få oplysning. De nulevende af de implicerede erindrer det ikke, så det er sandsynligt, at det ikke blev til noget. Antageligt har Niels Jensen over for Stender-Petersen privat gjort det klart, at det ikke var gør ligt at fremskaffe de betydelige pengemidler, man havde forudsat i budgetforslaget. Aarhus Universitet havde jo i trediveerne grundigt tappet de tilgængelige private kilder. I hvert fald kom man ikke videre med planerne, som i øvrigt kun var kendt inden for en meget snæver kreds.

Under de urolige tider de følgende tre år under krigen lå sagen i dvale. Adskillige universitetslærere fik andet at tænke på – mange kom af gode grunde ikke på universitetet. Men da man ved årsskiftet 1944-45 kunne skimte en ende på krigen, kom tankerne om at få dannet et videnskabeligt fællesorgan frem påny, omend på et væsentlig anderledes grundlag.

Såvidt Hakon Lund.

Oprettelsen af Det lærde Selskab i Aarhus

Ved et møde i Lærerforsamlingen 25. januar 1945 fremkom professor, dr.phil. Ernst Frandsen med forslag om oprettelsen af et videnskabeligt selskab ved Aarhus Universitet. Forslaget vandt tilslutning fra alle sider i Lærerforsamlingen, som det hedder i protokollen, og der blev derfor nedsat et udvalg med den opgave at forberede oprettelsen af et sådant selskab samt fremkomme med udkast til statutter herfor. Udvalget kom til at bestå af følgende medlemmer af Lærerforsamlingen: Professor, dr.phil. Ernst Frandsen, docent, dr.phil. Erling Hammershaimb, professor, dr.jur. Knud Illum, professor, dr.phil. Hakon Lund, professor, dr.theol. Johannes Munck, professor, dr.med. Aage Nielsen, professor, dr.polit. Jørgen Pedersen og professor, dr.phil. Ad. Stender-Petersen.

9. februar 1945 fremsendte rektor Johannes Munck da en indbydelse til medlemmerne af »Udvalget til Overvejelse af

Oprettelse af et videnskabeligt Selskab ved Aarhus Universitet«. Mødet var berammet til torsdag den 22. februar klokken 15 præcis i Teologisk Haandbibliotek (i Biokemisk-Fysiologisk Instituts bygning). Ved mødet opnåedes enighed om, at samtlige daværende medlemmer af Lærerforsamlingen – hvilket vil sige udelukkende professorer og docenter – skulle indbydes til et konstituerende møde og have ret til at blive optaget som medlemmer af selskabet. Formålet med sammenslutningen skulle i følge udvalget være afholdelse af møder med foredrag og diskussion af videnskabelige emner samt – i det omfang der var råd til det – at udgive videnskabelige skrifter. For Ernst Frandsen var det magtpåliggende, at der blev tale om et selskab med autoritet, og der var enighed om, at sammenslutningens virke måtte være af en sådan standard, at man derved kunne markere det unge universitet internationalt. Men der skulle jo økonomiske midler til. Professor Jørgen Pedersen bragte dette emne på bane. I følge forhandlingsreferatet gav han udtryk for, at det næppe nyttede noget at søge penge nogen steder på daværende tidspunkt; først efter konstitueringen af et selskab ville der være realistiske muligheder. I selve referatet nævnes intet bestemt beløb som værende forudsætning for et holdbart og dueligt budget, men i Hakon Lunds notater hedder det, at professor Pedersen anslog, at 5-6.000 kr. årligt kunne gå an, og at det ikke ville være umuligt at skaffe dem. Men i et orienterende brev – dateret 22.2., dvs. samme dag som mødet i udvalget – fra professor Aage Nielsen til et andet medlem af udvalget, Hakon Lund (der ikke havde været til stede ved mødet), hedder det dog, at »der blev (Jørgen P.) talt om, at vi for at kunne udrette noget maatte have c. 200.000 Kr. til at begynde med. Efterhaanden blev man dog enige om, at mindre kunde gøre det.« Professor Knud Illum mente, at udvalget måtte afklare forholdet til Humanistisk Samfund, idet arbejdsprogrammerne for de to selskaber ikke var indbyrdes afvigende, og tilføjede iflg. referatet, at det i Humanistisk Samfund havde skortet på opgaver. Der opnåedes enighed om den vurdering, at de to selskaber nok kunne eksistere side om side.

For Aage Nielsen var det af uvurderlig betydning, at de forskellige fags repræsentanter lærte at respektere hinanden, hvilket ville kunne ske, hvis man – netop gennem møder i selskabet – kunne bibringes indsigt i hinandens arbejdsmetoder og måder at tænke på. Nielsen frygtede, at ånds- og naturvidenskaberne skulle glide helt fra hinanden, hvilket han fandt var ved at ske, og mente derfor – som han giver udtryk for i ovennævnte brev til Lund – at det kommende selskab skulle koncentrere sig om møderne og udvekslingen af erfaringer fremfor også at bruge energi på at være udadvendt (den påtænkte publikationsvirksomhed). Hvad angår selskabets navn, var der i følge Aage Nielsen en vis stemning for »Aarhus lærde Selskab«. Iflg. referatet enedes man dog om »Det lærde Selskab i Aarhus«, eventuelt »Det kgl. lærde Selskab i Aarhus«. Ikke mindst professor Munck var talsmand for tilføjelsen af »kgl.«.

Udvalgets møde varede godt to timer og endte med, at der blev nedsat et underudvalg (Munck, Stender-Petersen, Illum) til at arbejde detaljeret med problemer vedr. statutter. Inden mødet sluttede, havde Stender-Petersen iflg. Aage Nielsens brev til Lund givet udtryk for, at styrelsen efter hans mening burde tage sig ud som følger: »Præsident, Vicepræsident, Sekretær, Kasserer + et alm. Menneske«.

Statut-spørgsmålet blev derefter diskuteret i endnu et par møder, inden udvalget kunne præsentere resultatet på Lærerforsamlingens møde den 14. maj 1945. Forsamlingen vedtog, at udvalget skulle sammenkalde til stiftende møde i begyndelsen af september. Ved Lærerforsamlingens møde 27. august gjorde dr. Afzelius opmærksom på, at udvalget vedrørende oprettelse af Det lærde Selskab endnu ikke havde indkaldt til det lovede møde. Han henstillede, at sagen snarest muligt toges op, hvilket også synes at være sket. I hvert fald indkaldtes der kort efter til stiftende møde. Dette møde, hvortil Lærerforsamlingens medlemmer blev indbudt i overensstemmelse med udkastet, fandt sted i Folkets Hus den 15. oktober 1945 om aftenen. Her blev da statutterne for »Det lærde Selskab i Aarhus« vedtaget og selskabet var dermed en realitet. Dog nåede man ikke at vælge

præsidium, og som følge heraf lod man det allerede nedsatte udvalg fungere som præsidium med daværende rektor, professor, dr.phil. Ad. Stender-Petersen i spidsen.

Det lærde selskabs statutter

Nedenfor gengives statutterne, som udvalget havde udarbejdet og som blev vedtaget på Det lærde Selskabs konstituerende møde 15. oktober 1945:

1. Det lærde Selskab i Aarhus har til Formaal at fremme videnskabelig Forskning, navnlig ved at foranledige afholdt Møder til Drøftelse af videnskabelige Spørgsmaal, tage Initiativet til videnskabelige Undersøgelser og virke for Udgivelse af videnskabelige Skrifter.

2. Selskabets Medlemmer er dels ordinære, dels korresponderende Medlemmer og dels Æresmedlemmer. Ethvert ordinært Medlem tilknyttes en af følgende fem Faggrupper: den humanistiske, den medicinske, den matematisk-naturvidenskabelige, den samfundsvidenskabelige og den teologiske Faggruppe.

3. I Selskabet kan som ordinære Medlemmer optages Professorer og Docenter, ansatte ved Aarhus Universitet.

Andre danske Videnskabsmænd, som har tilknytning til Forskningen i Aarhus, kan optages efter Indvælgelse paa Selskabets Generalforsamling. Motiveret Forslag om Indvælgelse, undertegnet af to ordinære Medlemmer, skal for at komme i Betragtning være indgivet til den paa-gældende Faggruppe og derfra med dennes Udtalelse om den foreslaaede Kandidats faglige Kvalifikationer videresendt til Præsidiet inden 1. Oktober, hvorefter det rundsendes til samtlige ordinære Medlemmer senest 2 Uger før Generalforsamlingen. Forinden Afstemningen gives der Medlemmerne Lejlighed til at udtale sig om de indkomne Forslag. Til Vedtagelse af Forslaget kræves, at 2/3 af de tilstedeværende Medlemmer stemmer derfor. Afstemningen er skriftlig og hemmelig.

4. Udenlandske Videnskabsmænd, som har gjort sig fortjent af Forskningen, kan blive valgt til korresponderende Medlemmer af Selskabet. Indstillingen om Udnævnelse af korresponderende Medlemmer skal ske paa samme Maade som i Paragraf 3, 2. Stykke.

5. I ganske særlige Tilfælde kan Selskabet udnævne Æresmed-

lemmer. Indstilling om Udnævnelse af Æresmedlemmer skal ske som i § 3, 2. Stykke. Til Valg kræves 2/3 af samtlige ordinære Medlemmers Stemmer. Fraværende Medlemmer kan indsende skriftligt Votum.

6. Selskabet ledes af et Præsidium, som bestaar af en Præsident og fem Medlemmer. Valgbare til Præsident er samtlige ordinære Medlemmer. Præsidiets øvrige Medlemmer vælges med een Repræsentant for hver af de i § 2 nævnte faggrupper. Præsidiet konstituerer sig selv med en Vicepræsident, en Sekretær og en Kasserer.

7. Generalforsamlingen, der er Selskabets højeste Myndighed, afholdes een Gang aarlig i sidste Halvdel af Oktober Maaned. Paa Generalforsamlingen vælges Præsidiets Medlemmer for tre Aar. Umidledbart Genvalg kan ikke finde Sted. Hvert Aar afgaar 2 Medlemmer af Præsidiet efter Tur, de første Gange ved Lodtrækning. Valget er skriftligt og hemmeligt. Har noget Medlem opnaaet over Halvdelen af de afgivne Stemmer til en Plads i Præsidiet, er han valgt. Er dette ikke Tilfældet, foregaar mellem de ved første Afstemning foreslaaede Kandidater en ny Afstemning efter Skriver-Svendsens Kvalitetsmetode.

8. Generalforsamlingen indkaldes af præsidiet med 2 Ugers Varsel ved skriftlig Meddelelse til hvert ordinært Medlem. Med Meddelelsen skal følge Dagsorden. Hvert ordinært Medlem kan ved herom inden 1. Oktober at fremsætte Begæring over for Præsidiet forlange Optagelse paa Dagsordenen af saadanne Spørgsmaal, som han ønsker optaget til Drøftelse paa Generalforsamlingen. Beslutning angaaende Selskabets Virksomhed kan ikke træffes paa Generalforsamlingen, medmindre Spørgsmaalet er optaget paa Dagsordenen eller samtlige ordinære Medlemmer er til Stede og samtykker deri.

Dersom der i Aarets Løb forekommer Spørgsmaal, som bør forelægges for Selskabets Medlemmer, kan Præsidiet forelægge dem paa et af de almindelige Møder eller paa et særligt Møde, hvorom i begge Tilfælde Meddelelse med Dagsorden skal udgaa skriftligt til hvert ordinært Medlem med et Varsel af 2 Uger. Naar Begæring fremkommer fra 10 ordinære Medlemmer af Selskabet om Behandling af Spørgsmaal om Selskabets Virksomhed, skal Præsidiet forelægge Spørgsmaalet paa et af de nærmest følgende Medlemsmøder efter forudgaaende Udsendelse af Dagsorden som foran nævnt.

9. Ved Beslutning paa Generalforsamling eller et Medlemsmøde kan det paalægges Selskabets ordinære Medlemmer at svare et Kontingent til Selskabet.

10. Præsidiets træffer Bestemmelse om Revision af Selskabets Regnskab, hvorom Beretning afgives paa den aarlige Generalforsamling.

11. Selskabet kan ekskludere et Medlem, saafremt 4/5 af samtlige ordinære Medlemmer stemmer derfor paa en Generalforsamling.

12. Bestemmelse om Selskabets Opløsning kan træffes paa en Generalforsamling, naar mindst 4/5 af samtlige ordinære Medlemmer stemmer derfor.

Senere blev der foretaget ændringer i Selskabets statutter, først i 1964, siden i 1971, 1972 og 1978, jfr. nedenfor s. 51 og 87 ff. Meget kort sagt har ændringerne angået indvalgsprocedure, spørgsmålet om hvem der kan indvælges og Selskabets overordnede formål. De nugældende statutter af 1978 er gengivet nedenfor s. 94f.

3. DET LÆRDE SELSKABS LIV OG VIRKSOMHED 1945-1970

Det første egentlige møde i Det lærde Selskab i Aarhus fandt sted 11. februar 1946 klokken 19.30 i »Klostergaarden«. Dagsordenen bestod af to punkter. Først var der valg af præsidium, og her valgtes professor, dr.phil. Ernst Frandsen til selskabets præsident. Som repræsentant for den humanistiske faggruppe valgtes professor, dr.phil. Franz Blatt, mens professor Lårus Einarson valgtes for den medicinske faggruppe, professor dr.phil. Hakon Lund for den matematisk-naturvidenskabelige, professor dr.jur. Knud Illum for den økonomisk-juridiske og professor, dr.phil. Erling Hammershaimb for den teologiske faggruppe. Præsidiet konstituerede sig med professor Einarson som vicepræsident, professor Lund som kasserer og professor Hammershaimb som sekretær. Punkt to på dagsordenen var et foredrag af Lårus Einarson: »Om amaurotisk Idiomi i Forhold til diffus Hjernesklærose«. Professor Hammershaimbs referat oplyser, at 21 medlemmer var til stede.

Sit næste møde afholdt Selskabet 12. april 1946 i det midlertidige Humanistiske Haandbibliotek (i den nye hovedbygning stueetage), hvor foredragsholderen, professor, dr.phil. C.O. Bøggild-Andersen for de tyve tilstedeværende holdt foredrag om »Colbert og Danmark. Et Bidrag til Belysning af den ældre Merkantilismes Handelspolitik.«

24 medlemmer var til stede ved det efterfølgende møde fredag 18. oktober samme år, hvor professor Hakon Lund i Kemisk Auditorium holdt foredrag om »Molekylernes rumlige Bygning«, hvorpå man bevægede sig over i »Lærerværelset i Hovedbygningen«, hvor Selskabets årlige generalforsamling

afholdtes. Da præsidiets kun havde siddet siden februar, besluttede man nu at se bort fra statutterne (§ 7), der bestemmer, at 2 medlemmer afgår efter tur. Præsidiets forblev således identisk med det tidligere på året valgte.

Professorerne Hakon Lund og Sven Werner havde foreslået museumsdirektør, dr.phil. H. Thamdrup og direktør, dr.techn. Malthé Conrad Holst, begge udenforstående, optaget som nye ordinære medlemmer. Ved afstemningen om optagelse opnåede begge det fornødne antal stemmer. Inden denne afstemning havde kassereren aflagt regnskab og fået dette godkendt. Derpå drøftedes retningslinjerne for Selskabets fremtidige virksomhed. Her skitserede præsident Frandsen, hvorledes han havde tænkt, at Selskabet dels skulle udsende en kort årsberetning, dels skriftserier og endelig større arbejder, som eventuelt ville kræve samarbejde mellem flere videnskabsmænd. (Hvad der skulle forstås ved »større arbejder« fremgår af en skrivelse fra præsidiets til Universitetets bestyrelsesformand, landsretssagfører C. Holst-Knudsen, der havde udbedt sig oplysning om Selskabet. I skrivelser, dateret 19.9.1946, hedder det, at »Endelig har Selskabet til Hensigt i Lighed med Videnskabernes Selskab i København at paatage sig endnu større Opgaver, som vil kræve Samarbejde af flere Videnskabsmænd med videnskabelig Assistance, saa som Udgivelse af endnu utrykte Haandskrifter, Ordbøger over forskellige Sprog m.m. Desuden kunde man tænke sig at foretage Udgravninger engang i Fremtiden, hvis Økonomien vil tillade det«). Sekretær Hammershaimbs referat meddeler, at »Præsidenten rettede en kraftig Appel til Medlemmerne om at øge deres Produktion, for at Selskabet kunde skabe sig et Navn«. Den tidligst eksisterende mødeindkaldelse fra præsidiets angår i øvrigt dette møde. I indkaldelsen anmodes de medlemmer, der ønsker at deltage i spisningen, »indtrængende om at meddele det senest den 17. til Universitetskontoret, Telefon 8803«. Var det ikke specificeret, hvilken type af spisning, der var på tale, fremgik dette til gengæld af den efterfølgende række indkaldelser, hvori det meddeltes, at smørmærker skulle medbringes til smørrebrød.

Fredag den 6. december afholdtes så Selskabets sidste møde i 1946. Præsidenten bød de to nye medlemmer (Thamdrup og Holst) velkommen, hvorpå de 23 tilstedeværende medlemmer overværede professor, dr. Th. Geigers foredrag om »Retsnormens Gyldighed«. Under den efterfølgende diskussion var der indlæg fra professorerne Illum, Jørgen Pedersen, Bach og Holt. (At der også har været diskussion ved de tidligere møder må vi gå ud fra som en selvfølge, al den stund videnskabelige drøftelser jo var et af Selskabets hovedformål, men nu nævnes det altså direkte i protokollen). Præsidenten meddelte derpå, at professor Einarson havde anmodet Selskabet om at påtage sig udgivelsen af et af ham forfattet skrift. I den anledning valgte man professor Holt til Selskabets redaktør.

I almindelighed afholdtes møderne gennem de første 25 år på Universitetet, oftest i Lærerforsamlingens mødesal. Dog fandt selve foredraget til tider sted i et passende auditorium. Efterfølgende spisning og derpå kaffe og diskussion var gerne henlagt til det såkaldt røde værelse; i hvert fald oplyser protokollen, at man ved et møde 5. december 1963 måtte spise i Lærerforsamlingens mødesal, »da det røde værelse var optaget«. Efter opførelsen af Universitetets administrationsbygning nord for Ringgaden henlagdes møder ofte til lokaler her i resten af Selskabets første 25 år.

At dømme efter listerne over tilstedeværende synes interessen for foredragene at have været nogenlunde lige stor inden for alle faggrupperne – dissens indbyrdes størrelsesforhold taget i betragtning – og det er vist ikke helt retfærdigt, når Regin Prenter i sine *Erindringer*, Århus 1985, skriver, at holdt »en theolog foredrag [i Det lærde Selskab], var theologerne som regel fraværende, mens ikke-theologer viste stor interesse, f.eks. for Reinhold Niebuhrs historiesyn og for den lutherske to-regimentslære« (s. 140), for ved Prenters nævnte foredrag »Om tolkningen af den lutherske to-regimentslære« i november 1962, var der dog mellem de femten tilstedeværende tre teologer (inklusive foredragsholderen), og blandt de seks, som deltog i den efterfølgende diskussion, var professorerne Johannes Munck og

K.E. Løgstrup. Fagområdernes indbyrdes størrelse taget i betragtning er der intet for alvor opsigtsvækkende i deltager-sammensætningen; tværtimod bekræfter den, at der eksisterede en betydelig interesse for, hvad man beskæftigede sig med i andre faggrupper. Hvad angår den blandt teologerne manglende interesse for Niebuhrs historiesyn, vedkommer denne sådan set ikke Det lærde Selskab, idet Prenter holdt sit foredrag herom i Humanistisk Samfund 17. maj 1954 (jfr. *Humanister i Jylland*, udg. af Humanistisk Samfund ved Aarhus Universitet (red. G. Albeck et al.), Kbhvn. 1959, s. 349).

Som det er fremgået tidligere, bestod fortæringen af smørrebrød, men enkelte gange afveg man dog herfra. Desværre har det ikke kunnet opklares, hvad man indtog 13. april 1956 efter at have påhørt professor P.V. Glob's foredrag om »Dansk arkæologisk Bahreinekspedition's arbejde i den persiske havbugt« (med lysbilleder), men i en skrivelse til medlemmerne (udsendt et par uger forinden) hedder det, at man i stedet for smørrebrød ville forsøge at servere »en til foredraget mere svarende ret«. Og i følge protokollen besluttede præsidiet i november 1963, at et kommende møde i Selskabet kunne betragtes som et »julemøde«, hvorfor man da ville »arrangere spisning med andesteg og rødvin.«

Hvad angår de ved møderne afholdte foredrag henvises til fortegnelsen herover i Appendix B.

Selskabets økonomi

Nu var Selskabet i god gænge: Foredragsvirksomheden var kommet udmærket fra start med et afvekslende program; der havde været videnskabelige drøftelser, nye ordinære medlemmer var bragt i forslag samt efterfølgende indlemmet, og med udpegningen af en redaktør var et første initiativ taget i forbindelse med den kommende udgivelsesvirksomhed. Dertil kommer, hvis vi kaster blikket på Selskabets første møde det efterfølgende år (1947), at der foretoges valg af revisor (professor Barfod) i forbindelse med, at præsidenten »gav Meddelelse om

de Bidrag, der fra forskellig Side var indløbet til Selskabet«. Også hvad angår økonomien var der altså ved at dannes et grundlag for Selskabets virke. Om Selskabets tidligste år – herunder dets økonomi – fortæller Hakon Lund:

Det i januar 1945 nedsatte udvalgs medlemmer havde i mellemtiden sikret selskabet visse indtægter ved personlig henvendelse til nogle erhvervsvirksomheder. Da præsidiat var dannet, henvendte dette sig til flere andre om økonomisk støtte. I første omgang fik man 1000 kr fra hver af de tre virksomheder: A/S De danske Spritfabrikker, A/S Aarhus Oliefabrik og A/S Aarhus Sten- og Gruskompagni, og snart fulgte flere efter, så at man i det første år kom over kr 4000 i alt.

Møderne foregik på universitetet. Først holdtes et foredrag, derefter serveredes smørrebrød med øl og snaps, og ved kaffen diskuteredes foredraget. Som regel var deltagerantallet 20-25. Traktementet kostede dengang ca 160 kr. [i alt] pr gang.

Da jeg i 1948 gik af som kasserer, kunne jeg aflevere en kassebeholdning på ca 8.000 kr, så at man nu blev i stand til at påbegynde den mere udadvendte virksomhed med udsendelse af Det lærde Selskabs Skrifter. Allerede i 1948 udkom et af Jørgen Pedersen og et af magister C. Overgaard Nielsen.

Af regnskabsnotater og bevillingsbreve i Selskabets arkiv fremgår, hvilke beløb de enkelte donatorer havde bidraget med; ud over de store donatorers bidragssummer på kr. 1000 har der været tale om bidrag på 200 og 500 kr.

Tilsyneladende havde man fra Selskabets side i starten forsøgt at få donatorerne til at indvillige i at yde et fast bidrag gennem treårige perioder, hvilket medførte problemer fremme i 1948, hvor kilderne igen måtte plejes for ikke at tørre ud. Som det ses af ovenstående citat fra Hakon Lunds notater, havde De danske Spritfabrikker i første omgang givet 1000 kr. til Selskabets virke. Der var, fremgår det af en anden kilde, tale om det første af tre lovede, lige store ydelser. I et håndskrevet ark med regnskabsnotater er der ud for året 1949 noget utydeligt skrevet »Sprit forsøges«. En senere hånd har tilføjet »(Lund)«. Af et brev fra De danske Spritfabrikkers direktør, dateret

København 3. september 1948, fremgår da også, at Lund samme dag havde gjort et forsøg på at skaffe en donation for det efterfølgende år, ikke ved blot at henvende sig skriftligt eller telefonisk, men ved selv at komme til stede, lige som det forøvrigt også havde været tilfældet allerede i februar 1945. I følge brevet var Lunds Københavnstur dog forgæves, for, som det hedder i brevet til Lund:

I tilslutning til vor samtale ved Deres besøg paa kontoret 29. Havnegade idag glæder det mig hermed at kunne sende i anvisning paa Privatbanken i Kjøbenhavn kr. 1.000,00 som spritfabrikkernes sidste bidrag i overensstemmelse med mit brev af 27. februar 1945.

Brevet fra Spritfabrikkernes direktør slutter med at lykønske Hakon Lund og Selskabet med, »at det blev muligt at føre denne smukke sag igennem.« (Forøvrigt er dette til Lund fremsendte brev stilet til »Aarhus lærde Selskab« og ikke »Det lærde Selskab i Aarhus«, hvilket stemmer overens med, at den oprindelige henvendelse til Spritfabrikkerne, af hvilken ingen kopi tilsyneladende findes i arkivet, skete allerede i begyndelsen af 1945 inden selskabet var dannet og havde fået sit endelige navn.) Men var da Spritfabrikkernes pengekasse ikke længere tilgængelig, tilflød der til gengæld Selskabet midler gennem faste bidrag fra Korn- og Foderstofkompagniet, Aarhus Oliefabrik, Thomas Ths. Sabroe & Co. samt et par pengeinstitutter foruden fra skiftende donatorer. Ingen af disse bidrog dog – når bortses fra en ydelse på kr. 1000 i 1947 fra Stiftsbogtrykkeriet – med over kr. 500 om året; flere bidrag – f.eks. fra sparekasserne – var på 200 kr.

Hertil kom så tilsagn om midler til trykkeudgifter i forbindelse med de påtænkte udgivelser. Fra Carlsbergfondet ligger i arkivet en bevillingsskrivelse dateret 3.12.1947, som meddelte, at fondets direktion bevilgede 2.500 kr til »Trykning af en Afhandling af Professor Lárus Einarson: On the structural analysis of nerve cells«, og at beløbet udbetales, »naar Værket foreligger og Regnskab forelægges.« (Af brevpapiret, som blev

anvendt af Det lærde Selskab i forbindelse med en anden ansøgning, nemlig en (af 28.9.1949) til Rask-Ørsted Fondets bestyrelse om 3000 kr. til trykning af Johannes Muncks afhandling »Petrus und Paulus in der Offenbarung Johannis« (udgivet 1950) ses i øvrigt, at Selskabet nu flottede sig med en fransk betegnelse: Société des sciences et des lettres d'Aarhus.) Endelig var der den nyoprettede Statens almindelige Videnskabsfond, som i marts 1953 gav kr. 6000 til trykning af en afhandling af dr.theol. Bent Noack (udkom året efter).

Det var selvfølgelig altafgørende at bevare et godt forhold til donatorerne, men da Selskabet i 1948 inviterede en række repræsentanter for de donerende virksomheders direktioner til (i »daglig påklædning« og medbringende »10 g smørmærker«) at overvære et møde i Selskabet 29. november samme år, hvor professor, dr.phil. Knud Jeppesen skulle tale om »Palestrinas Marcellus-Messe«, måtte tre fjerdedele af de indbudte svare, at man takkede så meget for den ærefulde henvendelse, men at man desværre var forhindret. Direktør Thygesen fra Spritfabrikkerne – som man nok særligt gerne havde set som gæst – beklagede, at han ikke kunne komme til Århus nævnte dato. Nu fattede de indbudte jo nok, hvorfor man fra Det lærde Selskabs side gerne så dem til mødet, men dette er ikke nødvendigvis hele forklaringen på, at 9 ud af 13 indbudte ikke tog imod indbydelsen, for invitationen er dateret 22. november, hvilket vil sige, at den er afsendt blot en uge før mødet. Til stede fra Selskabets kreds af »venner og velyndere«, som det udtrykkes i den almindelige mødeindkaldelse samt i mødeprotokollen, var ved mødet bestyrelsesformanden for Aarhus Universitet, C. Holst-Knudsen og bankdirektør Niels Jensen samt sparekasse-direktørerne Chr. Hansen og E. Stenov. Sidstnævnte fremførte »en tak for aftenen og selskabets virksomhed og udtrykte håbet om muligheder for videre støtte.« Sekretær Thamdrup skriver i protokollen, at præsidenten ved mødet »redegjorde for selskabets daglige liv og udsendelsen af selskabets første skrifter«. Om dette betyder, at skrifterne forelå og kunne frem-

vises, fremgår ikke klart, omend de efter planerne skulle leveres fra trykkeren i oktober.

Ved Det lærde Selskabs møde og generalforsamling en måned tidligere havde kasserer Lund kunnet meddele, at kassebeholdningen var på kr. 8128,58, idet indtægter for 1947-48 havde udgjort kr. 2630,14, mens kr. 6230,02 var overført fra forrige regnskabsår. Udgifterne 1947-48 havde beløbet sig til kr. 731,58. Takket være bevarede udgiftsbilag for visse perioder, herunder slutningen af fyrrerne, kan vi få et indtryk af, hvori Selskabets udgifter har bestået. For hvert møde på Aarhus Universitet, der som bekendt endnu var en selvejende institution, måtte Selskabet i 1948 betale kr. 10 og året efter kr. 15, og hertil kom udgifter til fortæring ved møderne. F.eks. lyder en regning (dateret 5. marts 1948) fra Universitetets Spisestue (der året efter kaldte sig Aarhus Universitets Spisestuer) på kr. 108,50; den dækker smørrebrød og øl (84,00), kaffe og kage (16,50) og betjening (8,00) ved ét møde. Hertil kommer rejsegodtgørelser. Desuden skulle Universitetskontoret naturligvis betales for udarbejdelse af og fremsendelse af mødeindkaldelser o.lign. Fra nævnte kontor stammer en regning fra begyndelsen af december 1948. Den er udfærdiget af Inger-Solveig Jørgensen – for dens rigtighed attesteret af Ernst Frandsen – i anledning af ydelser ikke mindst i forbindelse med forberedelse af det ovenfor omtalte møde 29.11. samme år, hvortil donatorer var indbudt. Regningen, der i alt er på kr. 32,60, omfatter udfærdigelse af breve til tre nye medlemmer angående indtrædelse i Selskabet, indkaldelse af medlemmer og indbydelse af donatorer, »udskrivning af kuverter m.m.», indkaldelser til møde i præsidiet, bordkort og udsendelse af »skrifterne til medlemmer udenfor universitetet«, portoudlæg, samt telefonopringninger til medlemmerne. Hvad der derudover kunne ligge af småudgifter i løbet af et år, skal vi ikke opholde os ved her, men blot nævne, at fra nu af kom trykkeriudgifterne – som kort har været berørt ovenfor – til at spille en betydelig rolle for Selskabet.

Ved to møder i foråret 1949 fremdrog præsidenten muligheden af at søge det Trap de Thygesonske Legat, en idé der støtte-

des af Einarson, mens Illum var stemt for »at henvende sig til Cheminova om større støtte«. Blinkenberg støttede tanken om Cheminova, men mente ansøgningen burde udsættes til efteråret. Efter »en videre drøftelse« foreslog præsidenten at udskyde afgørelsen til efteråret. Hvilken afgørelse man tog – om nogen – fremgår dog ikke af protokollen. Men året efter accepterede man en københavnsk 'sponsor's tilbud om kr. 5000 mod til gengæld at blive nævnt i en publikation fra Det lærde Selskab (jfr. s. 38 i afsnittet om Selskabets Skrifter). Ved præsidiemødet 10. november 1952 noterede man sig, at »næsten ingen indtægter var anført i det lige afsluttede regnskab«, og på den baggrund enedes man om at søge de lokale tilskud genoplivet, således at den daglige drift kunne dækkes og måske lidt lægges til side. Allerede inden generalforsamlingen havde dog Schönheyder – iflg. brev (af 20.10.1952) fra ham til Johs. Munck – rettet henvendelse til to lokale pengeinstitutter og to ligeledes lokale firmaer, der i tilblivelsesårene alle havde udvist kontant velvilje. Ved generalforsamlingen i 1953 konstateredes »en lille stigning« i Selskabets midler, og i 1954 fremkom forslag om, at en del af midlerne anbragtes til en højere rente. Formentlig som konsekvens af dette forslag blev der et par måneder senere givet meddelelse om, at præsidenten nu havde indkøbt tre præmieobligationer. To år senere, da generalforsamlingen godkendte det fremlagte regnskab, var det med den tilføjelse, at man nu ønskede »alle pengene gjort rentebærende«. I mellemtiden, i maj 1955, havde selskabets præsident, Johs. Munck, rettet en henvendelse til Aarhus Universitets bestyrelse og ansøgt om en bevilling på kr. 1000 til Selskabets daglige drift. I ansøgningen henvistes der til, man jo gennem nogle år har afstået fra at henvende sig til de tidligere lokale donatorer »af hensyn til Universitetets indsamlinger i anledning af jubilæet« (dvs. 25-års jubilæet 1953). En lille måned senere svarede C. Holst-Knudsen, at universitetsbestyrelsen »af de Holst'ske midler har vedtaget at yde en årlig bevilling på 1.000 kr« gennem tre år. De nævnte midler stammede fra tidligere omtalte, nu afdøde direktør dr.techn. M.C. Holsts Legat, og Selskabet modtog altså 3 x 1000 kr. I 1957 udviste

regnskabet »en ret betydelig gevinst«, men ikke desto mindre diskuteredes det på generalforsamlingen, hvorvidt man skulle søge et forøget tilskud fra Universitetet. Efter fornyet henvendelse i december 1957 til Universitetsbestyrelsen, bevilgedes endnu 3 x 1000 kr. »til dækning af selskabets løbende udgifter.« Kort efter at præsidenten, Jørgen Pedersen, i en skrivelse af 6. marts 1958 havde takket bestyrelsen for bevillingen, underskrev han en ny ansøgning til universitetsbestyrelsen. Denne gang drejede det sig om et ekstraordinært tilskud til en udflugt til Sandbjerg (jfr. afsnittet om udflugter nedenfor). Der gjordes i ansøgningen en del ud af, at hensigten med turen var at give Lærerforsamlingens medlemmer »lejlighed til at gøre sig bekendt med den til universitetet overdragne ejendom (...) og danne sig et skøn over ejendommens udnyttelsesmuligheder i fremtiden«. Ved et møde i præsidiets 11. november 1958 vedtog man, at præsidenten skulle drøfte med rektor, om der var mulighed for gennem Forskningsfonden at skaffe et »større årligt tilskud til selskabet«, således at dette kunne blive i stand til selv at finansiere sine publikationer og måske – jfr. statutterne – tage initiativ til »større forskningsopgaver«. Tilsyneladende kom der ikke noget konkret ud af denne drøftelse mellem Skautrup og rektor Willy Munck. Der kom heller ikke noget ud af det, da præsident Skautrup – i overensstemmelse med en præsidiibeslutning fra 22. april 1960 – til undervisningsministeriet afsendte en ansøgning om at lade Selskabet komme på finansloven med en bevilling på kr. 10.000 årlig. Departementchef frk. Vøhtz havde ellers stillet sig »forstående og velvillig«, da Skautrup forinden afsendelsen havde forhørt sig dér. Bemeldte A. Vøhtz skrev dog i afslaget, at ministeriet ville tage andragendet under overvejelse med henblik på en mindre bevilling ved fordelingen af sådanne midler, som ministeriet havde til disposition med henblik på tidskrifter og selskaber.

Efter anmodning fra Selskabet herom gik skattedepartementet med til, at skatten kunne lempes på gaver ydet til Selskabet. Opnåelsen af denne begunstiggelse, foreløbig af et års varighed, meddeltes ved et præsidiemøde 30. august 1960, og i den forbin-

delse drøftedes spørgsmålet om oprettelsen af en grundfond for Selskabet. Emnet havde tidligere været berørt ved et præsidie-møde i januar samme år.

Ved et nyt præsidiemøde 28. oktober 1960 – hvor præsidenten gav besked om undervisningsministeriets afslag på ansøgningen om de 10.000 – enedes man om, at der nu skulle samles ind til en grundfond (for hvilken Illum havde udarbejdet udkast til fundats), hvilket accepteredes på den efterfølgende generalforsamling 14. oktober, hvor præsident Skautrup (iflg. håndskrevet manuskript til beretning) konstaterede, at »vi med de 'indtægter' vi har, ret snart kan se bunden af pengekassen«. I fundatsen hedder det, at grundfondens kapital ingensinde må formindskes, og at renterne af kapitalen skal anvendes »til fremme af videnskabelig forskning, navnlig ved at foranledige afholdt møder til drøftelse af videnskabelige spørgsmål, tage initiativet til videnskabelige undersøgelser og virke for udgivelse af videnskabelige skrifter« (§ 3), altså en art gentagelse af Selskabets formålsparagraf. Protokollen er tavs om denne vedtagelse, men at det forholder sig således, fremgår af flere skrivelser fra præsidenten, f.eks. én han lod udsende året efter, 26. september 1961, til medlemmerne. Heri meddeles det, at en række medlemmer på daværende tidspunkt – som resultat af en tidligere henvendelse – havde bidraget til grundfonden, men at det fortsat fandtes nødvendigt at samle ind, ikke blot blandt medlemmerne, men også hos »en række privatpersoner, virksomheder og institutioner«. Der gjordes i henvendelsen nøje rede for de opnåede skattemæssige fradragsforhold for giverne, der pr. post kunne indbetale bidrag »til frk. M. Ankerstjerne, universitetskontoret«. Medlemmernes samlede bidrag til grundfonden udgjorde i slutningen af oktober 1961 i alt 3.100 kr., fordelt på 23 medlemmer, der hver havde bidraget med enten 50, 100, 200 eller 300 kr. Noget mere skæppede det, at der fra Thomas Ths. Sabroe & Co., Augustinus Fonden og Handelsbanken fremkom bidrag på henholdsvis 1.000, 10.000 og 5.000 kr. Af en skrivelse dateret 15. november 1961 og underskrevet af højesteretssagfører Jørgen Pedersen fremgår derimod, at en fremsendt anmodning til A/S

Cheminova om støtte til fondsoprettelsen ikke kunne imødekommes for tiden. Der ville, hedder det, muligvis senere kunne blive tale om at yde »et beløb«, medmindre det skulle støde på »den principielle betænkelighed, at et fond ikke bør understøtte et andet fond.« Ved præsidiemødet 26. september 1962 drøftede man igen grundfonden, til hvilken der i årets løb »var indgået en del bidrag«. Kassereren meddelte, at grundfondens beløb nu var anbragt i hypoteksforeningsobligationer. Man vedtog at rette en henvendelse til »Kultusministeriet« om et årligt bidrag (formentlig til fonden, men dette fremgår ikke af sekretær Sløks referat). Ved næste præsidiemøde i november 1962 vedtoges det, at præsidenten skulle forelægge Selskabets ønske om årlige tilskud for ministeren. Da kassereren ved generalforsamlingen 31. oktober 1963 forelagde regnskabet, balancerede det med 10.795,54 kr., mens grundfonden beløb sig til 22.250 kr. Ved næste præsidiemøde 25. november 1963 omtaltes nok en gang muligheden for at henvende sig til Ministeriet for kulturelle anliggender, og præsidenten lovede at undersøge, om der kunne søges fra Aarhus Oliefabrik. Ved et præsidiemøde 30. april 1964 enedes man om, at en henvendelse til kulturministeren nu burde forsøges, og at man deri – som det hedder i Torsten Dahls referat – bl.a. skulle anføre, »at begrænsede renteindtægter begrænsede antallet af møder«. Men da Det lærde Selskabs præsident, Willy Munck, sidst i juni til Ministeriet for kulturelle anliggender fremsendte ansøgning om en årlig bevilling på kr. 6.000 til Selskabets drift, skrev han, at det

først og fremmest [er] for at give Selskabet økonomiske muligheder for en mere udadgående aktiv virksomhed ved udsendelsen af videnskabelige skrifter, at man tillader sig at ansøge ministeriet om økonomisk støtte til Selskabets drift. Ved et årligt bidrag til Selskabet på ca. 6.000 kr. vil der bl.a. kunne udgives et skrift i de videnskabelige serier hvert eller hvert andet år.

Kort efter (24. september) vedtog præsidiet at søge bevillingen fra Aarhus Universitet »forhøjet til 3000 kr.«, og professor Dich mente, at man burde undersøge, om der kunne opnås støtte fra

Jubilæumsfonden. Forslaget om at søge tilskuddet fra Universitetet forhøjet blev gentaget ved præsidiets møde 20. november 1964, hvor præsidenten måtte meddele, at han netop havde fået telefonisk meddelelse om, at Finansministeriet »ikke havde kunnet følge« Ministeriet for kulturelle anliggender, som havde ønsket at fremme Selskabets ansøgning.

Ved generalforsamlingen 28. oktober 1965 foresloges det, at en del af Grundfondens nu gennem flere år ikke øgede beløb måske passende kunne anbringes i obligationer. Ved samme lejlighed meddeltes det, at den ønskede forhøjelse af tilskuddet fra Aarhus Universitet var bevilget. Ved generalforsamlingen det efterfølgende år fremkom i protokollen intet om Selskabets økonomi, da godkendelse af regnskab blev udskudt. Fra 1967 er Selskabets protokol i øvrigt ubrugelig som kilde til initiativer i forhold til økonomien (samt ganske mange andre emner), idet man fra nu af og frem stort set holder sig til det absolut nødtørftigste, dvs. gengivelse af oplysninger fra indkaldelserne til de pågældende møder. Hvad angår økonomien frem til 1970, kan det dog læses af eksisterende regnskabsopstillinger, at grundfondens beløb i oktober 1969 var øget til 33.508,67 kr. På det almindelige regnskab figurerede en del mindre rentebeløb samt det årlige tilskud fra Aarhus Universitet på 3.000 kr. samt 1.880,40 kr. fra Rosenkilde og Bagger (Selskabets kommissionær, jfr. næste afsnit).

Men tillod nu den til enhver tid opnåede økonomiske situation i større eller mindre omfang Det lærde Selskab at afholde møder og udflugter samt udgive sine Skrifter, blev der aldrig baggrund for, at man – som det hedder i statutterne – kunne »tage Initiativet til videnskabelige Undersøgelser«.

Fra en ikke-akademisk uddannet person med permanent ophold i udlandet indløb for øvrigt i anden halvdel af 1960'erne en – formentlig på misforståelser vedrørende grundfonden byggede – ansøgning til »det ærede Fond's Uddeling af Legater til Fordel for Udgivelse af videnskabeligt Arbejde«. Hvad man fra Selskabets side har svaret hertil, vidēs ikke.

Selskabets foredragsholdere blev – som det endnu er tilfældet

i nutiden – belønnet med et antal flasker vin, og man fandt gennem årene også de beskedne midler, som var nødvendige for at kunne sende en flaske vin til eksempelvis en sengeliggende præsident eller en blomsterhilsen, da f.eks. professor Jørgen Pedersen fyldte 70.

Det lærde Selskabs Skrifter

Det er tidligere nævnt, at professor Jens Holt allerede i 1946 var blevet valgt til redaktør af Det lærde Selskabs skrifter, og ældste dokument i den del af Selskabets arkiv, som vedrører redaktørens virksomhed, angår netop en af de to afhandlinger, som fremkom via Selskabet i 1948. Der er tale om en skrivelse af 12.1.1948 fra museumsdirektør, dr.phil. Harald M. Thamdrup, Naturhistorisk Museum, som over for Det lærde Selskabs præsidium anbefaler mag.scient. Chr. Overgaards *Studies on the Soil Microfauna I. The Moss inhabiting Nematodes and Rotifiers* til optagelse i Selskabets Skrifter. Thamdrup gør nøje rede for afhandlingens indhold og karakter og undlader ikke at tilføje, at han ikke nærer betænkeligheder ved at anbefale en udgivelse, idet en mundtlig fremlæggelse af dele af stoffet ved en mikrobiologkongres i København året forinden havde åbenbartet, at de behandlede emner »var af betydelig Interesse for meget vide Kredse inden for Biologien«. I Selskabets arkiv findes ingen yderligere korrespondance vedrørende indstilling af afhandlingen, men fremgangsmåden – såvel vedrørende medlemmers som ikke-medlemmers manuskripter – er der redegjort for i en henvendelse, som Selskabets præsidium 21.12.1946 fremsendte til »Kommissionen til Behandling af Statens Forhold til Videnskaben« (fremsendt for at henlede kommissionens opmærksomhed på Det lærde Selskabs eksistens, idet – som det ubeskedent udtrykkes – Selskabets vækst »vil kunne faa overordentlig Betydning for det videnskabelige Liv i Aarhus«.) Det hedder i denne henvendelse, at

det er Hensigten, at hver Sektion skal udgive sin Skriftserie, i hvilken Skrifter af Medlemmer optages umiddelbart efter Forelæggelse i et

Møde. Videnskabsmænd uden for Selskabet kan indsende Arbejder til Udgivelse, og Sektionen nedsætter da et Udvalg til Bedømmelse af Arbejdet. Udvalget afgiver Indstilling til Selskabet, som derefter træffer Afgørelsen med Hensyn til Optagelse i Serien.

Overgaard Nielsens afhandling blev antaget til udgivelse, og til-lader huller i arkivet ikke at følge sagens gang i detaljer, er der til gengæld mulighed for at gøre sig bekendt med visse proble-mer i forbindelse med afhandlingens vej mod publikation. Redaktør Holt skrev nemlig 31.8.1948 til magister Overgaard og meddelte ham, at han (Overgaard) havde rettet så meget mod manuskript, at der – såfremt Overgaard fastholdt rettelserne – ville komme en anselig merregning fra trykkeribestyrelse Kjør, og at Overgaard derfor nu fik valget, om han ville undlade ret-telserne mod manuskript, moderere deres antal eller selv betale hele »denne kedelige udgift«. Af et svarbrev dateret et par dage senere fremgår, at forfatteren valgte selv at betale, når blot det kunne garanteres, at udgifterne ikke oversteg ca. 200 kr., for i så fald måtte han veje økonomien mod idealismen, som han ud-trykte det. Han undlod dog ikke at nævne for Holt, at »alle Rettelserne er af sproglig Art«, men at det jo dog selvfølgelig var hans egen fejl, at han havde støjet for blindt på sin oversætter.

Vedrørende den anden 1948-publikation, professor Jørgen Pedersens, ligger i arkivet blot en (vist i stor hast) nedkradset følgemeddelelse fra forfatteren til redaktøren i forbindelse med fremsendelse af korrektur. Den er dateret University of Cali-fornia 28.5.1948 og drejer sig om problemer med kontrol af tyske citater – »du kan bede Fru Larsen i mit Kontor faa fat i Friedrich Engels' Bog og konferere Citaterne« – samt forslag vedrørende oplagstal: »Med den Titel vi har valgt er det ikke usandsynligt, at en del Ekspl. kan sælges«. Titlen var *Om Aarsagerne til det liberale Samfundssystems Sammenbrud*.

Pedersens optimisme deltes åbenbart af redaktøren og Selska-bets kommissionsforbindelse i København. I hvert fald ses det af et brev dateret 7.10.1948 fra Grete Jacobsen, Rosenkilde og Baggers Forlag, at hun – skønt »Intet er så svært for et forlag

som at bestemme oplagenes størrelse!« – kan tilslutte sig et af Holt fremsat forslag om at lade Pedersens afhandling trykke i 1200 eksemplarer. »Man skulle vel nok«, skriver Grete Jacobsen, »kunne sælge 5-600 expl., idet jeg gaar ud fra, at det store antal fri- og bytteeksempl. i dette tilfælde ikke vil komme til at influere så meget på det normale salg, da de fleste af eksemplarerne vel går til udlandet?« (bogen indeholdt et engelsk resumé). Fuldstændig pessimistisk var hun til gengæld, hvad angik magister Overgaards afhandling. For »man må jo nemlig huske på«, skrev hun, »at det ikke er blandt private købere, salget vil finde sted, men til biblioteker, og når de – for en stor dels vedkommende – får bøgerne gratis, vil det være meget vanskeligt at oparbejde et salg.«

Allerede i januar samme år havde redaktør Holt aflagt besøg hos Rosenkilde og Bagger vedrørende kommissionærskabet for Selskabets planlagte skrifter. Det ved vi, fordi han dér glemte et katalog over et udvalg af skandinavisk videnskabelig litteratur, som Grete Jacobsen havde udleveret til ham, og som hun 23.1. fremsendte til ham, idet hun nu i brevet gjorde rede for betydningen af gennem sådanne kataloger at udbrede kendskabet til de kommende skrifter. I forlængelse heraf opfordrede hun til, at man fra Det lærde Selskabs side forsynede skrifterne med omslag, som kunne virke lidt mere »fristende« end omslagene på skrifterne fra det københavnske Videnskabernes Selskab.

Et par uger senere skrev Grete Jacobsen påny til Holt for at få resumeer og nøjagtige titler, idet det efter hendes formening ville være »morsomt og praktisk«, om Selskabets kommende skrifter blev taget med i et forlagscirkulære, som forlaget agtede at udsende. Åbenbart må professor Holt have undladt at gøre det helt klart for Grete Jacobsen, at arrangementet med forlaget indtil videre ikke kunne bekræftes officielt, idet det endnu ikke var godkendt i Selskabet. Dette ville ske på et møde 5. marts, og indtil da måtte der naturligvis intet komme ud om sagen. Holt lovede, at han skulle give hende besked straks derefter, og skrev samtykkende med Grete Jacobsens holdning, at »vi skal se at få et morsommere omslag end Videnskabernes Selskab.«

Ud kom de to publikationer – hvis nøgterne omslag ikke ligefrem er »fristende« – trykt hos Aarhuus Stiftsbogtrykkerie, men salget af Jørgen Pedersens afhandling levede vist ikke op til forventningerne. I hvert fald skrev Grete Jacobsen 2.2.1949 til professor Holt og spurgte, om Jørgen Pedersen dog ikke selv kunne gøre noget for at opnå omtale. Bogen blev, fortalte hun, fremsendt til »de københavnske samt til en del af de større provinsblade og til nogle fagblade, men jeg har intet set endnu.« Fremme i april 1950 var Grete Jacobsen dog endnu fortrøstningsfuld, i hvert fald skrev hun til Holt, at godt nok havde salget af Det lærde Selskabs Skrifter »ikke været strålende«, men hun var dog sikker på, at »når der først er kommet en række bind, vil publikationen slå an som serie. Biblioteker og offentlige institutioner vil først se, hvad det drejer sig om, før de tegner abonnement.«

Skuffet og måske tilmed vred blev Grete Jacobsen, da hun – efter at have forhørt sig om, hvornår anden del af C. Overgaard Nielsens afhandling skulle komme – fik at vide, at den *var* skam udkommet, nemlig i *Natura Jutlandica* vol. 2! Den slags »for-skrækkeligt kludder« kan, skrev hun 19.6.1950 til Holt, »ikke andet end skabe den vildeste forvirring hos købere af bd. I. Jeg (...) beder Dem venligst tage affære, således at sligt ikke passerer i fremtiden.« Hun sluttede med sarkastisk at spørge til, hvor et evt. tredje bind mon skulle udkomme. Tonen i Jacobsens skrivelser til Holt var i nogen tid derefter mærkbart mindre entusiastisk, omend samarbejdet naturligvis fortsatte i al forretningsmæssig høflighed.

Med ovenstående er der gennem stort og småt søgt givet et indtryk af omstændighederne omkring tilblivelse og udgivelse af Det lærde Selskabs to første skrifter, et i hver af serierne Naturvidenskabelige Skrifter og Samfundsvidenskabelige Skrifter – eller, som det også hedder på de respektive forsider: *Série des Sciences Naturelles* og *Série des Sciences Sociales*. Bagsiden af Overgaards engelsksprogede afhandling er for øvrigt helliget en på fransk affattet redegørelse for *La Société des Sciences et des Lettres d'Aarhus* og dens fem skriftserier (der i øvrigt ikke alle

realiseredes, idet der aldrig fremkom noget bind i den medicinske serie).

Flere udgivelser kom til, jfr. fortegnelsen i Appendix C. Vi skal ikke her fortabe os detaljeret i disse udgivelser og de problemer, som var knyttet hertil, men der kan måske være grund til lige at opholde sig ved et nyt moment i finansieringen af Selskabets skrifter, som dukker op i begyndelsen af 1950'erne, nemlig det vi i dag kender som sponsorering. Til redaktør Holt skrev 19.9.1951 professor Fritz Schönheyder, der ved generalforsamlingen 21. oktober 1949 havde afløst Ernst Frandsen som præsident for Det lærde Selskab i Aarhus, at han nu havde modtaget 5.000 kr. fra grosserer Victor B. Strand. Meningen var så, at man skulle gøre sig fortjent til denne pæne sum ved i en af Selskabets publikationer at aftrykke følgende ordlyd:

TØRSLEFF & CO.

IMPORT AF LEVNEDSMIDLER

»Hvis det ser pænere ud, kunne man jo godt skrive København under Import af Levnedsmidler?« foreslog Schönheyder, der mente, at annoncen passende kunne anbringes på indersiden af bageste omslagsside. Man fulgte Schönheyders forslag om at tilføje »København«, og annoncen kom til at pryde Johannes Sløks afhandling *Die Formbildungen der Sprache und die Kategorie der Verkündigung. Eine sprachphilosophisch-dogmatische Abhandlung* fra 1951 og gav præsident Schönheyder blod på tanden. For i en henvendelse af 1.5.1952 til professor Holt angående økonomien vedrørende udgivelsen af en netop antaget afhandling af dr.phil. Hans Chr. Sørensen (»Studier over kasus i russisk«, der udkom 1957 under titlen *Studies on Case in Russian*) foreslog Schönheyder, efter at have opregnet de forskellige almindelige muligheder for at søge om penge, at man måske »skulle sende direktør Strand et indbundet eksemplar af dr. Sløks afhandling. Det ville jo være rart, om man senere kunne faa ham til at give et nyt bidrag.« På generalforsamlingen året forinden havde man forøvrigt tilsluttet sig præsidiets holdning, som var, »at man for

at få så mange penge som muligt, kunde gå med til at optage en stilig annonce på indersiden af bageste side i de publikationer, hvis trykning skulde bekostes af direktøren eller hans firma.«

En salgsopgørelse sendt fra Rosenkilde og Bagger 15.12.1952 viser, at Selskabets indtil da udsendte skrifter i 1951 havde solgt som følger: Overgaard 6 ekspl., Pedersen 6, Munck 6, Sløk 13, hvorfor i alt kr. 179,10 fremsendtes i check til Selskabet. Året efter var salgstallene for de fire udgivelser 1, 2, 19 og 14, hvilket gav kr. 225,30 til Selskabet.

Var det de lave salgstal, som gjorde, at medlemmerne ikke – som nævnt af præsidenten ved generalforsamlingen 31. oktober 1952 – havde vist »synderlig interesse« for at få trykt afhandlinger i skriftserierne, eller har det spillet en rolle, at der ikke tilfaldt forfattere noget honorar? Det var først ved et møde i Selskabets præsidium 18. december 1957, at man besluttede, at en honorering fremover skulle finde sted – svarende til bidrag til Aarhus Universitets skriftserie *Acta Jutlandica* (150 kr. pr. ark). Det sidste har næppe betydet noget, for lige netop i årene fra 1957 til 1966, hvor honorering principielt var indført, udkom ingen Skrifter (men kun nogle årsskrifter) fra Selskabet. I alt så således kun seks Skrifter dagens lys fra starten og frem til nævnte år, hvilket meget vel kan hænge sammen med, hvad professor Paul Krüger udtalte på et møde 13. marts 1959, nemlig »at der var gode muligheder for at få videnskabelige arbejder offentliggjort andetsteds«, og at man i det hele taget ikke burde »puste selskabets virksomhed for stærkt op« (ikke mindst derfor var det sikkert, at Krüger ved samme lejlighed tilsluttede sig Sass' forslag om en årbog med trykte foredrag).

I januar 1966 henvendte professor Erling Hammershaimb sig til præsidiet og ansøgte om optagelse af et skrift i Selskabets teologiske række. Af skrivelsen fremgår, at Hammershaimb selv (som skik var) havde indhentet tilbud fra Stiftsbogtrykkeriet og ansøgt Statens almindelige Videnskabsfond om 11.000 kr. til trykkeriudgifterne. Jens Holt, til hvem henvendelsen blev overdraget kort efter, svarede Hammershaimb, at præsidiet naturlig-

vis havde accepteret skriftet til udgivelse forudsat de ansøgte midler ville blive bevilget. Dette var formentlig tilfældet, for ved generalforsamlingen 1966 kunne præsidenten i sin beretning omtale udsendelsen af en afhandling i rækken Det lærde Selskabs Skrifter, professor Erling Hammershaimbs *Some Aspects of Old Testament Prophecy from Isaiah to Malachi*, der altså blev syvende bind i Skrifterne.

Holt meddelte i en skrivelse til Rosenkilde og Bagger i april 1967, at der ikke fandtes flere eksemplarer af Muncks og Noacks bøger – som kommissionsforbindelsen havde udbedt sig et antal af – og et par måneder senere sendte han til Selskabets kasserer (professor Jørgen H. Gelting) en check på 938,40 kr og sagde, at det vist var den største nogensinde derfra. Den blev dog overgået straks det efterfølgende år med – som Holt skriver – et »extraordinært stort« salg, da man modtog 2.652,00 kr. fra samme sted. Det var naturligvis Hammershaimbs bog, der havde trukket hovedlæsset med 124 solgte eksemplarer i 1967, og alene de 2232,00 kr. af nævnte beløb stammede derfra. Hos Rosenkilde og Bagger fandt man dog ikke det efterfølgende år, at der var noget at juble over; i hvert fald opsigde man i skrivelse af 13. september 1968 den tyve år gamle aftale om salg af Selskabets Skrifter, idet Rosenkilde og Baggers »kalkulation viser, at ekspedition og propaganda ikke svarer regning« som følge af en eksorbitant stigning i driftsudgifterne. Man beklagede meget, takkede for den udviste tillid og tilbød at være behjælpelig, hvad angik lettelse af overgangsvanskelighederne.

Holt anmodede herefter præsident Thamdrup om at arrangere et præsidiemøde, hvor han selv måtte komme tilstede i anledning af Rosenkilde og Baggers beslutning. Om et sådant møde fandt sted, ved vi ikke med bestemthed, men formentlig har præsidiet bemyndiget ham til i anledning af det stedfundne at henvende sig til Danske boghandlers Kommissionsanstalt, hvilket han i hvert fald gjorde 21. oktober 1968. At Kommissionsanstaltens reaktion havde været positiv ses af Holts næste skrivelse dertil, hvori han bl.a. på Selskabets vegne takker for, at man hos Kommissionsanstalten vil overtage restoplaget af

Skrifterne. Den 2. december skrev så Jens Holt til Rosenkilde og Bagger, at alle formaliteter nu var i orden vedrørende skiftet, og han takkede forlaget for »udmærket samarbejde« gennem tyve år.

I januar 1969 skiftede så Skrifterne adresse fra Kronprinsensgade 3 til Siljangade 6-8. Noacks bog var da helt udsolgt, men af de øvrige udgivelser overførtes følgende: Hammershaimb 35, Munck 4, Sløk 237, Sørensen 95, Pedersen 414 og Overgaard 230 eksemplarer.

I december 1970 besluttede præsidiets at forsøge udsendt en skriftserie, hvori *Acta Jutlandica* eventuelt kunne indgå, som det lidt kryptisk udtryktes i protokollen. Præsidenten, professor Jørgen Dich, skulle tale med Aarhus Universitets rektor om sagen. Dennes videre forløb, der betød en genoplivning af udgivelsesaktiviteterne, er behandlet nedenfor (s. 100 ff) under perioden 1971-1995.

Som følge af udgivelsesvirksomheden blev det naturligt at lade Det lærde Selskabs Skrifter indgå i en udvekslingsordning, således at skrifterne fremsendtes til andre selskaber, institutioner, biblioteker mv. mod at udgivelser derfra til gengæld tilflød Selskabet. På baggrund af, at en sådan ordning efterhånden kunne blive ret uoverskuelig, overlod man administrationen af udvekslingsordningen til Statsbiblioteket, dog således at Statsbiblioteket hele tiden rekvirerede eksemplarerne fra Selskabet og i øvrigt stod i forbindelse med dette, hver gang nye kontakter eller initiativer var på tale. I en skrivelse af 25.3.1949 fra Statsbiblioteket til skrifternes redaktør, professor Jens Holt, meddeltes det således, at de to da udkomne numre nu var sendt til en række navngivne skandinaviske universitetsbiblioteker samt Videnskabernes Selskab i København. Man foreslog fra Statsbibliotekets side, at skrifterne også tilgik sådanne udvalgte biblioteker og museer i England, Frankrig, Irland og USA, »som sender meget hertil«. Ordningen blev med årene udvidet med et stigende antal byttepartnere til følge.

Ved et præsidiemøde 24. september 1964 »vedtoges at lade de skrifter, der tilsendtes selskabet fra udlandet, indgå i Stats-

biblioteket«. Denne beslutning skal formentlig bl.a. ses i sammenhæng med, at Statsbiblioteket nu var blevet nabo til Universitetet, og at Selskabet ikke rådede over egne lokaler, hvori et permanent voksende bibliotek kunne indrettes.

Fremme i 1974 overtog Det lærde Selskab udgivelsen af *Acta Jutlandica* (jfr. næste kapitel s. 100 ff), men det bør nævnes på dette sted, at Selskabet allerede i midten af 1950'erne – mere eller mindre frivilligt – kom til at medvirke i en tekstudgivelse i *Acta Jutlandica*. Der var tale om efterladte arbejder af professor Svend Ranulf, og professorerne Blinkenberg og Løgstrup havde anbefalet udgivelse. Det havde fra Selskabets side været hensigten at udgive efterladenskaberne i Selskabets samfundsvidenskabelige Skriftserie, men af årsager, som fremgår af nedenstående citat fra referat af Det lærde Selskabs generalforsamling 28. oktober 1955, skete publiceringen af Ranulfs *Methods of Sociology. With an Essay: Remarks on the Epistemology of Sociology* ikke desto mindre i *Acta Jutlandica* XXVII, 1955 (forøvrigt i dette skriffs humanistiske serie):

Man havde i præsidiet vedtaget at trykke afdøde professor Ranulfs to efterladte afhandlinger, som af lærerforsamlingen var blevet henvist til selskabet, da der var for mange afhandlinger anmeldt til *Acta Jutlandica* årgang 1955, og det skønnedes, at det ville være temmelig let at opnå en trykkebevilling fra Statens almindelige videnskabsfond, den samfundsvidenskabelige gruppe. Da en ansøgning til dette fond fra selskabet ikke havde ført til nogen bevilling, havde man overvejet andre muligheder for at skaffe de fornødne midler til trykning af de to afhandlinger. Da imidlertid en forfatter havde trukket sin afhandling tilbage fra *Acta*, havde der efter forhandling med professor Dahl åbnet sig mulighed for at afhandlingerne straks kunne trykkes i *Acta* 1955, og dette var blevet virkeliggjort. Og på den måde var Ranulfs efterladte afhandlinger blevet trykt uden for selskabets skrifter.

Udgivelsen kan således næppe med rette hævdes formelt at være foretaget i Det lærde Selskabs regi (og er derfor heller ikke medtaget i den eftersatte publikationsfortegnelse), men som det fremgår af adskilligt materiale – herunder også følgende citat

fra en skrivelse fra rektor Willy Munck til Selskabet – var det dog Selskabet, der – endnu i den tro, at man selv skulle forestå udgivelsen – faktisk og praktisk kom til at besørge teksterne frem til udgivelse og tilmed afholdt diverse udgifter i forbindelse med tekstredaktion:

I forbindelse med sagen vedrørende optagelse af professor Ranulfs to efterladte afhandlinger i *Acta Jutlandica* skal man herved meddele, at lærerforsamlingen med tak tager imod tilbudet fra Det lærde Selskab, hvorefter Selskabet afholder udgiften til sprogligt gennemsyn og oversættelse af professor Ranulfs afhandlinger.

At Selskabet så – som det fremgår af nedenstående citat fra præsident Johannes Muncks koncept til ansøgning til Rask-Ørsted Fondet – søgte at friholde sig selv økonomisk, er principielt uden betydning i sammenhængen:

Det lærde Selskab i Aarhus paatog sig i efteraaret 1954 at udgive to efterladte afhandlinger af professor Svend Ranulf, *Methods of Sociology* og *Remarks on the Epistemology of Sociology*. Efter aftale med Universitetet er disse to afhandlinger nu trykt i *Acta Jutlandica* 1955. Den første af de to nævnte afhandlinger var skrevet paa engelsk, men blev efter professor Torsten Dahls raad underkastet et sprogligt eftersyn. Den anden blev oversat fra dansk til engelsk. (...). Man tillader sig herved at søge Rask-Ørsted Fondet om at faa refunderet selskabets udgifter i overensstemmelse med fondets takster for oversættelsens vedkommende og efter bestyrelsens skøn med hensyn til det sproglige gennemsyn.

På den baggrund kan det nok hævdes, at udgivelsen af Ranulfs efterladte afhandlinger reelt er besørget af Det lærde Selskab, skønt æren herfor ikke medfulgte.

Medlemmerne

Der forekom tilsyneladende ingen særlige problemer i forbindelse med optagelse af nye medlemmer ansat ved Aarhus Universitet; der har nærmest været tale om ekspeditionssager, når

nyansatte professorer blev indlemmet, men som ordinære medlemmer kunne jo tillige iflg. statutterne optages »andre danske Videnskabsmænd, som har Tilknytning til Forskningen i Aarhus«. Det er uvist, om det har været graden af denne tilknytning, som på generalforsamlingen 29. oktober 1948 medførte, at forslagene om optagelse af overlæge, dr.med Otto Lassen og landsarkivar, dr.phil. Povl Bagge »gav anledning til en principiel drøftelse«. Protokollen oplyser desværre ikke nærmere om drøftelsens indhold, og de nulevende blandt de tilstedeværende ved generalforsamlingen erindrer ikke drøftelsen, men at der har været tale om en meningsudveksling af ganske særlig karakter, kan aflæses af, at man ekstraordinært udsatte afstemningen om de proponerede personers optagelse til efter spisningen. Efter smørrebrød med øl og snaps indvalgte dog de to nævnte – samt overlæge, dr.med. og kommende fakultetsmedlem Gregers Nørby – i Selskabet. Det ses for øvrigt i proponeringsskrivelserne, at de indstillende medlemmer har strengt sig an for at lægge overordentlig vægt på den proponeredes måske ikke alt for indlysende stærke »tilknytning til Forskningen i Aarhus« – hvad enten der nu hermed forstås byen eller Universitetet.

Sandsynligvis har den principielle drøftelse medført en slags foreløbig enighed om optagelsesgrundlaget for udenforstående, omend et grundlag for praksis ikke ses at være blevet specificeret nogetsteds. I hvert af årene 1949 og 1950 optoges ét medlem af denne kategori, mens ingen (iflg. protokollen) optoges fra 1951 til 1954. Men i 1955 – ved generalforsamlingen, der fandt sted 28. oktober, og hvor i øvrigt Jørgen Pedersen afløste Johs. Munck som præsident – oplevede man så, hvad der kunne tage sig ud som en gentagelse af situationen syv år forinden, idet nemlig forslaget om indvalg af overlæge, dr.med. K. Buhl »gav anledning til megen diskussion«. Dog blev Buhl indvalgt, idet »mere end 2/3 af de afgivne stemmer« var for hans optagelse. Derefter fulgte fem rolige år, hvad angår optagelse af nye ordinære medlemmer udefra. Ingen i denne kategori blev optaget i 1956, mens tallene for 1957-60 er 1, 2, 3 og 2.

Spørgsmålet hvorvidt amanuenserne, denne voksende gruppe af velkvalificerede videnskabsmænd ved Aarhus Universitet, kunne optages i Det lærde Selskab, rejstes i 1959 af professor Svend Bundgaard, og det skete ved et tidligere (i forbindelse med Skrifterne) omtalt møde 13. marts 1959, hvor man drøftede Selskabets fremtidige virke, og hvor f.eks. forslag til udgivelse af en årbog for Det lærde Selskab fremlagdes (jfr. s. 39 og 58). Professor Svend Bundgaard, der ironisk nok ikke er nævnt i listen over tilstedeværende ved det pågældende møde, fandt det iflg. protokollen urimeligt, at kun professorerne var fødte medlemmer af Selskabet. Efter hans mening burde også amanuenserne ved de videnskabelige institutter kunne optages »på lige fod med professorerne«. Professor Krüger udtrykte straks sin betænkelighed ved »denne tanke«, mens professor Bach i princippet kunne tilslutte sig Bundgaards forslag, dog således at der kun kunne blive tale om et stærkt begrænset antal »højt kvalificerede« amanuenser eller andre videnskabelige medarbejdere. Jørgen Pedersen mente, at Bundgaards forslag kunne nødvendiggøre en regel om numerus clausus, som ville være vanskelig at praktisere, og Hakon Lund fremkom med, hvad der måske kunne være en slags kompromisforslag, nemlig at medarbejderne ved institutterne eventuelt kunne indbydes »til foredrag, som de kunne have særlig interesse i at overvære«. Dette forslag støttedes af præsidenten, der afsluttede diskussionen med at henvise forslagene til den kommende generalforsamling. At dømme ud fra referatet af denne er der dog ikke hændt videre i sagen på det tidspunkt.

Ved generalforsamlingen 27. oktober 1961 kom gemytterne påny i kog i forbindelse med behandling af forslag vedrørende optagelse af to udefra kommende som ordinære medlemmer (eller var det mon meningen, at den ene skulle have været æresmedlem? – herom nedenfor, s. 47). For første gang i Det lærde Selskabs historie kom det til direkte forkastelse af forslag om optagelse af en udenforstående, således som det fremgår af protokollen, der – ført af Svend Fredens – under dagsordenens pkt. 5 meddeler, at

Forslag om indvælgelse af et nyt medlem af den medicinske og et nyt medlem af den samfundsvidenskabelige gruppe blev begge forkastet, for sidstnævntes vedkommende uden afstemning, idet Hannestad og Nelson henviste til, at indstillingen var kommet et par dage for sent. Herooverfor oplyste Fredens, at praktisk taget alle indstillinger om optagelse af nye medlemmer i hvert fald i hans sekretærtid var indleveret for sent. Dirigenten mente, at det så var på tide, at indleveringsfristerne blev overholdt og foreslog derfor, at spørgsmålet om indvalg blev udskudt til næste generalforsamling, hvilket blev vedtaget.

Enkelte træk til belysning af i hvert lidt af baggrunden for denne dramatiske begivenhed kan antydes her. At indstillinger ikke var kommet ind rettidigt, havde man tidligere kunnet se stort på – intet tyder nemlig på, at man i Selskabet var synderlig præget af streng formalisme i administrativ henseende (f.eks. vedtog man året forinden at betragte en generalforsamling som lovlig, skønt ikke alt var efter statutterne) – men en indstilling forkastedes altså nu med henvisning til, at dens fremsendelse havde været for sen. I et brev af 5. oktober samme år havde professor, dr.jur. Alvar Nelson skrevet til »Den samfundsvidenskabelige faggruppe af Det lærde Selskab« og indledningsvis stillet forslag om, at proponeringen vedrørende den pågældende blev stillet i bero. Nelson skriver derefter følgende:

Jeg bemærker herhos foruden formaliteter i § 3 af statutterne, at en automatisk indvælgelse af habile videnskabsmænd udenfor universitetet vil medføre en sådan forøgelse af medlemstallet, som næppe er forenelig med den hidtidige praksis jfr. problemer med indvælgelse af professorer ved Tandlægehøjskolen.

Hvilken type af problemer vedrørende professorer ved Tandlægehøjskolen, Nelson her hentyder til, har ikke kunnet klarlægges via Selskabets arkiv, og i protokollen meldes intet om problemer ved optagelse af den nævnte kategori, men hovedsagen – forslaget om at stille proponeringen i bero – har åbenbart ikke vundet genklang hos proponenterne eller faggruppen som sådan. Men sammen med professor Hannestad lykkedes det

altså professor Nelson – jfr. gengivelse af protokol ovenfor – at fælde proponeringen på målstregen med henvisning til formalia, således at den ikke kom til afstemning. Når sekretæren, Svend Fredens, også tilhørende den samfundsvidenskabelige gruppe, gjorde gældende – stadig jfr. protokollen – at det jo ikke var enestående med for sent fremsendte proponeringer, har der måske været tale om et forsvar for proponeringen, måske blot en konstatering. Desværre ligger proponeringsskrivelsen ikke i arkivet, så det kan ikke afgøres, hvem dens ophavsmænd er.

Den anden proponering til behandling ved generalforsamlingen – under den medicinske faggruppe i Selskabet – fik i modsætning til den netop omtalte lov at køre linen ud, dvs. med afstemning, der medførte forkastelse, den første forkastelse ved afstemning i Selskabets historie. At det kunne komme så vidt med den pågældende proponering, skyldes utvivlsomt en lang række af indbyrdes sammenhængende faktorer, som ikke alle kan eller skal udredes her. Blot skal nævnes, at proponeringen angår en person, hvis virke intet overhovedet havde med Århus at gøre, at vedkommende, der var født i 1870'erne i Tyskland, var langt ud over sin aktive karriere, at denne karriere kun yderst marginalt vedrørte Danmark, omend den pågældende – som det hedder i indstillingen – »så længe kong Christian den X. levede, sendte kongen en lykønskning til fødselsdagen«. Den egentlige proponent – thi formelt skulle der jo være to – var fagligt og menneskeligt højt anset, og det kan måske ikke helt udelukkes, at den langt yngre medproponent var medunderskriver uden at være ovenud engageret i sagen. Yderligere et par forhold skal anføres. Den hovedaktive af proponenterne havde vel nok anet, at det ikke ville være så let at føre sagen igennem og havde derfor ladet en udenforstående københavnsk professor inden for det pågældende område forfatte en anbefaling af den proponerede, hvilket var helt imod Det lærde Selskabs ånd og reglement. Desuden havde hovedproponenten i en skrivelse (af 25.5.1961) til selskabets præsident, professor Peter Skautrup, talt om, at den proponerede måske burde optages som æresmedlem. Dermed kan der vel siges at være sået tvivl om, ad hvilket spor

proponeringen skulle bevæge sig. Hertil kommer så, at hovedproponenten tydeligvis ikke havde gjort sig bekendt med Selskabets statutter, men blot havde afsendt det hele til Skautrup – »Jeg ved desværre ikke, hvor jeg skal sende denne sag hen, men kunne du ikke tænke dig som præsident for selskabet at lade den gå til rette vedkommende«, spørges der. Præsidenten har nedenunder på skrivelsen irriteret anført i hånden, at afsenderen jo bare »kunne læse om fremgangsmåden i lovene! Til behandling på førstkommende præsidiemøde!«

Forkastelserne fik til resultat, at Fredens på samme generalforsamling under dagsordenens »eventuelt« gjorde opmærksom på, at reglerne for indvælgelse af nye medlemmer »ikke er synderlig praktiske« og anbefalede et allerede året forinden nedsat udvalg vedrørende eventuelle statutændringer (Skautrup, Illum, W. Munck) at tage problemet op snarest. Hannestad ytrede, at man kun burde optage personer, som »måtte anses for kvalificerede til at opnå et professorat ved Aarhus Universitet«, og Rudi Thomsen var af den formening, at man »skulle være meget kritisk ved indvalg af udenforstående.« Skautrup lovede, at alle disse spørgsmål ville blive behandlet i det nedsatte udvalg, således at principperne for indvalg af nye medlemmer kunne være afklaret inden det efterfølgende års generalforsamling. Hvad der ikke fremgår af protokollen, men som vi ved, fordi Skautrups håndskrevne manuskript til beretning til generalforsamlingen 1961 er bevaret, er, at præsidenten under dagsordenens pkt. 1 bl.a. – efter at have redegjort for medlemstallet og fordelingen på faggrupper – havde ytret følgende, som altså var forsamlingen bekendt ved forkastelserne:

Jeg skal ikke komme ind på en kommentar til disse tal, men vil blot gøre opmærksom på, at der ligger et problem her, som jeg synes en kommende generalforsamling må tage op. Vi er nu 106 indenlandske medlemmer, det er *nøjagtigt* samme antal som i Vid.Selsk. i Kbh. – og man har der numerus clausus. Og det spørgsmål rejser sig, synes jeg, om vi fortsat skal følge »den åbne dørs« politik – med selvskreven

medlemsret for enhver ved universitetet ansat professor. Jeg nævner blot problemet, som ikke kan diskuteres *nu*.

Protokollen melder intet om, at man ved 1962-generalforsamlingen i oktober beskæftigede sig med disse problemer, men det fremgår, at deltagerne i et præsidiemøde 26. september samme år havde drøftet »spørgsmålet om begrænsning af medlems-tallet.« »Man var«, hedder det, »enige om det uheldige i ikke uden videre at optage nye professorer ved universitetet som medlemmer, og da deltagerantallet ved møderne endnu ikke var urimeligt stort, vedtog man at henlægge sagen.«

Et eksemplar af det nedsatte statutudvalgs betragtninger er lykkeligvis bevaret (3 maskinskrevne A4-sider i Willy Muncks papirer i Selskabets arkiv). Heraf fremgår eksplicit, at statutternes formulering om, at professorer og docenter »ansatte ved Aarhus Universitet« kunne optages som ordinære medlemmer, altid havde været været fortolket således, at de alle automatisk ved deres tiltrædelse var blevet medlemmer og tilmed var blevet stående, selv om de havde forladt Aarhus Universitet. Efter at have fastslået, at dette havde været den hidtidige praksis, spurgte man i udvalget – på baggrund af »de senere år med de mange nye professorer«, der havde medført et medlemstal på 113, næsten svarende til Videnskabernes Selskab, hvor medlemstallet altid havde været underkastet begrænsninger – om det ville være rimeligt at tænke på også at begrænse medlemstallet i Århus. I udvalget var man af den opfattelse, at som praksis hidtil havde været, ville en begrænsning være vanskelig at gennemføre, for skulle man helt lukke for tilgang og kun indvælge nye medlemmer til erstatning for dem, der afgår ved døden, spurgte udvalget, eller skulle man fastsætte den årlige tilgang til et bestemt lille antal indenfor hver faggruppe? Hvilke betingelser skulle der i så fald være for indvælgelse, og hvem skulle afgøre, hvem der vælges? Udvalget fastslog, at det ville blive meget vanskeligt med begrænsninger på baggrund af den hidtidige praksis. Samtidig fastslog udvalget, at det jo ikke var pladshensyn, der talte for en begrænsning,

idet antallet af mødedeltagere sjældent overskred 30-40. Det eneste, man derfor fra udvalgets side ville foreslå i den forbindelse, var, at professorer, som forlod Universitetet for at overgå til anden lignende stilling, skulle udtræde af Selskabet. Derimod skulle professorer, der faldt for aldersgrænsen i Århus, fortsat være medlemmer. Et andet punkt, som udvalget havde drøftet, var, om man skulle gøre det lettere at indvælge andre ordinære medlemmer end de ved Aarhus Universitet ansatte professorer. Professor Fredens, der ved generalforsamlingen 1961 som nævnt havde kritiseret gældende regler for optagelse af udenforstående, idet han havde fundet dem upraktiske, havde måske ved den lejlighed fremsat et specificeret forslag til lettelse af proceduren. Om dette har været tilfældet, fremgår ikke af protokollen, men i hvert fald forholdt nu udvalget sig til et af professor Fredens fremsat forslag, som man fra udvalgets side ikke mente at kunne støtte. Udvalget udtalte:

Det bør efter vor opfattelse være vanskeligt at blive medlem, og efter det fremsatte forslag kan der let ske det, at hele diskussionen om et sådant medlems optagelse henlægges til generalforsamlingen, medens vi ved nugældende ordning har det mellemlidende, at der kræves en særlig udtalelse fra den pågældende faggruppe inden spørgsmålet forelægges generalforsamlingen. Vi har haft eksempler på, at faggruppen er gået imod et sådant forslag, og at det herefter er blevet trukket tilbage. Det forekommer os at være en mere betryggende ordning.

Man vedtog efter udvalgets redegørelse og diskussionen heraf med 9 stemmer for og 3 imod, at udvalget skulle arbejde videre med et forslag om, at professorer, der tiltrådte tilsvarende stillinger i København, skulle udtræde af selskabet, og man vedtog – nu med 9 stemmer for og 2 imod – at udvalget skulle arbejde videre med en ændring af statutternes § 3, andet stykke – altså vedr. indvalg af udenforstående. »Sammenfattende kan det siges«, skrev sekretæren, professor Torsten Dahl, i protokollen, »at debatten hovedsagelig drejede sig om at foretrække en automatisk tilvækst af medlemstallet eller en indvælgelse med maksimalt antal inden for hver gruppe.« Det

vedtoges, at forslag fra udvalget skulle fremsættes ved næste generalforsamling, hvilket også skete, idet afgående præsident Skautrup ved generalforsamlingen i 1964 – hvor medlemstallet opgjordes til 117 – redegjorde for arbejdet i statutudvalget (hvoraf han som nævnt selv var medlem).

Udvalget havde følgende forslag til statutændringer: Man måtte tage konsekvensen af, at »docent« ikke mere betød det samme som tidligere, idet sådanne (altså docenter) nu ikke længere var medlemmer af Lærerforsamlingen; derfor skulle ordet udgå af § 3, stk.1. Til samme stykke skulle føjes, at medlemmer skulle udtræde, når de afskedigedes, med mindre afskedigelsen skyldtes alder eller sygdom. I § 3, andet stykke (om indvalg af udenforstående), skrives »kan optages som ordinære medlemmer« (tidligere stod der blot »kan optages«). Man vedtog at sende ændringsforslagene til medlemmerne med henblik på afstemning ved et ordinært medlemsmøde. Forslagene vedtoges derefter enstemmigt 14. december 1964, og året efter fremkom en trykt udgave af de let ændrede statutter.

Ved et præsidiemøde i december 1970 ønskede man igen nye statutter, og det blev pålagt professorerne Stig Jørgensen og Jørgen Dich at udarbejde forslag til næste møde i præsidiet. At der nu ønskedes nye statutter skal naturligvis ses i sammenhæng med de omvæltninger – amanuensis- og studenteroprør samt vedtagelse af ny styrelseslov – der havde fundet sted i årene siden de sidste ændringer. Sagens videre udvikling kan følges i kapitlet om Det lærde Selskabs virksomhed 1971-1995.

Gennem de tre første år efter den dramatiske generalforsamling i 1961 indvalgtes ingen udenforstående, men i 1965 forekom påny indvalg af et medlem i kategorien. I årene 1966-1970 indvalgtes ingen udenforstående.

Måske det bør nævnes, at adskillige udenforstående, der indvalgtes, meget kort efter ansattes som professorer ved Aarhus Universitet, f.eks. Nørby, Bichel og Hannestad. Og – hvad måske de færreste forestiller sig – der var i hvert fald én, som sagde nej tak til medlemskab, nemlig med henvisning til så stor en travlhed, at hverken Selskabet eller vedkommende

selv ville kunne drage fordel af medlemskabet. Der var tale om en nyudnævnt professor ved Aarhus Universitet.

Gennem Det lærde Selskabs første 25 år optoges ingen æresmedlemmer eller korresponderende medlemmer. Af et håndskrevet referat af præsidiemøde 11. november 1958, noget fyldigere end protokollens omtale, fremgår, at »det vedtoges på et kommende møde at drøfte spørgsmålet, om man skulle tænke på at udnævne korresponderende medlemmer«, men ellers høres der ikke meget til det emne.

Som følge af, at nyansatte jo straks blev medlemmer, og at der ingen kvinder indvalgte blandt udenforstående, svarede kønssammensætningen af Selskabets medlemsskare i de tidlige år til Lærerforsamlingens. I følge en medlemsliste fra 1959, der opgør medlemmernes antal til 85, var der på det tidspunkt to kvindelige medlemmer (begge humanister), nemlig professor Else Kai Sass, der blev medlem ved sin professoransættelse i 1954, og professor Grethe Hjort, der som nyansat docent indlemmedes i 1957. Fra 1967, da Grethe Hjort afgik ved døden, og hvor Else Kai Sass samme år flyttede til København, var der frem til anden halvdel af Det lærde Selskabs andet kvartsekel ingen kvindelige medlemmer.

Mindetalerne

Når et medlem af Det lærde Selskab afgik ved døden, mindedes man den bortgangne ved starten af det efterfølgende møde. Første gang dette skete var 23. oktober 1951, og det drejede sig om overlæge Otto Lassen, der var død 30. april samme år. Mindetalen, der afholdtes af selskabets præsident, professor, dr.med. Fritz Schönheyder, er – som alle senere mindetaler i perioden bortset fra to – optaget i protokollen og omfatter tre sider i folioformat. Schönheyder opridsede Lassens fortjenester indenfor specielt tuberkuloseforskning og -behandling, og han undlod ikke – måske som en bebrejdelse rettet mod igangsætterne af den »principielle drøftelse« ved generalforsamlingen tre år tidligere – at fremhæve, hvorledes Lassen »var selvskreven

til indvælgelse i dette selskab, hvor dyrkere af forskellige fag mødes i et humanistisk interessefællesskab.« At det ved denne lejlighed blev præsidenten, der kom til at stå for mindetalen, er en tilfældighed, idet det naturligvis var kendskabet til den bortgangnes faglige områder, som skulle være bestemmende.

Ved mødet 7. december samme år havde der påny været bortfald i Selskabets kreds, idet direktør, dr.techn. Malthé Conrad Holst var død den foregående måned. Også her holdt præsident Schönheyder mindetalen, men i modsætning til talen over Lassen måtte han her i nogen grad holde sig til almindeligheder, og han har vist skævet til Sven Werners og Hakon Lunds proponeringsskrivelse fra 1946. Forøvrigt kan det synes underligt, at ikke Hakon Lund, Aarhus Universitets professor i kemi, skulle tale over en afdød, fremtrædende kemiker, men af fortegnelsen over mødets deltagere ses det, at netop Lund ikke var tilstede.

På mødet 7. marts det efterfølgende år var det professor Ernst Frandsen, død 26. februar, der var genstand for en mindetale af kollegaen og vennen Peter Skautrup. Talen, der i protokollens folioformat omfatter lige ved fire sider, undlod naturligvis ikke at komme ind på, hvorledes man ved denne lejlighed måtte tænke på Frandsens »varme interesse for Det lærde Selskab, hvis virkeliggørelse han ivrigt havde arbejdet med fra første færd, og hvis første præsident han blev.«

Sådan kunne man blive ved: Theodor Geiger (1952), den eksilerede tyske sociolog, der iflg. Strange Petersens mindetale »voksede op i den fjerne, lykkelige tid før den første verdenskrig« og hvis navn allerede i første halvdel af trediverne var kendt også uden for Tysklands grænser; Svend Ranulf (1953), Universitetets filosof »i hvis sind en stærk kompromisløshed og et elskeligt frisind indgik en forening af en mærkelig selvfølgelighed« iflg. Løgstrups mindetale; Adam Afzelius (1957) historieprofessoren, der iflg. Bøggild-Andersens mindetale altid bevarede drengesindet og ville blive savnet meget i Selskabet, idet han udgjorde »et i sjælden grad livfuldt element i kredsen, en udstrålingscentral for varme, hygge, venskab og kollegialitet,

for skæmt og munterhed»; Ad. Stender-Petersen (1963), der (naturligvis) insisterede på flertalsformen i sin lærestols benævnelse: »Slaviske sprog og litteraturer«; W.W. Rogosinski (1964), der som matematiker ikke mindst havde interesseret sig for »lineære ligninger med uendelig mange ubekendte«; Johannes Munck (1965), »den første professor i teologi og i nytestamentlig exegese ved Aarhus Universitet«; Poul Krüger (1966), der i følge Gustav Albecks mindeord nærede »en udtalt angst for provinsialisme«, og hvis »grundholdning var en skepsis, der undertiden kunne antage karakter af en næsten plagsom mistænksomhed« – og mange mange flere. Enkelte mindetaler – over Bøggild-Andersen og A. Howard Grøn i 1967 – er dog af ukendte årsager ikke aftrykt i protokollen.

Udflugterne

Da Det lærde Selskab 11. april 1957 henlagde et af sine møder til Kalø Jagtgård, hvor der først var omvisning og derefter foredrag om vildtforskning ved museumsdirektør, dr.phil. Harald Thamdrup samt efterfølgende diskussion, påbegyndte man, hvad der skulle blive en tradition for forårs- eller efterårsudflugter. I hvert fald må man have fået smag for den afveksling, der lå i at mødes også andre steder end på Aarhus Universitet. At Selskabets protokolførende sekretærer stadig anvendte betegnelsen »møde« (1957) og derefter modererede det lidt til »ekskursion« gennem de følgende år, vidner vel om, at man vægrede sig ved at anvende udtrykket »udflugt«, der jo med sine associationer til højt humør og løssluppen lediggang måske kunne frygtes at sætte skrammer i Selskabets værdighed. Betegnelsen »udflugt« anvendes dog ellers i den fra præsidiet udsendte indbydelse (af 2. april 1957) vedrørende Kalø Jagtgård. Der ville, hedder det forøvrigt videre i indbydelsen, være »afrejse fra universitetets vestre parkeringsplads (ved bibliotekets bunker) kl. 15,15 præcis i medlemmernes biler (...) Der vil på udflugten blive servering i sædvanlig omfang.« Medlem-

merne anmodedes om at tilmelde sig til universitetskontoret »og samtidig meddele om egen vogn kan medbringes.«

Næste ekskursion havde Sønderjylland som mål og foregik 14.-15. maj 1958, og for første gang i Det lærde Selskabs historie var der mulighed for at medbringe ledsager. 24 medlemmer deltog, 16 »med frue«, heri medregnet professor Lomholt, der oven i købet deltog »med frue og søn«. I følge protokollen samledes man førstedagen på godset Sandbjerg, hvor enkefru Dahl var tilstede, og »et orienterende foredrag« om godsets og egnens historie blev afholdt af professor, dr.phil. Troels Fink, hvorefter Harald Thamdrup holdt foredrag »over egnens fauna og natur«. Der var overnatning i Sønderborg, og dagen efter omvisning på godset og ekskursion (ledet af Fink) til Dybbøl, Broager og Flensborg Fjord.

3. september 1959 udsendte præsidiet program for en tur til Rønland; nærmere bestemt var der tale om »en ekskursion til fabrikken Cheminova for selskabets medlemmer med damer«. Hvorvidt medlem siden 1954, professor, dr.phil. Else Kai Sass har fundet denne formulering spiselig, ved vi ikke, men hun var ofte med på turene, og på netop denne udflugts anden dag skulle hun vise rundt på Søndergaard-museet i Bovbjerg. Førstedagens program bestod af forevisning af Cheminova-fabrikken ved direktør, civilingeniør Gunnar Andreasen, hvorefter der var middag på Jespersens Hotel i Lemvig. Efter middagen var der foredrag af Peter Skautrup om hardiske mål. Derpå overnatning. Søndagens program bestod – udover det allerede nævnte museumsbesøg – af middag på Bovbjerg Badehotel og besøg på Hjerl Hede. I indbydelsen hedder det, at Selskabet regner med at kunne dække udgifterne til hotelophold og bespisning for medlemmerne, »men ser sig desværre ikke i stand til at dække udgifterne (ca. 50 kr. pro persona) for de deltagende damer.« For de bilister blandt medlemmerne, som ville »medtage ikke-bilende deltagere« ydedes »et symbolsk bidrag af 10 kr. pr. passager.« I Selskabets arkiv ligger en fortegnelse, som viser, hvilke bilende par, der medtog hvilke ikke-bilende par. Hvis vi

ser bort fra, at den bilende professor Blatt med frue således medtog professor Nykrog med frue, og at den ligeledes bilende professor Rudkjøbing med frue medtog professor Hakon Lund med frue, var der tale om, at repræsentanter for forskellige fakulteter blandedes i de øvrige otte vogne, hvori der medtoges ikke-bilende.

1. maj 1960 gik ekskursionen med 76 deltagere – heriblandt Selskabets nyudnævnte arkivar, universitetssekretær Poul Jørgensen med frue som gæster – til Løvenholm Slot, og 15. februar året efter gik turen til Ole Rømer Observatoriet i anledning af solformørkelsen, som dog uheldigvis ikke var synlig som følge af tæt tåge. Til gengæld holdt professor Mogens Rudkjøbing sit foredrag om solformørkelser for de 30 deltagere. Om man kan kalde søndagsmødet 19. maj 1963 for en udflugt, er måske tvivlsomt, idet medlemmer med damer var til foredrag, sherryservering og rundvisning i Statsbibliotekets nye, absolut nærliggende bygning, men kl. 13 samme dag samledes man dog ved en frokost i restaurant »Ørnereden« i skovene syd for Århus, hvor repræsentanter for Statsbiblioteket også deltog. Forårsudflugten 1964 havde vikingeborgen Fyrkat ved Hobro som mål, og i september året efter afholdtes en to-dages tur til det vestlige Sønderjylland på hvilken præsidiets tilrådende at medbringe kikkert samt »varmt og regntæt tøj og solidt fodtøj«, mens man på en sommertur i 1966 besøgte forskellige attraktioner på Fyn. 21. maj 1967 gik turen til forskellige mål på Djursland, bl.a. Molslaboratoriet. I 1968 drog man til Nordjylland og besøgte bl.a. Lindholm Høje og Aarhus Universitets feltlaboratorium ved Klim, og året efter var der i maj udflugt til Landsarkivet i Viborg og Ørslevkloster. I 1970 besøgte man om sommeren Moesgård syd for Århus, til hvis bygninger en række universitetsinstitutter med faglig tilknytning til derværende Forhistorisk Museum netop havde tilendebragt udflytningen, og i oktober var der igen en to-dages tur til Sandbjerg.

Der var naturligvis enten foredrag eller orienterende foredrag og/eller rund- og forevisninger på alle turene. Når protokol og indbydelser til tider anvender begrebet »orienterende foredrag«

er det formentlig udtryk for, at der er tale om en mellemting mellem et regulært foredrag og almindelig turistfører-funktion. Hvad angår en enkelt ekskursion i slutningen af 1960'erne er det ikke nævnt i protokollen (eller i præsidiets papirer), hvem der foreviste de besøgte attraktioner, hvorfor det ikke har kunnet nævnes i oversigten bag i bogen vedrørende afholdte foredrag m.m.

I øvrigt fremgår det af materiale, som af professor Gustav Albeck er overdraget til Det lærde Selskabs arkiv v. Universitets-historisk Udvalg, at Selskabets ekskursioner også kunne fungere som social introduktion for helt nye medlemmer af lærerstaben. I et brev af 1. juni 1966 skriver Albeck således følgende til den nyansatte og endnu ikke ankomne professor Knut Ahnlund:

... men lad mig vide nærmere om ankomstdato og tid. Eksamen begynder den 13. og varer ugen ud. Søndag den 12. juni har Det lærde Selskab, af hvilket alle Århus-professorer automatisk er medlem, sommereksekursion til Fyn med besøg på Marsvineforskningsstationen i Strib og med afsluttende modtagelse på det dejlige »Egeskov« hos greve og grevinde Ahlefeldt. Det ville være morsomt, om du ville med, der bliver meget at se og lejlighed til at træffe kommende kolleger.

Af ekskursionsreferatet fremgår, at Ahnlund modtog tilbudet.

Et af punkterne i et notat nedfældet i maj 1964 af Torsten Dahl vedrørende »punkter, der ønskes erindret af præsidiets«, dekreterer følgende: »Til udflugter indbydes de i Århus bosatte damer, hvis mænd ved deres død var medlemmer af selskabet«. Det ses da også i protokollen, at »fru Johs. Munck«, hvis mand var afgået ved døden i 1965, deltog i den netop omtalte fynske udflugt anno 1966 foruden i turen til Hjerl Hede fem år senere.

Det kan konstateres, at Selskabet i sin udflugtsvirksomhed aldrig har vovet sig ud over det jysk-fynske område, men om dette skal tilskrives praktiske hensyn eller er udtryk for noget principielt, kan ikke afgøres på baggrund af materiale i Selskabets arkiv.

Bomærke, kaldsbreve, årsskrift og adresser

I Det lærde Selskab i Aarhus mente man på et tidspunkt, at man ikke længere kunne være foruden sådanne symbolske rekvisitter, som traditionelt har forlenet videnskabelige selskaber med værdighed og respekt. Ved et præsidiemøde i november 1958 vedtog man således »for fremtiden at uddele kaldsbreve til medlemmer, der indvælges i selskabet«, og ved et møde i Selskabet 13. marts det efterfølgende år foreslog Else Kai Sass – i forbindelse med en mere omfattende diskussion vedrørende Selskabets virke i fremtiden – at man kunne udsende en årsberetning med medlemsfortegnelse og på møderne afholdte foredrag, som ikke offentliggjordes andetsteds. Denne tanke »syntes at vinde almindelig tilslutning blandt de tilstedeværende medlemmer«, oplyser protokollen.

Forslaget om udgivelse af et årsskrift for Selskabet blev vedtaget på den efterfølgende generalforsamling i 1959, og 16. februar 1960 fremsendte så Aarhus Stiftsbogtrykkerie 550 eksemplarer af årsskriftet 1958-59. Af Skautrups papirer i Selskabets arkiv fremgår, at årsskriftet 1. april 1960 fremsendtes til i alt et par snese inden- og udenlandske videnskabelige selskaber. At frembringe et årsskrift var dog ikke altid så ligetil, og f.eks. vurderede man i 1962 i præsidiet, at der blandt de i årets løb afholdte foredrag ikke fandtes noget, der egnede sig til trykning deri. Et årsskrift (med foredrag) produceredes ikke desto mindre, men man besluttede fra nu af at udbede sig referater af foredragene til præsentation i årsskriftet i stedet samt at opfordre medlemmerne til at lade mindre afhandlinger publicere deri. Men årsskriftet for 1962/63 blev det sidste. Ved generalforsamlingen fremme i 1965 spurgtes der til årsskriftet, og i forbindelse med den efterfølgende gennemgang af Selskabets økonomi konstateredes det, at man – nu hvor Universitetets tilskud til Selskabet var blevet tredoblet – havde økonomisk baggrund for igen at udsende et årsskrift. Et sådant kom dog ikke.

Også et bomærke ønskede man, altså et 'segl' eller hvad man i dag ville kalde et 'logo'. Hvornår ønsket herom først er blevet

fremsat, vides ikke, men det er ikke usandsynligt, at det er sket på samme tid som ønsket om kaldsbreve fremkom, måske endda allerede ved generalforsamlingen 1958, af hvilken desværre kun et yderst lapidarisk referat foreligger. At man havde kontaktet kunstneren Mogens Zieler tidligt på året 1960 med henblik på udfærdigelse af bomærket synes dog at fremgå af en eksisterende korrespondance mellem kunstneren og Det lærde Selskabs præsident, Peter Skautrup. I et brev til præsidenten skrev Zieler 27. juli nævnte år, at han forgæves havde ringet flere gange »for at høre lidt nærmere om bomærket«, som han fandt det ganske interessant »at gøre«, forudsat »man kan finde ind til og blive enige om det rette symbol«. Zieler tilføjede, at han havde »lidt af en idé«, men måtte have oplysninger vedrørende tekstmængde, brug af store og små bogstaver ved substantiver, stavemåder osv. I et skriftligt svar gav Skautrup to dage senere udtryk for sin glæde over, at Zieler ville forsøge sig. Skautrup meddelte, at det officielle navn »Det lærde Selskab i Aarhus«, der jo blev til før retskrivningsreformen, fortsat måtte fastholdes. Han tilføjede, at »et flertal af medlemmerne er også så konservative, at man næppe ved en afstemning ville kunne gennemføre små bogstaver og Å!«. Efter yderligere at have givet nogle oplysninger udtrykte Skautrup ønske om at have det færdige bomærke ved Selskabets 15-års dag i oktober samme år. 30. august indkaldtes præsidiets til møde med henblik på at vurdere de af Zieler fremsendte forslag, og det vedtoges at lade professor Else Kai Sass forhandle med kunstneren om bomærkets endelige udformning.

Hvad der gemmer sig af dybere betragtninger bag det færdige, ikke ufestlige bomærke, vides ikke bestemt, men det vil være nærliggende at afkode det nogenlunde som følger: De fem ugler (Minervas fugl) repræsenterer de fem faggrupper i Selskabet, og deres »vinger« (med munter karakter af luffer eller rodfrugter) kan med deres massivitet siges at udgøre »blade« i et alene af ugle-konstruktionen dannet »visdommens træ«, hvis nederste parti afsluttes af to stærkt stiliserede kløer, der gør, at centralmotivet sammenfattende kan tolkes som et flyvedygtigt

visdommens træ (jfr. universitetsseglets springende delfiner). Uden om dette centrale motiv, altså som en slags ramme herom, ses i det runde bomærkes kant den cirkelformede tekst: DET LÆRDE SELSKAB I AARHUS 1945 med sekstakkede »stjerner« mellem de enkelte ord, antagelig signalerende uglens aktive univers, der også er videnskabens/forskningens udgangspunkt: mulmet, der skal gennemtrænges.

På sit møde 28. oktober 1960 vedtog præsidiets at yde kunstneren et honorar på 500 kr. for bomærket samt dækning af udgifter. Ved samme lejlighed drøftedes i øvrigt muligheden af at yde forfatterhonorarer for afhandlinger til Selskabets årbog. Man fandt en honorering ønskelig, men ville vente og se de økonomiske muligheder an. Samme dag – 28. oktober 1960 – afsendtes fra Aarhuus Stiftbogtrykkerie (jfr. følgeskrivelsen stilet til »Hr. kontorchef P. Jørgensen«): »450 ekspl. af Det lærde Selskabs Aarbog 1959-60.« Man bemærker forøvrigt, at oplaget i forhold til den første årbog er nedsat med 100.

Hvad angår kaldsbrevene – til tider benævnt medlemsdiplomer – udstedtes de første til professor Howard A. Grøn og lektor Knud Hannestad, begge nyindvalgte, hvorefter alle nye medlemmer modtog et sådant gennem en kort periode. Af en takkeskrivelse fra Grøn fremgår, at hans kaldsbrev er dateret 18. november 1958. Desværre fremgår det intetsteds, hvornår denne kaldsbrevspraksis ophørte, og hvad årsagerne var hertil, men det er sket ret hurtigt, for en dr.med., der blev ansat som professor i 1961 og samme år blev medlem af Selskabet, oplyser, at han i hvert fald ikke modtog noget kaldsbrev, men blot en beskeden maskinskrevet meddelelse.

Mens vi nu er ved Selskabets omgang med værdighedstegn på papir, kan der vel være grund til at nævne, at man i forbindelse med beslægtede videnskabelige selskabers jubilæer ved flere lejligheder lod fremstille og fremsende storstilede adresser – på samme tid, som en repræsentant for Selskabet kom til stede ved festlighederne. Således f.eks. ved Det Kongelige Norske Videnskabers Selskabs 200-års jubilæum i 1960. Samme år fremkom en invitation fra Kungl. Vetenskaps-Societeten i

Uppsala, der rundede de 250 (– ikke 200 som protokollen angiver). Her vedtoges det at lade Selskabet repræsentere ved vicepræsidenten, og også her lod man udforme en adresse (et prøveeksemplar heraf ligger ved bomærkesagen i præsident Skautrups papirer) med følgende tekst:

KUNGL. VETENSKAPS-SOCIETETEN I UPPSALA

Ved Nordens ældste videnskabelige selskabs jubilæum ønsker Nordens yngste, DET LÆRDE SELSKAB I AARHUS, at frembære sin varmeste lykønskning i beundring for den virksomhed, Societetet igennem et kvart årtusind har øvet til fremme af forskning og spredning af viden. Med store traditioner fra fortiden kan Societetet se en frugtbar fremtid i møde, knyttet som det er til Nordens ældste og hæderkronede lærdomssæde.

Herunder er bomærket trykt i midten, og i nederste højre hjørne er der plads til, at præsidenten for Det lærde Selskab i Aarhus kan skrive sit navn.

Efter at være hjemkommet fra festlighederne i forbindelse med Det Norske Videnskabs-Akademis 100-års jubilæum i 1957 skrev præsident Jørgen Pedersen til professor Francis Bull, Universitetet i Oslo, og takkede

for de smukke festdage, De beredte os (...). Jeg er ikke i tvivl om, at de rige impulser, som jeg modtog under samværet med kolleger fra de andre nordiske lande i høj grad vil være af betydning for vort unge selskab i Århus.

Det var ellers lige før, Det lærde Selskab ikke var blevet indbudt til at sende en repræsentant til Oslo, idet Selskabet havde været vanskeligt at finde for indbyderne, da det ikke stod i den danske Hof- og Statskalender, men »Præsidiets agter nu at råde bod på denne mangel«, meddelte Jørgen Pedersen i sin beretning om årets virksomhed. Om Jørgen Pedersen medbragte en adresse til Oslo i 1957, fremgår ikke.

Mens praksis med kaldsbreve, årbog og lykønskingsadresser

blev kortlivet, har bomærket overlevet og anvendes den dag i dag.

Særlige problemer

Som tidligere nævnt blev der i perioden 1945-1970 ikke fra Det lærde Selskabs side taget initiativ til videnskabelige undersøgelser eller større opgaver, der ville kræve samarbejde mellem flere videnskabsmænd, f.eks. udgivelse af håndskrifter, ordbøger eller udgravninger, for nu at nævne de eksempler, man selv fremførte (jfr. s. 22 ovenfor). Hvad angår de to øvrige formål med Selskabet – møder med videnskabelige drøftelser og udgivelse af skrifter – kom det til at ligge anderledes. Hvad angår den imponerende række af afholdte foredrag henvises til Appendix B, men det tåler nok at nævnes, at man med mellemrum beklagede sig over, at fremmødet til foredragene var for beskedent i betragtning af medlemstallene. At møderne i hovedsagen fandt sted om aftenen – gerne fra klokken otte frem til ca. halv tolv – kan måske have spillet en rolle i den forbindelse. Og der var jo endelig også fordele ved et ringe fremmøde. Her tænkes ikke på, hvad der derved spares til fortæring, som i denne første periode foregik helt på Selskabets regning, men på det forhold, at Selskabet ikke for alvor måtte overveje af *den grund* at indføre en form for numerus clausus, der ville have været så vanskelig at administrere retfærdigt.

Mere underligt var det måske, at præsidiets ikke altid havde lige let ved at finde villige foredragsholdere. I protokollen for præsidiemødet 30. april 1964 hedder det f.eks., at præsidenten »omtalte vanskelighederne ved at få foredrag afholdt« (og han tilføjede, at foredragene desværre kun samlede »et ret begrænset antal af medlemmerne«), og nogle år tidligere havde man modtaget en meget ærlig henvendelse fra et medlem, der var blevet bedt om at holde foredrag ved et møde og som derfor spurgte, om han blot kunne afholde det foredrag, som han netop rejste med for tiden i ind- og udland? Jo, det kunne han da. Andre foredragsholdere, der allerede var placeret på programmet, kom

ud for forhindringer, f.eks. trafikulykker, og der måtte enten aflyses eller i hast findes en villig afløser, og andre allerede programsatte bad så mindeligt om udsættelse. Og professor Henning Fenger skrev i et brev af 10. marts 1967 til præsident Thamdrup direkte, at han havde forstået, at Det lærde Selskab »var i bekneb for foredragsholdere i forårssæsonen og *derfor* [min kursivering, PL] indvilligede jeg i at holde et sådant«. For medlemsskaren var jo ikke blot at betragte som en pulje, hvoraf man udtrak foredragsholdere, idet præsidiets naturligvis i sine dispositioner måtte påse, at foredragene reflekterede de fem faggrupper, som medlemmerne var inddelt i. Derfor udfærdigedes med mellemrum lister over, hvorledes afholdte foredrag fordelte sig på faggrupperne, og over, hvem der endnu ikke havde holdt foredrag. Ofte var det ikke præsidenten selv, der henvendte sig til en potentiel foredragsholder, men den relevante faggruppes repræsentant i præsidiets. I en skrivelse af 10. januar 1958 takkede præsident Jørgen Pedersen således præsidiemedlem professor Richard Malmros for at have *overtalt* professor Mogens Ingerslev til at holde foredrag i Selskabet, og som »en noget tvivlsom kompensation for Deres medvirken sender jeg Dem hermed et opus, jeg har produceret vedrørende det meget omtalte fællesmarked, dog ikke med pligt til at læse samme.« Andre gang fandt man den villige foredragsholder ved et mirakuløst tilfælde, som det fremgår af et brev af 23. januar 1965 fra professor Skautrup til præsident Thamdrup:

Forleden talte jeg med prof. Bøggild-Andersen. Vi kom til at tale om Det lærde Selskab, og han meddelte da, at han havde et foredrag (om det stockholmske blodbad), som han godt ville holde i selskabet engang i foråret!

Skautrups udråbstegn er formentlig sigende for situationen netop da, og det samme gælder den kendsgerning, at foredraget blev afholdt allerede den efterfølgende måned.

Hvad der skal forstås ved, at et antal af de afholdte foredrag ikke egnede sig til trykning i årsskriftet, da man gennem nogle

år udgav et sådant, er ikke til sige, men et problem har det selvfølgelig været.

Hvem måtte nu være til stede ved møderne i Det lærde Selskab? Det måtte medlemmerne og indbudte gæster. Gæstende videnskabsmænd overværede ofte møderne – den første var »professor Schreiner fra Oslo« (5. marts 1948) – og det er tidligere nævnt, at man inviterede donatorer til et møde i november 1948. Det var der ikke nogen, der havde noget at indvende imod. Helt anderledes var situationen, da Det lærde Selskab fra slutningen af april 1960 var blevet udstyret med en arkivar, nemlig universitetssekretær Poul Jørgensen. I et dateret notat blandt Skautrups papirer i Selskabets arkiv skriver Skautrup: »Efter drøftelser med Fredens og Sass 'udnævnte' jeg den 26. april universitetssekretær Poul Jørgensen til selskabets arkivar – og indbød samtidig ham og fru en til udflugten 1/5. PSk.« Et medlem gjorde i den forbindelse i et fortørnet brev af 14. oktober 1960 præsidiets opmærksom på, at han mente, dispositionen med Jørgensen var forhastet og ikke i overensstemmelse med statutterne. Hvis der fra Selskabets medlemmers side måtte være ønske om en arkivarstilling, burde denne – skrev medlemmet – »enten tildeles et medlem eller den pågældende funktionær holdes udenfor selskabets møder.« For at der nu ikke skulle være tvivl om, at vedkommende faktisk mente, hvad han skrev, tilføjede han, at Poul Jørgensens tilstedeværelse på generalforsamling og møder ikke kunne accepteres, før Selskabet på en følgende generalforsamling havde givet sin tilslutning til det. Jørgensens tilstedeværelse samme aften ville derfor forhindre den protesterendes deltagelse i generalforsamlingen, og han undlod ikke at henlede opmærksomheden på, at forslag om Jørgensens mødeberettigelse ikke var optaget på dagsordenen for *det* år, og at Jørgensen på ingen måde kunne falde ind under kategorien af gæstende videnskabsmænd. Ved aftenens generalforsamling, hvor hverken navnet på den protesterende eller på universitetssekretæren figurerer i listen over tilstedeværende, vedtoges det at overgive protesten til det nylig nedsatte udvalg vedrørende statutændringer. Universitetssekretæren med frue

havde som tidligere nævnt deltaget i forårets udflugt til Løvenholm, og de var også inviteret med som gæster på ekskursion 27. maj 1962 til Viborg og Kongenshus Mindepark, men ellers ses navnet ikke i forbindelse med senere møder. Dog fremgår det af det tidligere nævnte notat gjort af Torsten Dahl så sent som i maj 1964 vedrørende »punkter, der ønskes erindret af præsidiet«, at »Til udflugter indbydes universitetssekretær Poul Jørgensen og frue«.

Det er måske bemærkelsesværdigt, at man fra Det lærde Selskabs side flere gange i de tidligste år optrådte lettere uhensigtsmæssigt i forbindelse med ansøgninger: man forfattede og afsendte f.eks. en 'fri' ansøgning, hvor der udtrykkelig krævedes anvendt et i forvejen indhentet ansøgningsskema, eller man ansøgte om overførsel af et bevilget beløb til næste år, hvorpå bevillingsgiveren måtte ulejlig sig med at henvise til nogle allerede fremsendte retningslinjer, hvoraf det fremgik, at en sådan anmodning var helt unødvendig, eller man søgte i 1947 til noget, som aldrig realiseredes i Skrifternes regi (en afhandling af Lárus Einarson), og glemte at tilbagekalde ansøgningen, hvorfor den langmodige bevillingsgiver i 1964 – sytten år senere – måtte spørge til, om ansøgningen mon stadig stod ved magt. (I samme distræte stil var det, når man i 1961 skrev til rigsantikvar Glob, men angav Rigsarkivet – og ikke Nationalmuseet – som adresse på konvolutten.)

Proponeringsproblematikken er behandlet tidligere, men der kan nok være grund til at fremhæve her, at forkastelsen af den medicinske faggruppes formentlig venerativt bestemte propo-
nering i 1961 naturligvis også må ses i lyset af de rørelser og tendenser, der kom til udtryk i det samtidigt gryende amanuensisoprør, hvis bestræbelser der næredes en vis sympati for i dele af professorkredsen – jfr. Bundgaards forslag i 1959 og Bachs reaktion herpå. Det var således slet ikke i tidens ånd – om det nogensinde havde været det – at indvælge længst aflagte udenlandske kolleger uden forbindelse til Århus. Var vedkommende blevet optaget, ville det formentlig have kunnet betyde en slags kompromittering af Selskabet, der herved let ville være frem-

stået som et tillukket selskab uden vinduer ud mod nybrud og spirende forandringer i det aktuelle akademiske landskab.

Det fremgår af materiale i Selskabets arkiv, at opfordringer til at indtræde i Selskabet i almindelighed er blevet mødt med glæde og forventning, og en del, måske endda de fleste, undlader ikke at give udtryk for, at de finder det ærefuldt at blive indlemmet – og af biografierne i *Kraks Blå Bog* ses det da også, at man har påskønnet medlemskab. På den baggrund er der en enkelt reaktion (stammende fra sidste halvdel af 1960'erne) fra en nyudnævnt professor, som stikker noget af fra det almindelige billede, idet vedkommende med henvisning til sin omfattende arbejdsbyrde sagde nej tak til at lade sig optage. Afslaget har sikkert ikke udgjort noget problem for Selskabet, al den stund man jo betragtede det voksende medlemstal med bekymring, men reaktionen var nok alligevel udtryk for, at ikke alt længere var ved det gamle – for også samtlige øvrige ved Universitetet ansatte medlemmer har vel haft en betragtelig arbejdsbyrde.

En vis grad af forvirring vedrørende medlemsskaren har Selskabet vist ikke altid kunnet sige sig fri for. I hvert fald er nedenstående uddrag af et brev af 8. november 1975 fra professor Aage Kabell til professor Stig Jørgensen (omhandlende forhold såvel før som efter 1971) oplysende i så henseende:

Jeg har ikke modtaget meddelelse om noget indvalg. Jeg modtog derimod engang en del papirer beregnet for Selskabets medlemmer, og da jeg anede muligheden af uregelmæssigheder som dem, De sammenfatter under udtrykket kaotisk sommer 1970, henvendte jeg mig bl.a. til prof. Svane, der syntes at spille en rolle i Selskabet, for at faa tingene ordnet. Senere modtog jeg en forespørgsel, om jeg ønskede stadig at være medlem, hvortil jeg svarede, at det var lidt vanskeligt at tage stilling til fortsættelsen af et medlemsskab, der aldrig havde eksisteret.

At Det lærde Selskabs publiceringsaktivitet på flere måder blev mindre end optimal – syv serieskrifter og en lille håndfuld årbøger – kan der sikkert gives flere forklaringer på, men det har utvivlsomt spillet en rolle, »at der var gode muligheder for

at få videnskabelige arbejder offentliggjort andetsteds«, som Krüger påpegede i 1959 – måske ikke mindst med *Acta Jutlandica* i tankerne.

Hovedparten af, hvad der her er anført som en række af særlige problemer, er dog nok at betragte som bagateller set i det store perspektiv, idet tacklingen af vanskeligheder utvivlsomt har medvirket til en modning af Det lærde Selskab, der – alt taget i betragtning – stod udmærket rustet til at møde de udfordringer, som dets andet kvartsekel skulle konfrontere det med.

4. NYE TIDER, NYE SKIKKE: 1971-1995

Medlemmerne i det siddende præsidium, som vedtog et af en undergruppe udarbejdet forslag til statutændringer i starten af 1971, har måske ikke næret noget ønske om at foretage omvæltninger blot for disses egen skyld, men udelukkende bestræbt sig på at få Selskabet gjort funktionsdygtigt på et tidspunkt, da en ny tids udfordringer og anderledes atmosfære – herunder ikke mindst amanuensisproblematikken, studenteroprøret og et al mindeligt brud med hidtil gældende omgangsformer – meldte sig og nødvendiggjorde visse justeringer i statutter og virksomhed. Alligevel kan man undre sig over den mangel på varsomhed, som nu lagdes for dagen, når f.eks. Selskabet ønskedes om-døbt, og præsident Jørgen S. Dichts tone, i hvert fald således som denne kan aflyttes via protokollen, må i sin særprægethed i forhold til tidligere præsidenter til tider have virket stødende – måske tilmed øretæveindbydende – på mange med større medlemsanciennitet, akademisk pli og respekt for hævdvundne traditioner. På den anden side set har Det lærde Selskab måske endog Dichts markante profil og ivrende væsen at takke for sin overlevelse gennem en overgangstid, der uden nogen som helst tvivl krævede tilpasning for at undgå et uheldigt image som en lukket loge, hvor støvede og verdensfjerne fortidsrepræsentanter distræt sad og smagte på deres egen værdighed, inden de kvaltes i den. At Dichts indsats i Det lærde Selskab – herom senere – også skaffede ham en del popularitet, afspejles måske i det faktum, at der på Selskabets regnskab for 1975/76 figurerer en noget usædvanlig post: Dichts urne – anskaffet formedelst kr. 48,50!

Som det også fremgår nedenfor (i afsnittet s. 87 ff om statut-

ændringer m.v.) var man i præsidiet af den opfattelse, at man ved at arrangere »tværvideenskabelige foredrag på et for alle forståelig nivo: Religion og kapitalisme, forureningsspørgsmål, videnskabens frihed o.s.v.« kunne puste nyt liv i Selskabet. Man anså de indtil da afholdte foredrag for at være »meget specielle« og altså dermed *for* specielle. Det er imidlertid et spørgsmål, om man ikke ved omlægningen af foredragslinjen, der fra nu af skulle sigte mod et for alle medlemmer forståeligt niveau og tilmed ordnet i temarækker (f.eks. »symmetri«, »sprog og virkelighed«), kom for skade i et vist omfang at sære Selskabets hidtidige ånd. Da Det lærde Selskab oprettedes, havde der jo ikke været tvivl om, at den oprigtigt interesserede – uanset faglig baggrund – ville være kvalificeret til grundlæggende at fatte problemstillingerne og få udbytte af de unægtelig højt specialiserede afholdte foredrag, og adskilligt – f.eks. Hakon Lunds notater og det tidligere citerede brev fra Aage Nielsen til samme Lund, for slet ikke at tale om Skautrups udtalelser om Selskabet som et midtsamlende udtryk for Universitetets videnskabelige liv og kraft – peger netop i retning af, at det var et implicit formål med Selskabet at styrke det indre sammenhold mellem institutionens videnskabsmænd, og at dette kunne ske ved foredragenes bibringelse af indsigt i de forskellige fagområders arbejdsmetoder. Desuden fremgår det af forarbejder til Hakon Lunds tidligere fremdragne notater vedrørende Selskabets forhistorie og tilblivelse, at det for Det lærde Selskab også havde drejet sig om at opnå et højere niveau, end det, der da var gældende i Humanistisk Samfund. Nuvel, linjen blev altså lagt om, og »specielle foredrag ville fremtidigt glide ud«, som det hedder i referat af møde 29. september 1971, men noget til-løbsstykke blev møderne nu ikke af den grund, heller ikke efter at man helt fremme i slutningen af 1970'erne – da medlemsinteressen efterhånden nåede et katastrofalt lavmål – forsøgte med andre midler at øge mødedeltagelsen.

I 1971 havde der i gennemsnit været 23 medlemmer til stede ved hvert møde. I slutningen af årtiet var tallet omtrent det halve, i hvert fald når bortses fra ledsagere. Sidstnævnte

kategori – hvoraf der på det pågældende tidspunkt deltog 3-5 ved hvert af møderne – var gradvis blevet accepteret fra foråret 1978. Nævnte år havde man ved et præsidiemøde 7. marts drøftet den beskudne mødedeltagelse i Selskabet, og man havde overvejet muligheden for medtagelse af ledsagere, men tanken var, som det hedder, »ikke problemfri«, bl.a. under hensyn til ledsagernes eventuelle taleret. Dog vedtog man at give adgang for ledsagere til professor Gustav Albecks kommende foredrag: »Fra højskolen i Soer til Aarhus Universitet« (i anledning af Universitetets 50-års jubilæum jfr. nedenfor s. 106 og 109 om Det lærde Selskabs udgivelse af jubilæumsskrift). Derefter ville man »gå tentativt frem«. Reelt betød det vist – for det arkivalske materiale er ikke entydigt – at der nu var faktisk adgang for ledsagere, hvorved antallet af tomme stole, som foredragsholderne skulle konfronteres med, modereredes en anelse, og betragter man listerne over diskussionsdeltagere, fremgår det da også, at ledsagerne ikke har ført sig frem i selve diskussionerne (- dog huskes det stadig, at en enkelt stærkt aldrende ledsager var slem til at afbryde foredragsholderne). I forbindelse med møde og generalforsamling 27. november 1978 hedder det, at »under generalforsamlingen serveredes der for ledsagerne et glas sherry i kantinen«, hvilket betyder, at ledsagerne forventedes ikke at overvære selve generalforsamlingen. Fra 1981 ophørte muligheden for at medbringe ledsager til møderne. (I indbydelsen til ovennævnte møde 11. april 1978 med foredrag af Albeck bruger man formuleringen »medlemmer med ægtefæller« – altså ikke »ledsager«. Betegnelsen veksler i det hele taget lidt.)

Forøvrigt havde man i 1974 besluttet, at Selskabet kunne arrangere offentlige forelæsninger, når internationalt kendte videnskabsmænd »med bred horisont« gæstede landet. Med en sådan – præsidenten for Deutsche Forschungsgemeinschaft Heinz Maier-Leibnitz – havde man 11. november 1975 for første gang afholdt åbent arrangement, idet Maier-Leibnitz her talte over »The Individual and Research-Planning«. Men skønt der var adgang for alle, der måtte have haft lyst at være tilstede, var foredraget ikke desto mindre kun blevet bivånet af 14 tilhørere.

Større held havde man, da man et par år senere – i december 1977 – holdt en slags halvåbent arrangement, idet præsidiets udover Selskabets medlemmer »med ægtefæller« inviterede »ansatte ved institutterne for kunsthistorie, litteraturhistorie, dramaturgi, musikvidenskab og ved Kunstmuseet og Arkitektskolen« til Elias Bredsdorffs foredrag om »Ord og billeder hos Kjeld Abell«. I et brev af 9. november 1977 til præsident Søren Sørensen meddelte Bredsdorff, at han »med glæde og taknemmelighed« modtog et lovet honorar på 500 kr. fra Selskabet, og han bad samtidig Sørensen fremsende adgangskort eller indbydelse til sit århusianske værtspaar, Børge Houmann og frue. Bredsdorffs besøg i Danmark – som han, der sad i Cambridge gennem en årrække, selv havde taget initiativ til – indbefattede tillige foredrag i København og Odense, og repræsentanter for de tre universiteter havde i fællig søgt Statens humanistiske Forskningsråd om midler til arrangementernes muliggørelse. 30 personer deltog i mødet i Århus.

I en skrivelse af 12. september 1979 til medlemmerne præsenterede præsidiets et nyt middel til øgning af medlemsdeltagelsen i de almindelige møder. Det var faldet præsidiets ind, at »mødetidspunktet kunne spille en rolle«, og man havde derfor vedtaget forsøgsvis – foreløbig i efteråret 1979 – at lægge møderne sidst på eftermiddagen. På den måde kunne medlemmerne nå at deltage i et møde, før de tog hjem fra Universitetet. Og der ville »som hidtil være spisning i forbindelse med foredraget, så man vil have spist, når man kommer hjem lidt senere end normal spisetid.« Møderne startede da 16.30, og et kvarter forinden serveredes sherry – det sidste var en skik, der var startet året forinden, idet man i præsidiets 13. december 1977 havde konstateret stemning for at indlede møderne med »uformelt samvær over en drink«. Ved det første af møderne med nyt mødetidspunkt holdt professor, dr.jur. Ole Fenger foredrag om »Lov og Ret i Jylland«. Men om så der var ledsagere med, uformelt samvær med sherry-servering, nyt mødetidspunkt, et interessant foredrag – lige lidt hjalp det dog alt sammen: et stort flertal af medlemmerne blev stadig borte.

Prøveperioden vedrørende mødetiden fik aldrig andet end intermezzoets præg, idet det ikke varede længe, før man igen placerede møderne om aftenen. Dette var tilfældet allerede i 1981.

En idé fremsat med henblik på at skabe »afveksling i møderne« var blevet luftet i præsidiets 7. marts 1978 og drejede sig om »en model med en i forvejen udpeget respondent«. Modellen kom tilsyneladende aldrig til anvendelse i ren form, men fra 1981 var der ved møderne som regel to indledere om samme emne, således at man sikrede en debat.

I 1980 kom det efterhånden til at stå så skralt til med fremmødet, at daværende præsident, professor H.P. Clausen, i en ganske usædvanlig henvendelse dateret 26. september 1980 indtrængende måtte bede medlemmerne af Det lærde Selskab deltage i en kommende generalforsamling, hvor der skulle føres en debat om Selskabets fremtid. Man havde fra præsidiets side med stigende bekymring iagttaget »medlemmernes svindende interesse for selskabets virksomhed«, skrev præsidenten og fortsatte:

Trods de lodige og oftest alment interessante foredrag, der har været tilbudt ved møderne, deltager stort set kun de samme, meget få medlemmer i arrangementerne. Under disse vilkår er det ganske utilfredsstillende for præsidiets at yde det arbejde, der skal præsteres for at gennemføre tre møder pr. semester, og det er urimeligt at bede foredragsholdere om at gøre den store indsats, der kræves for at levere et ordentligt, videnskabeligt foredrag. Det er heller ikke muligt med det lave deltagerantal at fastholde traditionen med spisning i forbindelse med møderne.

At drage den yderste konsekvens heraf havde endog været ventileret som mulighed i præsidiets, nemlig »helt at standse selskabets virksomhed«, men også at suspendere virksomheden midlertidigt, indtil faggrupperne havde drøftet situationen, havde været nævnt som mulighed. Fra yderligere en række muligheder, der havde været vendt i præsidiets, kan nævnes én, som senere realiseredes i et stort antal møder fra 1982 og frem: muligheden af ved hvert møde at afholde to foredrag fra for-

skellige fagområder, idet man havde tænkt, at noget sådant »måske ville fremme tværfagligheden og interessen for deltagelse i møderne.« Præsidentens henvendelse rundedes af med følgende opsang til medlemmerne:

Det afgørende er imidlertid, at *De* overvejer, om *De* finder det vigtigt, at der ved Aarhus Universitet findes et tværfagligt forum på Det lærde Selskabs niveau, at *De* vurderer Deres mulighed for at bidrage til eksistensen af et sådant forum og først og fremmest naturligvis, at *De* deltager i generalforsamlingen tirsdag d. 14. oktober. På gensyn.

Flere medlemmer, som var forhindret i at komme til stede ved generalforsamlingen, fremsendte til Clausen skriftlige beklagelser, gerne suppleret med forslag til, hvorledes Selskabet kunne fortsætte. Stort og småt blev vendt, f.eks. mente flere, at medlemmerne burde betale et kontingent, hvorefter der så igen kunne blive gratis fortæring ved møderne, og én mente, at Selskabet burde fortsætte sit virke til gavn for medlemmerne »og til skade for den udbredte fagidioti«. Nok så interessant som disse udelukkende positive tilkendegivelser fra fraværsbeklagende er – og var – måske de betragtninger, som præsidiemedlemmet professor L.L. Albertsen allerede 28. august havde nedfældet i en art énmands-betænkning stilet til såvel præsidiet som generalforsamlingen.

Albertsens fremstilling, der var forsynet med overskriften »Tanker i forbindelse med Det lærde Selskabs fremtid«, faldt i seks punkter. Under det første fastslog han, at han *ikke* anså det for uheldigt, at Selskabet en tid lang kun appellerede til en lille kreds, for – som det udtryktes – : »Vejen går ikke over først ekspansion og så substans, men netop modsat.« Under andet punkt fremførtes i forlængelse heraf tanken om »den nødvendige ren-selse«. Et middel hertil kunne være et medlemskontingent på f.eks. 300 kr. pr. år svarende til seks gange gratis bespisning (dog med særskilt betaling for »skovturen«). På disse betingelser mente Albertsen, at Selskabet ville komme til at bestå af ca. 40 medlemmer, og at ca. 25 ville komme til de enkelte møder. Og, som det hedder: »Det gør ikke noget, hvis dette fører til en høj-

nelse af madens kvalitet«! Ægtefæller skulle have adgang under forudsætning af fuldt medlemskab. Punkt tre meddelte, at »de tiloversblevne medlemmers engagement i selskabet opnås ikke ved eksotisk underholdning på højt niveau, men ved personligt arbejde«, hvorved skulle forstås, at man »i en renselsesperiode« på 3-4 år udelukkende skulle lade afholde foredrag ved medlemmer (om disses igangværende forskning). Disse foredrag skulle ikke præsentere færdiggjort ny viden, men »ufærdigt, kontrært stof« med de muligheder, der sprang heraf for en diskussion, som også ville kunne komme foredragsholderen til gavn. I fjerde punkt tilkendegives det synspunkt, at først når den skitserede renselsesproces var gennemført, kunne de i forhold hertil mindre væsentlige spørgsmål tages op: mødetidspunkter, domicil (jfr. afsnittet herom s. 95) og deslige, for først når Selskabet gennem renselsen var blevet »et kraftcenter«, kunne der tænkes på nye (yngre) medlemmer. Under punkt fem lagdes der vægt på hurtigst muligt at aktivere de tiloversblevne medlemmer, hvilket kunne ske ved, at »møderne indtil videre bringer 2 à 3 foredrag, der gerne må være indbyrdes beslægtede«. Under sjette og sidste albertsenske punkt hedder det, at såfremt Det lærde Selskabs medlemmer stiller sig afvisende overfor de fremførte tanker, foreslås det, at Selskabet fortsætter som hidtil – men uden at invitere gæster udefra – »som en lødig klub for nuværende og kommende emeriti. Det er nemlig også relevant.«

Uheldigvis er det småt med referater i perioden, så det er kun ad omveje, vi kan danne os et indtryk af, ad hvilke linjer drøftelsen af Selskabets fremtid er foregået på generalforsamlingen 14. oktober 1980. Af en skrivelse (dateret 25. november 1980) fra professor Stig Jørgensen til »herværende medlemmer« af Det lærde Selskabs samfundsvidenskabelige faggruppe, fremgår dog, at generalforsamlingen havde besluttet at »sondere stemningen i de enkelte faggrupper med hensyn til selskabets fremtid«. Og netop dette er baggrund for skrivelsen, hvis forfatter beder faggrupperne drøfte sagen færdig inden udgangen af januar 1981, således at præsidiet kunne tage stilling til, om

der i februar skulle indkaldes til ekstraordinær generalforsamling om problemet. Jørgensen henviste til en skrivelse vedlagt i kopi og bad modtagerne forholde sig til nogle spørgsmål, som professor Jakob Balling fremførte heri. Hvad Stig Jørgensen modtog af reaktioner, skal der ikke gøres rede for i detaljer, men med må det dog lige, at det af en skrivelse vedrørende holdningerne i den lægevidenskabelige gruppe f.eks. hedder (og det skal indskydes, at et af Ballings punkter var Selskabets navn): »Der er forbavsende få, der synes, at navnet skal ændres. Det beskrives som urkomisk, forældet og meget andet, men der er flertal for, at navnet bevares.« Et andet punkt i Ballings idékatalog var forøvrigt, at søge skabt en form for samarbejde med f.eks. Folkeuniversitetet.

Af en indkaldelse dateret 3. marts 1981 fra »Præsidiet« – og altså ikke underskrevet af en navngiven præsident – vedrørende ekstraordinær generalforsamling 24. marts 1981 fremgår, at en sådant afholdelse var et af resultaterne af den af Selskabets arkiv ikke særligt velbelyste, men formentlig stærkt kriseprægede generalforsamling i oktober 1980. Om Clausen – der ønskede at træde tilbage som følge af sit arbejde i mediekommissionen – gik af som præsident allerede ved denne generalforsamling, eller om det først skete ved den efterfølgende ekstraordinære generalforsamling i marts 1981, har ikke kunnet afgøres på baggrund af materiale i Selskabets arkiv. Om et egentligt præsidium kan siges at have bestået i tiden frem til den nævnte ekstraordinære generalforsamling, er derfor tvivlsomt, og en kilde meddeler da også, at det var Jørgensen og Balling, der 'styrede' i denne reelt præsidentløse tid. Desuden hedder det i et notat fra 23. februar 1981 fra kontorchef Arne Fock, Aarhus Universitet, at »selskabet for tiden søger sit præsidium rekonstrueret«. Ikke desto mindre er den ovenfor omtalte indkaldelse af 3. marts 1981 altså underskrevet »Præsidiet«, og som punkt 2 og 3 på dagsordenen stod valg af præsident og valg af fem medlemmer til præsidiet. I en skrivelse fra Stig Jørgensen af 4. marts 1981 til Jakob Balling gav Jørgensen udtryk for, at det efter hans mening var »foreneligt med vedtægterne at man går frem efter

den udsendte dagsorden og foretager nyvalg allerede nu. Det er også det eneste rimelige og fornuftige.»

At valg havde fundet sted fremgår af udateret skrivelse (fra slutningen af august 1981) fra Ole Fenger til samtlige Selskabets medlemmer angående efterårets aktiviteter 1981. Han indleder med at gøre rede for, hvorledes præsidiets 20. august havde konstitueret sig »efter det på generalforsamlingen den 24. marts 1981 passerede«: Ole Fenger (præsident og sekretær), Stig Jørgensen (vicepræsident), Anders Pontoppidan Thyssen (kasserer), Niels Åge Nielsen (formand for publikationsudvalget) samt Nils Spjeldnæs og Eivind Thorling. Publikationsudvalget skulle bestå af præsidiets medlemmer samt konsistoriums repræsentant, professor Olaf Pedersen. Man havde, skriver Fenger, på flere møder diskuteret Selskabets »fremtidige virke på baggrund af den opbakning, som generalforsamlingen var udtryk for«, og der havde været enighed om, at man i efteråret skulle koncentrere sig om tre ting: den arvede publikationsvirksomhed, forhandling med Folkeuniversitetet om fremtidigt samarbejde vedrørende publikationer og foredrag samt endelig to medlemsarrangementer.

Efter at H.P. Clausen havde kastet tøjlerne, havde Selskabet som nævnt reelt været bestyret af Jakob Balling og Stig Jørgensen. På baggrund af oplysninger fra flere af de involverede kan det i øvrigt konstateres, at Selskabet næppe ville have eksisteret i dag, hvis ikke Balling og Jørgensens henvendelse til Ole Fenger vedrørende spørgsmålet om præsidentposten havde båret frugt. De overtalte ham med det argument, at hvis ikke han ville være præsident, måtte Selskabet lukke. For Fenger har det utvivlsomt talt på plussiden at kunne se frem til et samarbejde med den erfarne Stig Jørgensen, om hvis rolle som Det lærde Selskabs grå eminence gennem en længere årrække der aldrig har været tvivl (- en rolle, der også kan aflæses mellem linjerne adskillige steder i Selskabets arkiv). I en tidligere citeret skrivelse af 4. marts 1981 fra Jørgensen til Balling hed det ellers, at Jørgensen ikke var »sindet at modtage genvalg« til præsidiets, men den alvorlige

situation og behovet for kontinuitet har formentlig fået ham til at ombestemme eller forbarme sig.

Ved det nykonstituerede præsidiiums første »sagsorienterede« møde 16. september 1981 besluttedes det at indføre et årligt medlemskontingent på 50 kr. for alle medlemmer ansat ved Aarhus Universitet, dog forudsat Universitetets bistand til administrationen heraf, og ideen om et samarbejde med Folkeuniversitetet vedrørende foredrag og publikationer drøftedes og vandt tilslutning, hvorfor der – da interessen principielt var gengældt fra Folkeuniversitetets side – i to samarbejdsudvalg skulle arbejdes videre med sagen. Ved samme møde fremkom tanken om »udsendelse af en årlig, mindre publikation til medlemmerne«. I den forbindelse har man utvivlsomt haft det kuldsejlede årbogsprojekt, der løb fra 1958/59 til 1962/63, i tankerne. Hvad arrangementer angik, ville man i efteråret indskrænke sig til to: et besøg i Videnskabshistorisk Museum og et foredrag om »Kosmologi og religionsfilosofi« ved Poul Erik Nissen og Vagn Andersen. Da indkaldelsen til sidstnævnte arrangement fremsendtes, var Vagn Andersen dog afløst af K.E. Løgstrup, som imidlertid afgik ved døden få dage før arrangementet skulle have fundet sted, således at Fenger måtte ile med at fremsende aflysninger.

Som noget nyt på Selskabets repertoire nævntes i december 1981 »iværksættelse af optagelser til stemmearkiv. Bånd er indkøbt.« Ideen hertil kom fra Niels Åge Nielsen.

Det i september 1981 vedtagne kontingent viste sig i januar 1982 at være tænkt også som en sorteringsmekanisme, omend mindre radikal end den i krisetiden kort forinden af Albertsen udtænkte renselse (jfr. ovenfor s. 73 f), for i referat af præsidiemøde 14. januar 1982 hed det vedrørende »rekrutteringspolitik«, at »når fristen for kontingentbetaling er udløbet og interessen konstateret, tilstræbes en bredere medlemsbasis i henseende til alder, køn og fag, gerne med 20 repræsentanter for hvert fakultet«. I øvrigt er dette – »køn« – unægtelig andre toner end »medlemmer med damer«-stilen fra de tidlige år.

Forsøget på at etablere et samarbejde med Folkeuniversitetet

løb i første omgang ud i sandet allerede i sommeren 1982, fremgår det af en korrespondance mellem Fenger og forelæsere ved Folkeuniversitetet i Århus, idet visse udgivelsesplaner vedrørende afholdte foredrag ikke den gang kunne realiseres på samarbejdsbasis som følge af, at det ikke kunne komme i betragtning at inddrage Selskabets midler i forbindelse med ydelse af honorarer til forelæsere/forfattere og redaktører. Dog udkom – formentlig efter nye forhandlinger med hensyntagen til de klausulerede midler – i henholdsvis 1983 og 1985 to forelæsningsrækker fra Folkeuniversitetet, men fælles annoncering, afholdelse af fællesforedrag efterfulgt af udgivelse blev der aldrig tale om. Også andre forhold end de økonomiske medvirkede til, at noget egentligt samarbejde aldrig blev bragt i stand.

I forbindelse med redegørelse for Selskabets økonomi hed det i referat af præsidiemødet 29. april 1982, at der var enighed om at fortsætte med »det beskedne traktement på selskabets regning«. 81 medlemmer havde da indbetalt i alt 4.050 kr. i kontingent.

Medlemsarrangementer kom nu igen i gænge, og det tidligere annoncerede foredrag om »Kosmologi og religionsfilosofi« afholdtes i februar 1982 ved lektor Poul Erik Nissen, Astronomisk Institut, og seniorstipendiat, Dr.theol. Svend Andersen, Institut for Etik og Religionsfilosofi. Senere på foråret – 15. april – var emnet »Darwinisme og artsdannelse«, og også her var der to foredragsholdere, således at man – som nævnt – sikrede sig en debat. De to forårsarrangementer var – i overensstemmelse med planforslag præsenteret af Fenger i december 1980 som svar på det tidligere nævnte ballingske udspil – samlet under fælles overskrift: »Skabelse og udvikling. Fire aspekter«, og de to sidste arrangementer i serien foregik 4. november, hvor professor Nils Spjeldnæs og lektor Erik Thomsen, begge Institut for Genetik og Økologi, talte om »Mennesket«, mens professorerne Henrik Poulsen og Boje Katzenelson, Psykologisk Institut, efter generalforsamlingen 1. december talte om »Menneskets natur«. Ved disse arrangementer var Selskabet vært ved et traktement bestående af smørrebrød, øl og snaps

(men ingen kaffe), mens man 30. september efter en rundvisning ved overlæge Ejnar Hovesen i Medicinhistorisk Museum måtte nøjes med en øl eller en vand. I forbindelse med indkaldelse til sidstnævnte arrangement meddeltes det for øvrigt, at såfremt der ikke indbetaltes kontingent på 50 kr. inden årets udgang, nødsagedes man til at slette de pågældende af medlemslisten, »fordi interessen for optagelse i selskabet synes stigende«.

Kontingentbetalingen blev forøvrigt ikke indført udelukkende med henblik på rensning af medlemslisten, men – som det fremgår af notater til Ole Fengers beretning på generalforsamlingen 1. december 1982:

også for at kunne byde på en bid brød. Når der er liv i Selskabet, er det også fordi vi har spist brød til – »mig skal de ikke tjene på« sidder dybt i os alle.

Herefter gik mødeaktiviteten planmæssigt med ca. 4 arrangementer om året – bl.a. med temarækker af foredrag vedrørende »Hjernen« og »Middelalderen« – plus en »udflugt«, der dog kun sjældent gik uden for stor-Århus' grænser (jfr. nedenfor s. 83 ff).

Hvad der afholdtes af foredrag i Selskabet (jfr. Appendix B) fra nu af, skal vi ikke fortabe os i, da der som nævnt ikke synes at have været ekstraordinære problemer, men det kan vel nok fremhæves, at der nu – hvor også 'yngre lærere' havde adgang til medlemskab og talerstol – kunne fremkomme foredrags-emner, som i 1940'erne kan tænkes at ville have vakt bestyrtelse, som f.eks. når lektor Uffe Østergård, Historisk Institut, 15. maj 1984 talte om »Kærlighed, afføring og fremskridt. Mentalitets- og civilisationshistoriske problemstillinger«. At Østergård forlods havde indleveret en foredragsmanchet, der var fire-fem gang så omfangsrig som normalt, skal blot nævnes som kuriosum. Desværre var man – efter de fremmødemæssigt set deprimerende sen-70'ere – ophørt med traditionen for i protokollen at opgive antallet af fremmødte, for slet ikke at tale om at nævne dem ved navn – undtagen ved enkelte møder, men det fremgår dog af Fengers notater, at Uffe Østergårds appetitvæk-

kende overskrift havde virket. I hvert fald var foredraget blevet fulgt af en livlig diskussion med en halv snes deltagere. Fra omkring 1982 og op gennem firserne var der ved møderne almindeligvis 25-35 medlemmer tilstede. Tallet er en anelse lavere i 1990'erne – for møderne i 1991 var gennemsnittet 21,3 – men er stadig meget højt i forhold til krisetiden op imod 1980.

Østergårds foredragsmanchet er netop nævnt. Sådanne var det blevet kutyme at udarbejde, efter at præsidiet Dich i 1971 havde begæret »et paa forhånd udsendt resume m.h.t. begrebet«. Disse resumeer/manchetter, der altså udsendtes – og stadig bliver det – i forbindelse med mødeindkaldelserne, indgår i protokollen (og i perioder som eneste protokolelement). Resumeerne/manchetternes dokumenterede forhistorie begynder for øvrigt 20. februar 1964, hvor professor Aage Th. B. Jacobsen – efter netop at have overværet professor Kai Larsens foredrag om »Thai-Danish Botanical Studies. Et internationalt forskningsarbejde« – havde rejst »spørgsmålet om fremkomsten af et resumé efter foredragene«.

Under titlen *Skabelse, udvikling og samfund* udkom i 1985 de foredrag, som var afholdt fra 1982 og frem til og med foråret 1984 som *Acta Jutlandica* 60. Læst i sammenhæng udgør foredragene i *Skabelse, udvikling og samfund* en redegørelse for »menneskets udvikling fra verdens skabelse til den moderne velfærdsstat« (citater fra bogens forord).

Det er nævnt ovenfor, at der i Selskabets første 25 år enkelte gange kunne være problemer med at finde villige foredragsholdere. Sådanne problemer har dog ikke eksisteret i de seneste præsidenters tid, hvor samtlige adspurgte har sagt ja på stedet eller efter en kort betænkningstid.

De som foredragsholdere inviterede er i Fengers præsidenttid og siden blevet tilbudt medlemskab, som (formelt) stadig skal bekræftes af generalforsamlingen – og stadig med indvælgelsen baseret på to anbefalere. Gældende kriterium for indvælgelse er – med nuværende præsident Svend Andersens formulering – at vedkommende har gjort opmærksom på sig selv gennem sin forskning.

Tidligere havde man som hovedregel afholdt præsidiemøder i den til enhver tid siddende præsidents kontor, men under præsidiets Fenger indførtes som noget nyt »frokostmøder« for præsidiemedlemmerne, i hvert fald med mellemrum. Det vistnok første af slagsen holdtes 12. november 1982 på Restaurant Kellers Gård, Rådhuspladsen, hvor man forberedte den efterfølgende generalforsamling, der var berammet til 1. december. Der foreligger desværre intet referat af denne generalforsamling, men på dagsordenen var forslag til statutændring, hvorefter generalforsamling skulle afholdes forår og ikke som hidtil efterår. På baggrund af de efterfølgende års praksis ses det, at forslaget ikke har haft medvind. Også i professor Svend Andersens præsidenttid er der fremkommet forslag om at lægge generalforsamlingen om foråret, således at den tidsmæssigt skiltes fra regnskabsaflæggelsen. Traditionen for frokostmøder i præsidiets er fortsat i Svend Andersens præsidenttid, og tillige er der som noget nyt afholdt et antal »arbejdsmiddage« i præsidiets.

Med få undtagelser – jfr. straks nedenfor – har alle møder, siden Fenger blev præsident, været afholdt i Universitetets oprindelige hovedbygning (nu Juridisk Institut) i gavlværelset mod syd på 4. sal. Her er plads til 25 personer omkring bordet, og i rummet som helhed er der plads til i alt 40. Traktementet, der indtages samme sted, leveres fra den lokale kantine. I maj 1987 måtte der dog udsendes en meddelelse om ændret mødested og -tid som følge af »portnernes strejke«. Det pågældende møde 9. juni blev henlagt til auditorium I i »Bassebo«, Moesgård, og tidspunktet ændredes fra det sædvanlige 19.30 til 19.45, således at det kom til at passe med ankomsten af Århus Sporvejes linje 6. Under præsidiets Andersen har man grundlæggende fastholdt det omtalte gavlværelse som mødelokale for Selskabet, men tillige har man, når det skønnedes berigende, flyttet møderne til foredragsholderens institution (f.eks. Skejby Sygehus, Fysisk Institut og Steno Museet).

De reformer, som Jørgen S. Dich fik indført, og de i hans præsidenttid ændrede rollefordelinger i præsidiets, for slet ikke at tale om en gradvis ændret praksis vedrørende spørgsmål om

betegnelser og tiltaler, ses at leve videre endnu i præsident Fengers tid. Her genoplivede man straks (i hvert fald principielt) – efter et halvt årti med et i højere grad blandet repertoire – det dichtske princip om temastyrede foredragsrækker, hvilket også – omend ikke strengt overholdt – har været tilfældet hos Svend Andersen, og også Dichts dobbeltrolle som præsident og sekretær kopieredes af præsidiets Fenger. Mens der i Dichts tid stædigt taltes om »formanden«, »bestyrelsen« og »foreningen« – også efter at der havde vist sig ingenlunde at være flertal for sådanne 'demokratiserende' ændringer af »præsidenten«, »præsidiets« og »Selskabet« – ses det, at Fenger en enkelt gang i 1981 anvender betegnelsen »styrelsen«.

Dus og Des havde medlemmerne naturligvis været i variende grad alt efter indbyrdes forhold, og i mange skriftlige henvendelser fra et medlem til et andet ses gerne – især i den senere periode og mellem jævnaldrende – formen »du« anvendt, men i skriftlige henvendelser til flere ad gangen var det altid »De« – eller man anvendte passivkonstruktioner og »man« – lige indtil Ole Fenger i en meddelelse 24. januar 1984 til præsidiets medlemmer skar igennem og nedfældede følgende: »Da vi gerne skulle være fuldtallige, bedes du på vedlagte skema afkrydse de timer/dage, der ikke passer dig.« Sådanne traditionsbrud har man formentlig ikke bemærket, da de indtraf, men Fengers »du« sættes ellers i relief på baggrund af, at to statusmæssigt jævnbyrdige præsidiemedlemmer og kolleger, begge født i tyverne, endnu så sent som i anden halvdel af 1970'erne tiltalte hinanden med »De« i deres indbyrdes korrespondance vedrørende Det lærde Selskab. Selskabets nuværende præsident indleder af og til især lidt længere skrivelser til præsidiets medlemmer med tiltalen »Kære venner!« og »Kære kolleger!« – ellers »I indkaldes« og »der indkaldes«.

Noget andet, som også falder i øjnene, når man vender protokollens blade fra 1971 og fremad, er den kendsgerning, at mindetaler for afdøde medlemmer nu ikke længere bevares i protokollen. Det nævnes ganske vist, at den og den har talt mindeord over den og den i første halvdel af 1970'erne, men hvad

der er blevet sagt, er ikke bevaret. (Eneste nekrolog i protokollen er den over Jørgen S. Dich, som døde i 1975, men her er tale om indklistring af et særtryk af Gunnar Thorlund Jepsens nekrolog i Aarhus Universitets årsberetning for 1975-77. Denne udkom i 1978, hvorfor mindeordene da også er placeret i forbindelse med redegørelserne for dette års virksomhed, altså tre år efter dødsfaldet. I Selskabets tidlige periode frem til 1970, var det ofte ikke samme person, der holdt mindetale i Selskabet og skrev nekrolog i årsberetningen. Men det var det i tilfældet med Dich, idet Thorlund Jepsen også havde udtalt mindeord i Selskabets regi umiddelbart efter Dichts bortgang. At en eller anden tydeligvis har rykket nekrolog-særtrykket midt over, skal der sikkert ikke lægges noget særligt i, og det er da også med tape blevet klistret nogenlunde sammen igen.) Senere er man helt ophørt med at lade mindeord udtale, og det nævnes nu ikke længere ved møderne, når der har været frafald i medlemsskaren.

Udflugtsvirksomheden blev ikke genstand for præsidiets Dichts reformbestræbelser. Søndag den 23. maj 1971 var der således »udflugt for medlemmer med damer« til Hjerl Hede, og i juni året efter gik turen til Jellingestenene og »Tamdrup kirke m.v.« Undervejs var der »frugal frokost« i Diagonalkroen i Give, og opmærksomheden henledes i indbydelsen på »løverne i Givskud, som de zoologisk interesserede kan bese inden frokosten«. Helt ekstraordinært fremgik det i øvrigt af indbydelsen fra præsident Dich, hvad den frugale frokost ville komme til at bestå af, nemlig:

Hjemmebagt franskbrød m/landskinke og rørag. Bækørred m/ hollandsaissovs. Kaffe og hjemmebagt kringle. (Drikkevarer ad libitum men for egen regning og risiko).

Samme år i oktober arrangerede De danske Spritfabrikker en udflugt for Selskabet, og man besøgte her bl.a. firmaets fabrikker i Hobro og Aalborg. I indbydelsen oplyste Dich, at kun 50 kunne komme med. Derfor ville det afhænge »af antallet af tilmelding[er], hvorvidt eller i hvilket omfang, det bliver muligt

at invitere vore koner med. Såfremt konernes antal skal »rationeres«, vil de, der tilmelder sig først, stå først i køen.« Der findes intet referat af, hvorledes spritturen med i alt 32 deltagere udartede sig, men der gik nu et godt stykke tid, inden Selskabet påny var på udflugt. Traditionen for en forårsudflugt blev dog efter tre års pause »genoptaget efter flere medlemmers ønske«, og 2.-3. maj 1975 var der tur til Sandbjerg, som H.P. Clausen fortalte om, foruden at man beså »de nye kursusfaciliteter«. Om morgenen på andendagen »gik deltagerne tur i det varme forårsvejrs og så bøgeskoven springe ud«, beretter professor Ringgaard i rollen som protokolfører. 13 medlemmer »med damer« deltog. Næste års udflugt havde Clausholm Slot som mål, og her deltog »med ægtefæller og andre gæster« i alt 60 personer. Den 8. maj 1977 drog man vestpå, idet Selskabet opsøgte Carl-Henning Pedersen og Else Alfelts Museum ved Herning, og i 1978 tog man til Øm Kloster.

I maj 1979 gik turen til Frijsenborg, og af materiale tilblevet ved forberedelse af denne tur fremgår, i hvert fald som tendens hos de allerede parrede, at deltagerne nu – modsat tyve år tidligere – holdt sammen med fakultetskolleger under transport: »Albertsen og Kabell kører sammen«, og »Palle Juul-Jensen tager Amdrup med«, hedder det, mens det for øvrigt om Henning Lehmann oplyses, at han »vil gerne op at køre«. Det samme gjaldt Friis Johansen, og formentlig har Margit Ankerstjerne, der stod for kørselens organisering, fået de kørselsflove med fruer placeret enten hos Aksel Stenderup, der kunne »tage to med«, eller Henning Lund, der havde givet tilbud om at medtage samme antal. Der deltog over 40 i udflugten til Frijsenborg, og kun ganske få deltog uden ledsager.

I 1980 var Sandbjerg nok en gang mål for forårsudflugten. Om der slet ikke har været noget ønske om udflugter i krisetiden fra efteråret 1980 og frem til den endelige konstituering af præsidiet Fenger i august 1981, fremgår ikke af arkivet, og Selskabet synes ikke at have foretaget egentlige udflugter gennem en længere periode. Besøget 1982 i Medicinhistorisk Museum er omtalt tidligere; 20. september året efter gæstede

Selskabet Universitetets klassisk-arkæologiske studiesamling, hvor cand.mag. Tønnes Bekker-Nielsen gennemgik en ny udstilling med ægyptisk emne. Den 17. april 1984 var man på Forhistorisk Museum, Moesgård, hvor der var arkæologisk lysbilledforedrag. Ved disse arrangementer bødes der udelukkende på øl og vand, men 29. september 1984 drog Selskabet endelig igen af by, nemlig til Molslaboratoriet. I Ole Fengers indbydelse hed det, at man efter ankomst og foredrag ved stedets daglige leder, Henning Pedersen, ville spise »frokost (for kassererens regning)« og derefter gå »i felten.« Ovenpå denne efterårsudflugt til Mols skulle der nu hengå to et halvt år, inden Det lærde Selskab igen bød på en beskeden udflugt. Denne fandt sted 10. marts 1987 og gik til Moesgård i anledning af en nyåbnet udstilling. I følge oplysninger fra daværende præsident reflekterede valget af de uhyre nære udflugtsmål præsidiets stigende grad af mangel på vilje til – i modsætning til tidligere – at anvende lørdage eller søndage på lidt længere udflugter.

Nogle år inde i Svend Andersens præsidenttid vovede man dog at genopvække udflugtstraditionen – først med en kort, derefter en lidt længere udflugt. I indbydelsen af 29. april 1993 hed det, at selskabet »efter opfordring på flere generalforsamlinger« nu genoptog »den gamle tradition med en forårsudflugt for medlemmer og ægtefæller. Vi starter forsigtigt, idet turen går til Forhistorisk Museum Moesgård«. Udflugten fandt sted lørdag den 15. maj 1993, og det var op til deltagerne selv at sørge for transport. Efter ankomst var der foredrag ved museumsinspektør Jørgen Ilkjær om »Udgravningerne i Illerup ådal«. Ilkjær havde allerede ni år tidligere holdt foredrag for Selskabet om samme emne, men fik altså her lejlighed til at formidle en ajourført viden om emnet på baggrund af forskning i nye fund gjort i mellemtiden. Valget af Moesgård som udflugtsmål i 1993 var i øvrigt resultat af – fremgår det af skrivelse fra Svend Andersen til præsidiets medlemmer – at et præsidiemedlem havde undersøgt mulighederne »for en udflugt til et arkæologisk mål nærmere på Århus end Dannevirke«. Men blev den overkommelige eftermiddagsudflugt til Moesgård en succes – nemlig

med 41 deltagere inklusive de af professor Ole Tøgeby medbragte børn – tør ikke helt det samme siges om det efterfølgende års forårsudflugt, hvor tilslutningen viste sig en del ringere end forventet. Udflugten fandt sted 28. maj 1994 og gik til Silkeborg, hvor man besøgte Danmarks Miljøundersøgelser og Aqua, Ferskvands Akvarium & Museum. Belært af den ringe medlemsinteresse for dette arrangement afstod man fra udflugtsvirksomhed i maj 1995 og arrangerede i stedet – på baggrund af 50-året for befrielsen – et møde med foredrag om »Aarhus Universitet under besættelsen«. Det kan for øvrigt bemærkes, at Selskabets præsidium de gange, hvor man efter mangeårige pauser i udflugtsvirksomheden har genoptaget denne, har valgt udflugtsmål, som var velprøvede – således f.eks. også i 1973, hvor Selskabets udflugt for tredje gang gik til Sandbjerg.

Hvad angår Det lærde Selskabs økonomi i perioden skal blot siges, at grundfonden fungerede, og at Universitetet ydede årlige tilskud til Selskabets udgivelse af *Acta Jutlandica*, efter at Selskabet overtog denne skriftrække i første halvdel af 1970'erne (jfr. nedenfor s. 100 ff). Fra 1972 havde der været opkrævet et mindre beløb i forbindelse med fortæring ved møderne, men efter indførelsen i begyndelsen af firserne af et medlemskontingent – noget man tidligere var vejet bort fra – kom der også midler ind ad den vej, og spisning var herefter på Selskabets regning. Ved midten af 90'erne er kontingentet 60 kr. pr. år. Grundfondens årlige renteafkast beløber sig i 1990'erne til omkring 8.000 kr. om året, og kontingenter andrager et sted mellem 6 og 7.000 kr, således at det løber rundt, idet mødeudgifterne pr. år udgør 12-13.000 kr., hvortil kommer et beløb for udarbejdelse af regnskab samt gebyrer og renter.

Den oprindelige tradition med ved Selskabets møder at servere smørrebrød med øl og snaps (og gennem mange år til lige efterfølgende kaffe og kage) efter foredraget blev i øvrigt omstyrtet ved begyndelsen af Svend Andersens præsidenttid, og traktementet har siden bestået af ost og rødvin.

Statutændringer m.v.

Ved et møde 16. december 1970 i Det lærde Selskabs præsidium var det som ovenfor nævnt (jfr. s. 51) blevet pålagt Stig Jørgensen og Jørgen S. Dich at udarbejde forslag til nye statutter, og forslaget kunne præsenteres på præsidiemødet 25. januar 1971, hvor det blev vedtaget »med enkelte redaktionelle ændringer«. I forslaget var Det lærde Selskab i Aarhus omdøbt til »Aarhus Universitets videnskabelige Akademi«, og iflg. forslag til ny § 1 skulle det fra nu af være »akademiets« formål »at afholde møder til drøftelse af videnskabelige spørgsmål og at udgive en videnskabelig skriftserie«. Udgået var således den hidtil utopiske del af formålene: at fremme videnskabelig forskning og at tage initiativer til videnskabelige undersøgelser. Forslaget åbnede mulighed for, at også ikke-professorale lærere »ansatte ved universitetet og andre videnskabsmænd, som har tilknytning til universitetet« kunne optages efter vedtagelse på generalforsamling (af præsidiemødets referat ses, at man forventede omkring 100 amanuenser optaget). Præsidiet foresloges omdøbt til en »bestyrelse«, der skulle bestå af »en formand og fem medlemmer«, altså et uændret antal medlemmer, men altså med en »formand« i præsidentens sted. Skriftlig og hemmelig afstemning ved valg af medlemmer til »bestyrelsen« skulle ikke længere være det almindelige; tværtimod skulle det nu blot kunne forlanges.

27 professorer var til stede ved den ekstraordinære generalforsamling 16. februar 1971, hvor statutforslaget var på dagsordenen. Præsident Dich, der selv førte protokol, nedfælder umiddelbart efter anførelsen af dagsordenens første punkt (»Generaldebat om foreningens stilling«) spørgsmålet: »Hvad er forkert?«. Og »forkert« var, at foredragene var »meget specielle«, og – som det udtrykkes – »Præsidenten går rundt og presser for et foredrag«. Desuden hedder det, at man kunne ønske »et paa forhånd udsendt resume m.h.t. begrebet«. Som yderligere et svar på hvad-er-forkert?-spørgsmålet anføres »manglende kendskab til foreningen blandt nye lærere«. Herefter er anført seks »midler«, som det hedder, åbenbart til

overkommelse af problemerne. Det første er »tværvidenskabelige foredrag på et for alle forståelig nivo: Religion og kapitalisme, forureningsspørgsmål, videnskabens frihed o.s.v.«, nr. 2 er tilkaldelse af foredragsholdere udefra mod honorar, og nr. 3 er udsendelse af »resume af foredragene med ec. begrebsforklaring«. Fjerde »middel« til bedring af tilstandene var udsendelse af et program eller redegørelse for selskabets aktivitet og påtænkte aktiviteter, og endelig nævnes Selskabets sammenkomst et par gange om året med damer samt »Theklubbens fest« og »klubaftener«. Hvad angår amanuenserne, ville indvalg af kvalificerede fra denne gruppe udgøre et »middel til genoplivning af selskabet«, hedder det, men heri var professor Mogens Ingerslev slet ikke enig. Han mente, man først skulle prøve at »revitalisere« på gammelt grundlag, »og skal dette ske, kan professorerne komme sammen efter at fakulteterne er afskaffet«. Hvad sekretær Dich mener hermed, er måske, at Ingerslev ikke blot havde givet udtryk for, at han ikke ønskede amanuenserne indvalgt, men at han tillige mente, at med fakulteternes bortfald – til fordel for fakultetsråd – ville der være så meget mere brug for Det lærde Selskab som mødeforum for professorerne. Så var der skriftserien. Peter Skautrup og Regin Prenter var talsmænd for dens fortsættelse; det skulle være hér ved Aarhus Universitet som ved en række universiteter verden over, hvor man havde fortløbende serier. Kunne Selskabet måske overtage *Acta Jutlandica*? Man skønnede, at der var et behov for en skriftserie i en eller anden form (jfr. nedenfor s. 100 ff). Så var der spørgsmålet, hvorvidt Det lærde Selskab i Aarhus burde kaldes noget helt andet, nemlig »Aarhus Universitets videnskabelige Akademi«. For, som det hedder i referatet, der jo ikke mindst er gennemsyret af Dichts synspunkter:

Ordet lærd er ikke tidssvarende. Hvem er lærd? De fleste er kun specialister. Lærd virker afskrækkende. Man tror det er en forening af professorer, der i modsætning til andre betragter sig som lærde. Det holder andre væk. Foreslået: Akademi.

Vedrørende præsidiets navn står der i referatet: »Ikke noget stort spørgsmål. Jeg ved ikke om vi er enige«. Burde han så ikke have forhørt sig – og nedfældet svaret? En snert af populisme – som også må have ligget bag forslaget om lettilgængelige foredrag – præger følgende om ændring af formuleringer i statutterne: »Det drejer sig blot om en oversættelse til alm. dansk af det højtidelige og forskruede volapyk«.

Efter debatten talte professor Troels Dahlerup om »Religion og kapitalisme« – altså et af de af Dichts præsidium foreslåede »tværvideenskabelige foredrag på et for alle forståeligt nivo« – hvorefter en »interessant og langvarig diskussion« fulgte.

17. marts samme år var der »fortsat ekstraordinær generalforsamling«, men noget referat herfra eksisterer ikke – blot er anført de tilstedeværende og hvilke emner, der var på dagsordenen. Hvad det sidste angår, var der naturligvis tale om statutændringer, skriftserien, Selskabets navn og Præsidiets navn. Det ses, at Selskabet har beholdt sit gamle navn gennem al tumulden, og dateret 23. august 1971 ligger i Selskabets protokol »Foreløbige statutter for Det lærde Selskab i Århus. Oprindelig vedtaget 15. oktober 1945 med ændringer af 14. december 1964 og 5. maj 1971.« Ikke mindst § 3 havde voldt problemer, men slutresultatet, vedtaget 5. maj 1971, kom til at tage sig ud som følger:

I selskabet kan som ordinære medlemmer optages videnskabsmænd ansat ved Århus Universitet og andre videnskabsmænd med tilknytning til universitetet.

Nuværende medlemmer bevarer deres medlemskab, såfremt de inden 1972 fremsætter ønske herom.

I løbet af 1971 kan optages 30 nye medlemmer. Præsidiet fastsætter fordelingen af disse medlemmer mellem faggrupperne og opfordrer faggruppens medlemmer til at indsende motiverede forslag om optagelse, undertegnet af to medlemmer, til præsidiet. Såfremt flere bringes i forslag end det for faggruppen fastsatte antal, forelægges forslagene på en generalforsamling eller et ordinært medlemsmøde og sættes til afstemning på det efterfølgende møde. Hemmelig og skriftlig afstemning kan forlanges.

I 1972 og i hvert af de efterfølgende år optages 10 medlemmer, indtil man når et samlet medlemstal, hvis størrelse fastsættes på den ordinære generalforsamling i 1972, hvor også endelige regler om proceduren ved optagelse af medlemmer og disses fordeling mellem faggrupper vedtages.

Med en sådan interimistisk § 3 klarede man sig frem til generalforsamlingen 1972, hvor formuleringen nu blev som følger, idet vi overspringer det uændrede første stykke:

Fra 1973 er optagelse af medlemmer begrænset til 10 årlig, indtil man når et samlet medlemstal, hvis størrelse fastsættes på en ordinær generalforsamling.

Præsidiet fastsætter fordelingen af disse medlemmer mellem faggrupperne. Såfremt flere bringes i forslag end det for gruppen fastsatte antal, forelægges forslagene på en generalforsamling eller et ordinært medlemsmøde og sættes til afstemning på det efterfølgende møde. Skriftlig og hemmelig afstemning kan forlanges.

Motiveret forslag om optagelse af medlemmer indsendes undertegnet af to medlemmer til præsidiet.

Der blev altså adgang for amanuenser, og den hemmelige og skriftlige afstemning var altså nu ikke længere en selvfølge, men noget, der kunne forlanges. Selskabet og dets præsidium fik lov at beholde sine hidtil gældende betegnelser. I den af præsidenten signerede udgave af de ændrede statutter – oven i købet »affattet i overensstemmelse med vedtagelsen på generalforsamlingen 21. november 1972« (dateret 23. november 1972 og indhæftet i Selskabets protokol) – har dog nu den humanistiske faggruppe ændret navn til den »humanitære« faggruppe, hvilket utvivlsomt har vakt en del munterhed rundt om i krogene.

Uagtet at den officielle betegnelse for præsidiets leder uændret var »præsident«, bemærkes det dog, at en enkelt protokolfører i de efterfølgende år konsekvent anvender betegnelsen »formanden«. (Og Dich selv anvender adskillige steder betegnelserne »foreningen« og »bestyrelsen«).

I forbindelse med statutændringerne og revitaliseringsbe-

stræbelserne foretog præsidiets Dich indirekte en udrensning i medlemsskaren, idet man i forbindelse med udsendelse af mødemateriale til medlemmerne vedlagde brevkort, som man bad modtagerne returnere med oplysning om, hvorvidt de ønskede fortsat at være medlem af Selskabet. Dette skete helt i overensstemmelse med den ovenfor citerede interimistiske § 3: »Nuværende medlemmer bevarer deres medlemskab, såfremt de inden 1972 fremsætter ønske herom.« Blandt Dichs papirer i Selskabets arkiv ligger en halv snes sådanne postkortudmeldelser, heriblandt fra professorer, der havde været med fra de tidligste år, og fra en tidligere præsident, som imidlertid begrundede skridtet med kronisk sygdom. Noget tyder dog på, at ikke alle medlemmer har modtaget det frankerede brevkort; i hvert fald ligger i arkivet en skriftlig henvendelse fra et i udlandet bosat medlem, der bekymret spørger, om han mon ved en fejl kunne være gledet ud af medlemslisten, idet det nu var nogen tid siden, han sidst havde hørt fra Selskabet, og fordi han ved et tilfælde var blevet bekendt med, at der netop havde været afholdt møde i Selskabet – tilmed på et tidspunkt, hvor vedkommende havde opholdt sig i Århus.

I skrivelsen, som ledsagede de frankerede postkort, meddelte præsident Dich, at Selskabet nu – hvor der altså blev adgang til indvalg af amanuenser og lektorer, og hvor det på samme tid var slut med den automatiske indvælgelse af professorer – var interesseret i, at de ved møderne rejste problemer

bliver belyst også ud fra andre synspunkter end de fagmæssige, og at selskabet derfor ikke blot er interesseret i de nye medlemmers videnskabelige kvalifikationer, men også i deres evne og lyst til at yde bidrag til diskussion om emner, der ligger udenfor deres særlige fagområde.

Statutternes § 3 må fortsat have udgjort et problem, for fem år senere, nærmere bestemt ved et præsidiemøde tirsdag d. 11. oktober 1977, blev det i hvert fald pålagt Henning Lund og K. Ringgaard at lave forslag til statutændringer. »Den uklare par. 3. skal gøres tydeligere«, hedder det.

7. november 1977 vedtog generalforsamlingen de foreslåede statutændringer, dog med en enkelt ændring i forhold til forslaget fra præsidiet, hvor man mente, at én uges varsel var tilstrækkelig ved indkaldelse af en ekstraordinær generalforsamling, mens generalforsamlingen fandt, at det skulle være to uger. Den noget absurde »humanitære« faggruppe blev påny »humanistisk«, mens i øvrigt ordet »faggruppe« afløstes af »hovedområde«. Hovedsagen – § 3 – kom efter ændringerne til at se sådan ud:

I Selskabet kan som ordinære medlemmer optages videnskabsmænd ansat ved Aarhus Universitet og andre videnskabsmænd med tilknytning til forskningen i Århus.

Motiveret forslag om optagelse undertegnes af to medlemmer af selskabet og indsendes til præsidiet, som foretager indstilling til generalforsamlingen. For vedtagelse kræves almindelig flertal blandt de fremmødte.

En generalforsamling kan vedtage, at antallet af medlemmer ikke må overstige et vist tal, som fastlægges på generalforsamlingen.

Statutterne havde gyldighed fra 14. februar 1978. Måneden forinden var antallet af medlemmer netop opgjort til 152.

Det er nævnt i anden forbindelse, at et forslag fremsat fire år senere – ved generalforsamlingen i december 1982 – om at placere generalforsamlingen i foråret og ikke i efteråret ikke blev gennemført, og det var ikke sidste gang, et sådant forslag fremkom.

Efter de til enhver tid gældende regler er der gennem perioden optaget nye medlemmer, og der har ikke fundet direkte konfrontationer sted i den anledning. En enkelt har oven i købet været i den enestående situation at blive foreslået to gange med en halv snes års mellemrum. Det drejer sig om en professor og overlæge ved Århus Kommunehospital, der i 1985 skrev følgende til præsidenten:

Hjertelig tak for dit brev af 17.1.1985, hvori du meddeler mig, at jeg er blevet bragt i forslag som medlem af Det lærde Selskab i Aarhus. Imid-

lertid er jeg medlem og mener at have været det i de sidste 9 år, og jeg figurerer også i både den nuværende og den tidligere udsendte medlemsliste. Det må være mit sparsomme fremmøde til foreningens møder, som er grunden til det manglende kendskab til mit medlemskab. På dette punkt håber jeg at kunne forbedre mig.

Man tør gå ud fra, at præsidiets herefter har gennemgået medlemslisten, hver gang en ny indvælgelse har været på tale.

Et andet medlem, der på grund af pensionering og flytning fra Århus til Nordsjælland gerne ville melde sig ud af Selskabet, meddeler i sin skrivelse herom fra 1991, at »det har jeg faktisk prøvet to gange før – men åbenbart uden held«.

Det er også hændt flere gange i de sidste 25 år, at nyansatte overfor præsidiets utålmodigt har tilkendegivet deres interesse for Selskabet, hvorefter det var op til præsidiets at tage stilling til vedkommendes ønske, og endelig er der også en gang sket det uheldige, at folk er blevet indvalgt og derefter glemt. Således indvalgte to kemikere i efteråret 1971, men modtog ikke selv fra Selskabet besked herom, og de modtog heller ikke invitation til de efterfølgende møder, hvorfor Hakon Lund i en vrissen skrivelse til præsident Dich påpegede problemet og spurgte: »Er der ikke en sekretær i Det lærde Selskab, som tager sig af sådanne sager?«

Enkelte har ladet sig indvælge på – måske skrømtede – betingelser, f.eks. skrev Flemming Kissmeyer 21. november 1977 til Søren Sørensen og meddelte, at han var dybt beæret og gerne modtog opfordringen, men »dog under den forudsætning, at jeg ikke her og nu skal belastes med at holde foredrag for den meget udvalgte forsamling«. (Han fik lov at vente halvandet år).

Nugældende praksis er, at alle foredragsholdere tilbydes medlemskab – dog stadig efter formel godkendelse ved generalforsamlingen – men personer, der ikke har holdt foredrag i Selskabet, kan naturligvis fortsat tilbydes medlemskab. I nyere tid er det undtagelsesvis hændt, at henvendelser fra Selskabet vedrørende medlemskab ikke har afstedkommet reaktion, men der er tale om et meget lille antal. Og en enkelt har i nyere tid udmeldt sig efter få års medlemskab – med den begrundelse,

at han alligevel aldrig havde tid og lejlighed til at komme til Selskabets møder.

Tanken om optagelse af korresponderende medlemmer og æresmedlemmer er aldrig blevet realiseret, men muligheden eksisterer stadig i henhold til statutterne.

De endnu gældende statutter fra 14. februar 1978 er som følger:

1. Det lærde Selskab i Århus har til formål at afholde møder til drøftelse af videnskabelige spørgsmål og at udgive en videnskabelig skriftserie.

2. Selskabets medlemmer er dels ordinære, dels korresponderende medlemmer og dels æresmedlemmer. Ethvert ordinært medlem tilknyttes et af følgende fem hovedområder: det humanistiske, det medicinske, det samfundsvidenskabelige, det teologiske og det naturvidenskabelige hovedområde.

3. I selskabet kan som ordinære medlemmer optages videnskabsmænd ansat ved Aarhus Universitet og andre videnskabsmænd med tilknytning til forskningen i Århus.

Motiveret forslag om optagelse undertegnes af to medlemmer af selskabet og indsendes til præsidiet, som foretager indstilling til generalforsamlingen. For vedtagelse kræves almindelig flertal blandt de fremmødte. En generalforsamling kan vedtage, at antallet af medlemmer ikke må overstige et vist tal, som fastlægges på generalforsamlingen.

4. Udenlandske videnskabsmænd, som har gjort sig fortjent af forskningen, kan blive valgt til korresponderende medlemmer af selskabet efter samme fremgangsmåde som for ordinære medlemmer, idet dog forslaget altid skal forelægges på en generalforsamling, hvor der kræves, at 2/3 af de tilstedeværende medlemmer stemmer for forslaget.

5. I ganske særlige tilfælde kan selskabet udnævne æresmedlemmer. Indstilling til udnævnelse af æresmedlemmer skal ske som anført i § 3. Til valg kræves 2/3 af samtlige ordinære medlemmers stemmer. Fraværende medlemmer kan indsende skriftligt votum.

6. Selskabet ledes af et præsidium, som består af en præsident og 5 medlemmer. Valgbare til præsidiet er alle ordinære medlemmer. Præsidenten vælges frit, mens de 5 andre præsidiemedlemmer vælges med én repræsentant for hvert af de 5 hovedområder. Valgperioden for

alle er 3 år, således at 2 medlemmer afgår efter tur hvert år. Afgår et medlem før valgperiodens udløb, vælges et nyt medlem for resten af perioden. Valg sker ved den årlige generalforsamling, og tiltrædelse sker pr. 1. januar. Præsidiet konstituerer sig selv med en vicepræsident, en sekretær og en kasserer.

7. Ordinær generalforsamling afholdes hvert efterår. På dagsordenen for den ordinære generalforsamling optages følgende punkter:

1. Præsidenten aflægger beretning
2. Kassereren forelægger det reviderede regnskab til godkendelse
3. Valg til præsidiet
4. Valg af revisor
5. Optagelse af nye medlemmer
6. Eventuelt

Skriftlig og hemmelig afstemning ved valg kan forlanges. Ekstraordinær generalforsamling indkaldes af præsidiet eller efter krav fra 10 ordinære medlemmer.

8. Generalforsamlingen indkaldes med 2 ugers varsel ved fremsendelse af dagsorden. Ethvert medlem kan forinden dagsordenens udsendelse forlange spørgsmål optaget på dagsordenen. Ekstraordinær generalforsamling kan indkaldes med 2 ugers varsel.

9. Efter beslutning på en ordinær generalforsamling kan der pålægges de ordinære medlemmer et kontingent.

10. Ændringer i statutterne vedtages på en ordinær generalforsamling og bekræftes på en efterfølgende ekstraordinær generalforsamling i begge tilfælde med 2/3 majoritet.

11. Selskabet opløses, når dette vedtages på en ordinær generalforsamling med 4/5 majoritet, og opløsningen derefter bekræftes ved en efterfølgende skriftlig afstemning blandt de ordinære medlemmer med et flertal på 4/5 af de afgivne stemmer.

Domicilønsket

Hvornår tanken om at råde over egen bygning er opstået første gang, vides ikke bestemt – og dog havde man i den fortsat ekstraordinære generalforsamling 17. marts 1971 haft punktet »Oprettelse af en klub for medlemmer« på dagsordenen – men

åbenbart er den i hvert fald modnet i efteråret 1971. Af protokollen fremgår således, at arkitekt C.F. Møller og Axel Nielsen fra Møllers tegnestue var til stede ved et præsidiemøde 9. september nævnte år, og at man der drøftede planer om opførelse af »et klubhus« for Det lærde Selskab. C.F. Møller foreslog i den forbindelse »en grund østenfor søen«.

21. september nævnte år fremsendte Selskabets præsident, Jørgen S. Dich, en skriftlig redegørelse for hus-tankerne til rektor Svend Bundgaard. Tankerne, der tidligere var blevet præsenteret for rektor i mundtlig form, gik ud på, at man manglede en bygning indrettet og møbleret således, at den var egnet som »rammen om symposier, kollokvier og andre mindre møder, hvor man under klubmæssige og selskabelige former kan diskutere videnskabelige problemer.« Endvidere savnedes et lokale, hvor lærerne fra forskellige fakulteter kunne træffes til samtaler i frokostpauserne og til »mere private og uformelle møder med fælles venner og bekendte om aftenen.« Endelig savnedes et sted, hvor gæsteforelæsere kunne træffe kolleger fra andre fakulteter end det, de gæstede. Dich henviste til, at sådanne faciliteter fandtes ved »de fleste udenlandske universiteter«, hvor de betragtedes som et »naturligt led i universitetets arbejde til fremme af de nævnte formål og af de tværvidenskabelige diskussioner, som burde have en central plads i universitetets liv.« Videre hedder det, at bygningen skulle stå åben for »alle lærere ved Universitetet, der er medlemmer af en forening omfattende enten en begrænset lærerkreds eller samtlige lærere (hvis en sådan forening skulle blive dannet).« Efter at have gjort rede for, hvorledes man tænkte sig kantinedriften indrettet og efter at have meddelt, hvilken placering, man forestillede sig af bygningen – øst for søen eller i Vennelystparken – tilføjedes, at man regnede med en bygning i én etage med høj kælder, og at den ville omfatte ca. 400 m² og koste ca. 1 million kroner.

Ved generalforsamlingen 24. november samme år gjorde præsident Dich i sin beretning rede for sine samtaler med rektor Svend Bundgaard om »klubspørgsmålet«. Bundgaards overvejel-

ser må imidlertid være gået ad andre veje end præsidiets, for Dich, stadig selv protokolfører, skriver herom i sin karakteristiske stil:

Ikke formelt afslag. Der er tale om at skaffe plads til en lidt bedre restaurant i administrationsbygningen, hvis administrationen flytter ud. I forbindelse dermed også opholdslokaler. Restauranten skulle også kunne benyttes af studenterne (omfanget ikke nærmere forklaret). Det lærde Selskab kunne skaffe midler til bedre udstyr. Svarede, at vi så måtte se tiden an. Jeg mente, at lærerne måtte have en bestyrelse svarende til studenternes.

Man vedtog herefter at stille sagen i bero og fra Det lærde Selskabs side ikke foretage sig yderligere. Ved et præsidiemøde 10. december 1972 besluttede man dog at genoptage forhandlingerne med universitetsarkitekten – nu om en bygning i Vennelystparken (tilhørende Århus kommune). Man forestillede sig et samarbejde med de andre højere læreanstalter (Handelshøjskolen og Tandlægehøjskolen) om projektet. Derefter skulle man rette en samlet henvendelse til kommunen. I hvilket omfang disse planer har været søgt gennemført, kan ikke afgøres på baggrund af protokollen, for heri nævnes sagen først på ny efter tre års forløb – bortset fra at det i referatet af generalforsamlingen 21. november samme år hedder, at »formanden« i sin beretning omtalte »bestræbelserne på at få opført et hus for lærerne, der var strandet bl.a. på modstand fra rektor« – men åbenbart har man anmodet C.F. Møllers Tegnastue om at overveje bygningens placering og udformning. I hvert fald er der fra Tegnastuen 12. januar 1973 »efter aftale« fremsendt »et tryk af skitseforslaget til Det lærde Selskabs pavillon i Vennelystparken« til præsident Dich, og – sendt fem dage senere med henvisning til nylig telefonsamtale – »en oversigtsplan, der viser hvorledes Selskabets bygning efter vor mening kan placeres på militærarealet« – altså to vidt forskellige placeringsmuligheder inden for en uge.

Som anført nævnes sagen ikke på ny i Selskabets protokol før referatet af et præsidiemøde 2. april 1976. Stig Jørgensen havde

her nævnt, hedder det, at den på det tidspunkt nylig afdøde dr.jur. h.c. Axel Pedersen havde været interesseret i at være med-igangsættende ved en indsamling til formålet, der i øvrigt fra nu af ikke længere benævntes ved de dichtske betegnelser: »hus for lærerne«, »klubhus« eller lignende, men et *domicil* for Selskabet. Et ved mødet fremkommet forslag om at søge at erhverve sig en eforbolig som *domicil* blev tilbagevist, bl.a. »under hensyn til den uro, naboskabet med studenterne kunne forventes at give« – (et udateret »Forslag angående udlejning af eforboliger« udfærdiget af kollegianerrådet ses dog at være indhentet). Desuden drøftedes andre eventuelle muligheder, som imidlertid ikke specificeredes i referatet. Præsidenten, professor Søren Sørensen, bemyndigedes til at forhandle med relevante personer fra fondsbestyrelser, som kunne tænkes at være interesseret i at fremme sagen. Åbenbart har præsidenten ikke redet samme dag, som han sadlede, for i referatet af et præsidiemøde afholdt et halvt år senere (torsdag den 9. september 1976) hedder det, at om selskabets *domicil* »fremkom der intet nyt«, og i forbindelse med generalforsamlingen 7. november 1977 nævnes i protokollen »det stadigt uafklarede problem om eget *domicil*«, men året efter, 12. maj 1978, kunne præsident Sørensen til præsidiets øvrige medlemmer skrive, at han havde den glædelige meddelelse, at Egmont-Fonden i sin jubilæumsuddeling i anledning af Gutenberghus' 100 års dag havde betænkt Det lærde Selskab med en donation på 500.000 kr. som grundlag for videre indsamling til erhvervelse af »*domicil* i Århus«. Kort efter udgik der skrivelse til samtlige medlemmer om den behagelige nyhed, og man havde heri specificeret sine forestillinger om *domicilet* en anelse, idet det hedder, at det i lighed med Videnskabernes Selskab i København skulle indeholde »mødelokaler, daglige opholdslokaler og frokosttrum, arkivplads etc.«

Åbenbart havde man straks søgt Egmont-Fonden om en forhøjelse af tilskuddet fra den halve til en hel million, for i forbindelse med præsidiemødet 22. november 1978 hedder det, at man fra fondens side først ville se, at Selskabet selv kunne indsamle en halv million i Århus, før man kunne tage stilling

til en forhøjelse. Om selve bygningen hedder det, at det »mest hensigtsmæssige« ville være et nybyggeri, hvis lokaler kunne udlejes til Universitetet i dagtimerne. Kommunen burde konsulteres om en grund, »evt. i forbindelse med planerne om udstykning i Vestervang«. Ved præsidiemødet 8. januar 1979 gennemgik præsidenten domicilsagens hidtidige forløb. Man var enige om, at midlerne til at rejse huset formentlig kunne skaffes, men hvad driften angik, ville der være betydelige problemer. Her pegedes på, at et samarbejde med Universitetet ville være nødvendigt, og at det kunne komme på tale, at huset benyttedes til kursus, gæstehus, gæstekantine, klubformål, repræsentative formål og sæde for udgivervirksomheden. Professor Albertsen indvendte hertil, at det ville være uheldigt, hvis Selskabet trængtes ud af sit eget hus af aktiviteter, der var nødvendige for en omfattende drift. Med henblik på at komme et skridt videre i sagen besluttedes det at tage en orienterende kontakt med rektor for således at lodde Universitetets holdning og derefter søge samarbejde med Universitetets byggekontor. Det vedtoges, at inden næste møde skulle mulighederne sonderes, således at der kunne udarbejdes en skitseplan som basis for et projekt samt et budget. H.P. Clausen, Stig Jørgensen og Henning Lund bemyndigedes til at tage kontakt med rektor om sagen. Som repræsentant for præsidiet forhandlede Stig Jørgensen derefter med Universitetets byggeadministration, hvilket han redegjorde for ved præsidiemødet 28. februar 1979. Herefter bemyndigedes han til at fortsætte arbejdet med – som det nu hed – »planen om en kombination i én bygning af naturvidenskabeligt museum, universitetets og selskabets lokalebehov.« Denne kombinationsidé har dog tilsyneladende været helt ny og i hvert fald ukendt for C.F. Møllers Tegnestue, for den er ikke reflekteret i de planskitser for bygningen, som forelå herfra i slutningen af februar.

Ved præsidiemødet 19. april samme år havde der ikke været yderligere udvikling i sagen, hedder det; dog tales nu ikke desto mindre om udarbejdelse af »definitive planer«. H.P. Clausen bemyndigedes til sammen med Stig Jørgensen at arbejde videre

med projektet efter »de tidligere aftalte retningslinjer.« Af en telefon-besked i Stig Jørgensens papirer ses det for øvrigt, at Jørgensen samme dag havde søgt at få fat i noget lovet materiale fra Byggekontoret, hvilket på grund af bortrejse ikke havde vist sig muligt. Blandt emnerne til diskussion på et præsidiumøde 15. november 1979 var påny domicilsagen, men der synes ikke at eksistere noget referat herfra. Noget trykt referat af præsidiumødet måneden efter, 17. december, hvor emnet igen var på dagsordenen, eksisterer vist heller ikke, men af et håndskrevet udkast til referat i Stig Jørgensens papirer fremgår, at man afventede »et udspil fra Å.U. om byggeprogrammet.« Hvad der er foregået i sagen i løbet af det efterfølgende år – 1980 – fremgår slet ikke af protokollen, men i Stig Jørgensens papirer er dog også her fundet tilsvarende håndskrevet kladdeudkast til referat af præsidiumøde 7. januar 1980. Heri hedder det blot om sagen: »Vi afventer et udspil fra Byggekontoret«. (For fuldstændighedens skyld skal det nævnes, at Selskabet i 1978 lod indhente forskelligt tilbudsmateriale fra en ejendomsmægler vedr. forstadvillaer.)

Hvad der herefter skete i sagen, fremgår ikke af materiale i Selskabets arkiv, men det er nærliggende at se problemerne med det netop da manglende medlemsengagement som stærkt medvirkende til at lægge de ellers fremskredne domicilplaner i graven. Under alle omstændigheder ville det næppe heller have været rimeligt – i en situation, hvor det faktisk overvejedes at opløse Selskabet – at fremture med planer om et domicil hertil. Ordet »domicilsagen« optræder dog (omend uspecificeret) så sent som i forbindelse med generalforsamlingen 30/10 1984 (i Ole Fengers håndskrevne stikord/notater hertil).

Udgivelsesvirksomheden

Ved et præsidiumøde 16. december 1970 havde man besluttet – som det lidt uklart formuleredes – »at forsøge udsendt en skriftserie, hvori *Acta Jutlandica* evt. kunne indgå«, og præsident Dich skulle tale med rektor om spørgsmålet.

25. januar 1971 redegjorde Dich ved et efterfølgende præsidiemøde for sin samtale med rektor om overtagelse af *Acta Jutlandica*, Aarhus Universitets årsskrift, der – foruden den årlige beretning vedrørende institutionens virksomhed – lige siden starten af »Universitetsundervisningen i Jylland« havde bragt videnskabelige afhandlinger af institutionens videnskabelige medarbejdere. Rektor havde været sympatisk indstillet, dog forudsat skriftets navn ikke ændredes, og at det fortsat ville fremkomme til præsentation ved årsfesten. Rektor havde foreslået, at der oprettedes et fællesudvalg af Aarhus Universitet og Det lærde Selskab, ikke mindst med henblik på diskussion af økonomien, hvor det hidtil havde forholdt sig således, at *Acta Jutlandica* modtog 30.000 kr. om året samt yderligere tilskud fra rektors rådighedsbeløb. Man enedes om at følge rektors henstilling.

Ved den ekstraordinære generalforsamling 16. februar 1971, hvor der var generaldebat om Selskabets stilling, var emnet til drøftelse. Skautrup og Regin Prenter var tilhængere af skriftseriens fortsættelse; det skulle være hér ved Aarhus Universitet som ved en række universiteter verden over, hvor man havde fortløbende serier. Kunne Selskabet måske overtage *Acta Jutlandica*? Dich redegjorde for sin samtale herom med rektor, og referatets lidet klare formuleringer og stil må – i lyset af senere begivenheder – tolkes således, at man skønnede, at der var et behov for en skriftserie i en eller anden form.

I protokollen for præsidiemødet 21. januar 1972 hedder det, at »Dich redegjorde for samtale med Rektor om overtagelse af *Acta Jutlandica*. Man blev enige om, at sagen indtil videre burde sættes i bero.« Om det nu var Dich og rektor Bundgaard, der var enige, eller om enigheden var noget, man opnåede i præsidiet på baggrund af Dichts og Rektors samtale, fremgår ikke tydeligt. Til gengæld hersker der ikke tvivl om hovedsagen: at spørgsmålet sættes i bero.

Dog blev det påny berørt allerede ved generalforsamlingen 21. november 1972 og det forberedende præsidiemøde et par uger forinden. I protokollen vedr. præsidiemødet hedder det ud for punktet angående Selskabets eventuelle overtagelse af *Acta*

Jutlandica, at der henvises til en vedlagt skrivelse fra »Konsistoriums forskningsudvalg«. I skrivelsen, dateret 3. november 1972, skriver prorektor Gerhard Nielsen, at spørgsmålet om Det lærde Selskabs overtagelse af *Acta Jutlandica* havde været drøftet under et møde i konsistoriums *forretningsudvalg*, og at man her havde efterlyst en skriftlig anmodning fra Selskabet herom. Videre hedder det, at det fra K. Rahbek Schmidt blev bemærket, at det meget gerne sås, at man gjorde overdragelsen betinget af, at 1) Det lærde Selskab kunne afgive en erklæring om, at det ville fastholde det videnskabelige niveau i udgivelserne, 2) at man undersøgte de problemer, der måtte opstå i forbindelse med udvekslingen af *Acta Jutlandica* med udgivelsesserier fra andre universiteter; et spørgsmål som Statsbiblioteket også måtte formodes at være stærkt interesseret i, og 3) at man kunne overveje, at konsistorium eventuelt fik et medlem i en redaktionskomité. Herefter tilføjede Gerhard Nielsen, at baggrunden for, at Universitetet kunne være interesseret i at overdrage Det lærde Selskab udgivelsesretten, var, at Selskabet i modsætning til Universitetet ville kunne ansøge forskningsrådene om økonomisk dækning af udgivelsesomkostningerne, og det nævntes, at der var fortilfælde for, at videnskabelige selskaber opnåede sådan støtte.

Åbenbart har Selskabet accepteret de i skrivelsen fremsatte betingelser. I hvert fald ses intet andet af protokollen vedrørende generalforsamlingen. Her nævnes forøvrigt »ansøgningen til Videnskabsfonden« om støtte til udgivelse af en skriftserie, der foreløbig skulle omfatte de ved møderne afholdte foredragsserier »om den politiske, kulturelle og religiøse bevægelse i Danmark i nyere tid, om sprog og virkelighed og om videnskab og ideologi«. Hermed var Selskabets nye Skrift-række, der løb fra 1973 til 1975, bragt på bane.

Fra overbibliotekaren i Statsbiblioteket, Karl V. Thomsen, hvem kopi af Gerhard Nielsens brev var tilgået, modtog Selskabet i slutningen af november 1972 en skrivelse, hvori overbibliotekaren kort ønskede at notere, at *Acta Jutlandicas* skæbne i meget høj grad lå Statsbiblioteket på sinde, al den stund man

fra Aarhus Universitet trods alt vederlagsfrit modtog 350 udvekslingseksemplarer årligt, hvorfor *Acta Jutlandica* var »den væsentligste enkeltpublikation«, som indgik i udvekslingsordningen. Ikke blot gav den mulighed for at få mange værdifulde publikationer til Århus, men gav tillige mulighed for at placere danske forskningsresultater i udlandet. Karl V. Thomsen foreslog til slut, at hvis Selskabet skulle overtage udgivelsesretten, ville Statsbiblioteket gerne deltage i eventuelle forhandlinger, således at også »udgivelsessynspunktet« kunne blive repræsenteret.

Ved et præsidiemøde lige inden jul 1972 redegjorde vicepræsident Stig Jørgensen for forhandlingen om *Acta Jutlandica*. Åbenbart har man accepteret Karl V. Thomsens forslag; i hvert fald regnede Stig Jørgensen med et møde med Universitetet og Statsbiblioteket i det efterfølgende års første måned. Hvad skriftserien angik, var der givet bevilling fra Videnskabsfonden, således at de første fire serier var sikret. Åbenbart har der været indhentet tilbud fra forlæggere, for det hedder, at billigste tilbud var fra Juristforbundets forlag. Også elleve måneder senere – ved generalforsamlingen 21. november 1973 – redegjorde vicepræsidenten for forhandlingerne vedrørende »*Acta Jutlandicas* skriftserie«, som protokolfører Dich skriver. En anden person har dog senere foretaget rettelser i protokollen, således at der nu står »*Acta Jutlandica* og skriftserien«. Hvad redegørelsen gik ud på, fremgår ikke.

I oktober 1973 tilendebragtes forhandlingerne om Det lærde Selskabs overtagelse af *Acta Jutlandica* og det hedder i protokollen vedrørende første præsidiemøde det efterfølgende år, at »som hovedredaktør for 3 år af *Acta Jutlandica* valgtes H.P. Clausen. Også to andre uden for præsidiet skulle vælges til redaktionen. Man ville anmode konsistorium om også at udpege en konsistorierepræsentant – og om at anvise de bevilgede penge til *Acta Jutlandica*. Åbenbart har man tillige drøftet, hvorledes det skulle gribes an, når manuskripter skulle indkaldes, for det hedder, at dette eventuelt kunne ske via *Information og Debat*.

Der var enighed om, at skriftserien skulle fortsætte; Stig Jørgensen skulle have ansvaret for nr. 5 og H.P. Clausen for nr. 6.

Ved et præsidiemøde tirsdag den 19. marts 1973 indledte præsidenten med en orientering om sammensætningen af redaktionsudvalget for *Acta Jutlandica*. Det skulle bestå af H.P. Clausen (formand), J.L. Balling, Olaf Pedersen og Erik Ström-gren. Præsidenten gav til kende, at det muligvis var en fejl, at det humanistiske fakultet ikke var direkte repræsenteret, men – som sekretær Ringgaard udtrykte det – »forsamlingen erklærede sig fuldt tilfreds med den humanistiske viden, redaktionen repræsenterede.«

Selskabets redaktør siden starten, professor Jens Holt, afgik ved døden 18. september 1973, og en opgørelse af dødsboet viste – i følge referat af præsidiemøde »26/2-1973« (læs: 1974) – »at Det lærde Selskab havde et tilgodehavende hos Danske Bog-handleres Kommissionsforlag [læs: Kommissionsanstalt, PL] paa 10.000 kr.«

Kun fire måneder efter Selskabets overtagelse af *Acta Jutlandica* meddelte forlaget Munksgaard, der ellers havde udgivet *Acta*-serien siden 1937, at man nu ville opsiges kommissionsforholdet med virkning fra udgangen af året, da det ikke kunne betale sig for forlaget at forhandle serien. Dog tilbød man at udskyde tidspunktet, hvis det kneb med at finde en ny kommissionær. Af en eller anden grund havde man i brevet fra forlaget fundet det nødvendigt at præcisere, at »grunden til at vi ønsker at skille os af med *Acta Jutlandica* er udelukkende af økonomisk art«.

Som konsekvens af den opsagte kommissionsaftale forsøgte man i øvrigt fra Selskabets side at fravriste Aarhus Stiftsbogtrykkerie tilladelsen til at gøre brug af »Universitetsforlaget i Aarhus« med henblik på at anvende dette som forlag og distributionskanal, men uden held. Også Statsbiblioteket blev af Selskabet involveret i dette forsøg.

Ved et præsidiemøde i november 1974 drøftedes mulighederne for fra Universitetets side at opnå sekretariatsbistand til *Acta Jutlandica*, og man drøftede, om man skulle pryde publikationer-

ne med Det lærde Selskabs bomærke, og det meddeltes, at *Acta Jutlandica* nu forelå i 2. korrektur. Forøvrigt fremgår det af en skrivelse af 20. november samme år fra H.P. Clausen til medlemmerne af redaktionsudvalget, at det efter hans mening ville være problematisk ikke at ændre forsiden af *Acta* i forhold til tidligere, idet det efter hans vurdering ikke længere gik an, at det af forsiderne fremgik, at der var tale om skrifter fra Aarhus Universitet, når nu udgivelsen faktisk varetoges af Det lærde Selskab.

Ved et præsidiemøde i oktober 1975 orienterede Stig Jørgensen om skriftseriens dårlige økonomi – (altså Selskabets egen skriftserie under redaktion af Stig Jørgensen, ikke at forveksle med *Acta Jutlandica*) – der bl.a. skyldtes, at 7-8. hæfte om *Symmetri i videnskaberne* var blevet trykt i tillid til fejlagtige oplysninger fra Stiftbogtrykkeriet, og ved et nyt møde i præsidiet 18. februar det efterfølgende år blev der »endnu en gang orienteret om skriftseriens underskud«, der henstod som rentefri gæld til trykkeriet. Der blev tillige orienteret om ændringer i sammensætningen af redaktionsudvalget for *Acta Jutlandica*. Ud over de fire oprindelige var nu overarkivar, dr.phil Vagn Dybdahl, lektor, dr.phil. Henning Lehmann, Institut for Kirkehistorie, og kartograf Flemming Nørgaard, Geografisk Institut, indtrådt. Sidstnævnte var udpeget af konsistorium. Protokollen – i form af en indklistret kopi af skrivelse af 19. marts 1976 fra professor Wandel til Universitetet – oplyste »for god ordens skyld«, at udvalget havde eet medlem mere end tidligere aftalt med Aarhus Universitet. I Wandels skrivelse anmodes på Selskabets vegne om at få overført de midler, som Universitetet allerede havde bevilget til *Acta Jutlandica*. Der lå på det tidspunkt en regning på kr. 31.856,15 for publikationen *Acta Jutlandica* XLIV: 1, Skrifter fra Aarhus Universitet; Kristian Jeppesen: *Neues zum Rätsel des Grand Camée de France*, Universitetsforlaget i Aarhus 1974. (Nævnte »forlag«, der siden er ophørt, må ikke forveksles med det senere oprettede Aarhus Universitetsforlag, jfr. nedenfor s. 116). Præsident Wandel meddelte videre, at yderligere *Acta Jutlandica*-publikationer var på vej, og at man fra Selskabets

side gerne imødeså Universitetets eventuelle bemærkning til Selskabets hidtidige forvaltning af udgivelsesretten. Endelig oplyste Wandel, at Selskabet påtænkte at »gøre en indsats for at aktivere de restoplag af *Acta Jutlandica*«, som henlå fra perioden, hvor Universitetet stod for skriftet. I forbindelse med det sidste – de ældre *Acta* – skrev kontorchef Arne Fock, Aarhus Universitets budgetkontor, i et notat af 28. marts 1978 om ejendomsforholdet til de *Acta Jutlandica*, som fremkom inden Selskabet overtog udgivelsesretten, at

der foreligger ikke oplysninger for referenten, der indicerer at dette aktiv indtager en sådan særstilling, at det kan hævdes ikke at være overgået til statseje, da Aarhus Universitet i 1970 blev en statsinstitution (...) en overdragelse af dette oplag til D.L.S. må derfor betragtes som en gave fra statsinstitutionen Aarhus Universitet. Hertil skal have bevilling, men såfremt der er tale om et relativt beskedent beløb, vil det formodentligt være tilstrækkeligt at opnå ministeriets tilslutning.

Ved præsidiemødet 2. april 1976 talte man om såvel Selskabets skriftserie som *Acta Jutlandica*. Professor Wandel, der på præsidentposten nu var afløst af professor Søren Sørensen, gjorde opmærksom på, at det måtte være muligt at få de ca. 5.000 kr. fra Statens samfundsvidenskabelige Forskningsråd, som ikke var kommet til udbetaling på en tidligere given bevilling. Man besluttede at gøre et forsøg på at få midlerne. Under indtryk af, at Aarhus Universitet et par år senere (1978) ville kunne fejre sit 50-års jubilæum var der i præsidiet enighed om, at man på et senere møde i præsidiet skulle drøfte, om Selskabet kunne påtage sig at udgive et jubilæumsskrift. Da præsidiet påny trådte sammen et halvt år senere, 9. september 1976, var jubilæumsaktiviteternes primus motor, det lægevidenskabelige fakultets dekan, overlæge, dr.med. Palle Juul-Jensen, tilstede. Man enedes om, at Selskabet skulle udgive jubilæumsskriftet, og at det skulle indgå i *Acta Jutlandica*-serien. Skriftet skulle redigeres af professor Gustav Albeck, om hvis interesse herfor Juul-Jensen naturligvis i forvejen havde forhørt sig.

Universitetet godkendte planen om, at Det lærde Selskab

skulle varetage udgivelsen af jubilæumsskriftet. Dette meddeltes ved næste præsidiemøde 12. oktober samme år, hvor Gustav Albeck var tilstede og forelagde sine foreløbige planer for skriftet. Disse planer blev »diskuteret ret grundigt og derefter vedtaget«. Også Palle Juul-Jensen, der allerede havde sendt ansøgning om støtte til Handelsbanken, var til stede, og – som det hedder i professor Ringgaards referat: »Palle Juul-Jensen kunne derefter konstatere at ansvaret fra nu af lå hos Selskabet og redaktøren«. I øvrigt vedtog man at sende ansøgninger til forskningsrådene. Tilstede ved behandlingen af et andet punkt på dagsordenen ved samme møde var formanden for *Acta Jutlandica*-udvalget, lektor, dr.phil. Henning Lehmann, som – i forlængelse af en af ham forfattet skrivelse herom til præsidiet to dage tidligere – forelagde forslag om, at Det lærde Selskab »etablerer trykke-, forlags- og distributionsvirksomhed for *Acta Jutlandica* skrifter m.m.« Som følge af, at diskussionen tidligere på mødet om Albecks planer havde været så udførlig, måtte man dog nu udskyde den nærmere behandling af Lehmanns forslag til et ekstraordinært præsidiemøde 2. november samme år. Her fremkom nu Lehmann med supplerende oplysninger til sit tidligere fremsatte forslag »om ændrede trykemetoder og om selskabets overtagelse af forlagsvirksomhed«. I detaljer diskuterede man da købs- og lejepriser på maskiner og fremstillingsomkostninger i forbindelse hermed. Man vedtog derefter, at »de tre antagne artikler til AJ skulle fremstilles efter den fremlagte plan på lejet maskine«, og at Søren Sørensen og Henning Lehmann skulle undersøge Universitetets stilling til *Acta Jutlandicas* fremtid. Man vedtog, at der ikke skulle udbetales forfatterhonorar, men derimod ydes ca. 50 frieksemplarer for bidrag til *Acta*-serien. I den af Lehmann præsenterede plan var også indgået forslag om forlagsvirksomhed, og mon ikke hans redegørelse herfor har ligget i forlængelse af hans skrivelse af 12. oktober 1976 til præsidiet, hvor han nævnte muligheden af at se uden for Selskabets rammer, »f.eks. ved oprettelse af et udgivelses-selskab/forlag, hvor selskabet kun er een af parterne, som suppleres med andre: bladfond m.v.« Der blev dog ikke ved mødet

taget stilling til »det vanskelige spørgsmål«. I forbindelse med jubilæumsskriftet vedtog man en udvidet skitse fra dets redaktør, Gustav Albeck.

Fra og med 2. november 1976 – dato for underskrivelse af kontrakt – stod Det lærde Selskab da som lejer hos firmaet Elgrafik A/S af sats-maskineri af mærket Linocomp. I en skrivelse af 14. februar fra fakultetssekretær Hanne Højte Stenbæk til Henning Lehmann gaves der meddelelse om, at det teologiske fakultetsråds forretningsudvalg havde vedtaget at »stille lokale nr. 155 til rådighed for *Acta Jutlandica* og microfilm«. Det fremgår dog af en efterfølgende skrivelse fra Lehmann til det teologiske fakultetsråds forretningsudvalg, at maskineriet på daværende tidspunkt allerede var blevet placeret i værelse nr. 305, og at forskellige foranstaltninger vedrørende jordledning var truffet i dette rum med henblik på maskinens stabile virke. Desuden ville det være bedst, om der var hurtig adgang til mørkekammeret i nr. 311, hvilket der jo ikke kunne siges at være fra nr. 155, altså to etager borte. Lehmann tillod sig på den baggrund at anmode om at kunne beholde lokale 305 til *Acta Jutlandicas* satsproduktion. Anmodningen blev imødekommet ved et forretningsudvalgsmøde få dage senere. Forøvrigt fremgår det af korrespondance i Lehmanns papirer i Selskabets arkiv, at maskinen også anvendtes til fremstilling af sats til anden side, formedelst 30-35 kr. pr. side plus moms. Åbenbart fyldte maskinen ikke hele rummet; i hvert fald skriver Lehmann i marts 1978 til Munksgaard og beder om – fem år efter Munksgaards opsigelse af kommissionsaftalen fra 1937 – at få sendt restoplaget af *Acta Jutlandica* til »Hovedbygningen, vær. 305«.

Ved et kombineret møde i Det lærde Selskabs præsidium og *Acta Jutlandica*-udvalget 20. marts 1979 forelagde sidstnævntes formand, Henning Lehmann, en oversigt over de udgivne bøger og planlagte udgivelser, og man drøftede salgsfremmende foranstaltninger, f.eks. blev det fra 1973 stammende forslag om et fremstød via *Information og Debat* pudset af igen. Som det erindres, havde man allerede i 1974 drøftet mulighederne for at få sekretariatsbistand i forbindelse med udgivelsesvirksom-

heden, og det vedtoges nu, at Søren Sørensen og H.P. Clausen skulle tage kontakt med rektor herom. Det fremgår af referatet, at der forelå et kommissionstilbud fra Reitzels forlag, dog ikke økonomisk specificeret, og at L.L. Albertsen ville varetage arbejdet med *Acta Jutlandica* under Lehmanns da forestående forskningsrejse til mellemøsten.

Selv ikke i Jerusalem kunne Lehmann for øvrigt få fred for *Acta Jutlandica*, for – som han indleder et brev til Albertsen og andre 29. juni 1978 – : »Da jeg pr. telegraf og telefon bliver katastrofeadspurgt om, hvor satsen til Alice Theilgaard m.fl.s psykiatriske afhandling befinder sig ...«. Efter nu at have nævnt mulige steder, hvor det måske kunne betale sig at lede, sender *Acta*-udvalgets formand »mange venlige hilsener fra et sommer-varmt sted, hvor jeg ærligt og redeligt bestræber mig på at tænke på alt muligt andet end *Acta Jutlandica*.«

Inden præsidiemødet 7. marts 1978 havde Gustav Albeck i et brev gjort rede for jubilæumsskriftet. Der manglede kun et langt og to kortere afsnit, som ville komme senere samme måned, og det samlede omfang ville holde sig inden for 600 sider, hed det (- bogen blev dog på 648 sider). Palle Juul-Jensen var tilstede ved mødet og fortalte om udgivelsens økonomi, som kunne anses for sikret via tre villige forskningsråd og resten via tilskud fra Aarhus Universitets Forskningsfond. Desuden redegjorde han for et igangsat subscriptionsfremstød. Herefter var der en kort, men i referatet uspecificeret, drøftelse af *Acta Jutlandica* samt oplysning om, at alle de vedtagne udgivelser var på vej. Det kan her indskydes, at da *Acta*-aftalen med Universitetet fornyedes 15. april 1977 var dette sket under forudsætning af, »at selskabet prioriterer udgivelserne således, at jubilæumsbogen sikres udgivelse i 1978«.

Ved præsidiets møde 22. november 1978 oplyste Selskabets præsident, Søren Sørensen, at G.E.C. Gads forlag var villig til en kommissionsaftale, og at Lehmann tidligere havde meddelt, at Munksgaard havde erklæret sig interesseret i en fornyelse af aftalen – meget mærkeligt, da Lehmann som lige nævnt i marts samme år havde bedt om at få tilsendt de resterende *Acta* fra

selvssamme forlag. *Acta Jutlandica*s situation og »forholdene om satsmaskinen« drøftedes, hedder det, og man besluttede, at man skulle »søge at vende tilbage til den oprindelige målsætning for udgivelsen af *Acta* med udgivelse af én eller evt. flere mindre bøger inden for universitetets årlige bevilling«, og at man skulle søge oprettet en kommissionsaftale med et forlag. Hvad angår den lejede maskine ville der blive et problem med overkapacitet, hvis man beholdt den. Et forslag fra Henning Lund om at *Acta*-regnskab sammen med Selskabets regnskab fremover skulle føres i Universitetets bogholderi blev stillet i bero indtil videre, da man stod overfor forhandlinger med Universitetet om *Acta Jutlandica*.

I forbindelse med præsidentens beretning på generalforsamlingen 12. december 1978 havde professorerne Albeck og Bach ordet i tilknytning til beretningens redegørelse for udgivelsesvirksomheden. Albeck støttede tanken om udgivelse af et bind *Acta* pr. år og fandt det »ønskeligt med et universitetsforlag«. Desuden gav han udtryk for, at Selskabet efter hans mening måtte have en skriftserie ved siden af *Acta Jutlandica*. Bach pegede på, at Københavns Universitet i langt højere grad end Aarhus Universitet støttede publikationer.

Ved præsidiemødet 8. januar 1979 vedtog man – i fortsættelse af beslutning ved forrige præsidiemøde – at der skulle søges forhandling med Universitetet om en forlængelse af aftalen om udgivelse af *Acta Jutlandica*. Det blev påpeget, at der manglede 20.000 kr. til de allerede udgivne publikationer, og at en ny var på vej. Tre medlemmer af præsidiet fik bemyndigelse til at tage kontakt med rektor om *Acta Jutlandica* (og domicilsagen, jfr. ovenfor s. 99).

Inden næste møde i præsidiet måneden efter – 28. februar 1979 – skulle der indhentes synspunkter fra Henning Lehmann og *Acta*-udvalget. Lehmann kom tilstede og redegjorde ved mødet for situationen omkring *Acta*. I tilknytning hertil vedtoges det at søge en forhandling – hurtigt – med Statsbiblioteket og Universitetet. Det skulle her præciseres, at der ikke var tale om en ansøgning fra Selskabet, at en minimumsløsning (anskaffelse

af satsudstyr + kr. 50.000 årligt) ikke var tilfredsstillende, at distributionsproblemet nu måtte afklares (eventuelt med Akademisk Boghandel). Om der er sket noget i sagen inden et nyt præsidiemøde 19. april 1979, fremgår ikke af protokollen, men i referat af nævnte møde hedder det, at Lehmann ville udarbejde notat til Universitetet som grundlag for en forhandling, og at præsidiemedlemmerne Balling, Henning Lund og H.P. Clausen sammen med Henning Lehmann ville deltage i et møde med Universitetet om *Acta*-sagen. I Lehmanns notat af 18. maj 1979 slås der en del på, hvorledes Selskabet selv havde gjort en stor indsats for at strække de fra Universitetet tildelte midler – bl.a. ved forskningsrådsansøgninger og ved selv at fremstille sats på den lejede maskine – men universitetsmidlerne måtte ifølge notatet anses for utilstrækkelige og burde pristalsreguleres.

Efter forhandlinger forelå 19. juni 1979 en ny »Aftale mellem Aarhus Universitet og Det lærde Selskab i Aarhus om udgivelse af *Acta Jutlandica*«, gældende fra 1. januar 1980 til 31. december 1982.

Af en mødeindkaldelse dateret 15. november 1979 fra Selskabets præsident, H.P. Clausen, til præsidiets medlemmer fremgår vedrørende *Acta Jutlandica*, at Stig Jørgensen på mødet seks dage senere ville give en »redegørelse for forhandlinger om forlagsplaner med Jyllands-Posten«. I protokollen findes intet referat af selve præsidiemødet, men fra anden side oplyses det, at Jyllands-Posten ikke var interesseret. Desværre findes heller ikke referat fra et kombineret møde i præsidiet og *Acta Jutlandica*-udvalget, som Selskabets præsident indkaldte til måneden efter.

I december 1979 tilbagesendtes fra Danske boghandlers Kommissionsanstalt restlageret af Det lærde Selskabs skrifter fra den tidligste periode (første serie 1948-66) til Henning Lund, Kemisk Institut. »Alt retur – udgår af boghandelen« står der skrevet – uvist af hvem – på fragtsedlen. Hertil er at sige, at disse tidligste titler igen kom »i handelen« efter oprettelsen af Aarhus Universitetsforlag i 1985, men nu (formentlig endegyldigt) er utilgængelige i almindelig handel.

Til et præsidiemøde 7. januar 1980 var påny indkaldt såvel præsidiets medlemmer som *Acta Jutlandica*-udvalget. I protokollen findes intet referat heraf, men som nævnt i anden forbindelse ligger et håndskrevet referat i Stig Jørgensens papirer. Heraf fremgår, at man havde vedtaget at antage to manuskripter til *Acta Jutlandica*, et fra Germansk Institut (ca. 60 sider) og et fra Psykiatrisk Hospital (den såkaldte Samsøundersøgelse, ca. 200 sider). Det første skulle produceres på den lejede maskine, mens der angående den anden tekst lå et tilbud fra »Satsform« (58.000 kr.), og »forfatterne anmodes om at søge et tilskud på kr. 30.000 hos Forskningsrådet«, hedder det. Man vedtog at »ophæve lejemålet om satsmaskinen« – hvilket skete allerede tre dage senere – og at man inden udgangen af måneden skulle indlede forhandlinger med Universitetet om den fremtidige udgivelse af *Acta Jutlandica*. Hvis der ikke opnåedes tilfredsstillende tilsagn om tryktilskud og administrativ bistand, ville Selskabet ikke længere stå for udgivelsen.

I marts 1980 fremsendte Henning Lehmann til H.P. Clausen og Stig Jørgensen (de øvrige forhandlingsbemyndigede) kopi af et af ham selv udfærdiget »Notat vedr. fornyelsen af aftalen vedr. *Acta Jutlandica*«, dateret 3. marts 1980. Af den udaterede følgeseddel fremgår, at notatet var blevet til efter anmodning fra kontorchef Arne Fock, Aarhus Universitet, som supplement til noget tidligere fremsendt (formentlig Lehmanns tidligere notat af 18.5.1979). Notatet drejer sig om »seriens omtrentlige kvantitative omfang« og om »de administrative og distributive problemer«. Vedrørende det første fremhæves det i notatet, at den oprindelige 1973-aftales tilskud på 50.000 kr. egentlig burde fordobles som følge af prisudviklingen i den grafiske branche, omend dette på grund af kraftige besparelseskrav næppe var en realistisk tanke, men, skriver Lehmann, udgivelsen af en serie, »der kan siges omfangsmæssigt at være en værdig videnskabelig repræsentation for Universitetet udadtil og kan fungere rimeligt som Statsbibliotekets eneste udvekslingsobjekt, vil dog næppe kunne baseres på et tilskud på væsentlig under 80.000 kr. årligt.« Hvad angår administrations- og distributionsproble-

matikken deler notatet komplekset op i to dele: det rent »boghandlermæssige« på den ene side og på den anden administration, korrespondance etc. i forbindelse med det mere »forlagsmæssige« arbejde, herunder brevveksling med forfattere, indhentning af tilbud, udfærdigelse af forskningsrådsansøgninger, spørgsmål vedr. trykningen samt moms-, skatte- og lønningsregnskab m.m. Hvad angår det »boghandlermæssige« ses to muligheder: enten en kommissionsaftale med et forlag/en boghandel (f.eks. Akademisk Boghandel) eller varetagelse i Selskabets eget regi. Hvad den sidste mulighed angår, påpeges det, at det næppe ville kunne påregnes, at den til enhver tid siddende formand for *Acta Jutlandica*-udvalget kunne påtage sig arbejdet, hvorfor det ville være nødvendigt enten med »trækningsret« på en medarbejder ved Universitetet eller midler fra medhjælpskontoen. Hvad angik de sekretariatsmæssige funktioner ansås ti ugentlige timer for tilstrækkeligt, forudsat selve ekspeditionsarbejdet ikke indgik i ordningen, dvs. hvis der blev truffet aftale med forlag eller boghandel. Notatet slutter med at fremhæve det ønskelige i, at der kunne træffes en aftale, hvorefter Det lærde Selskab ikke behøvede at være arbejdsgiverregistreret med hvad heraf følger af administration og omkostninger.

I en skrivelse dateret 19. marts 1980 fra Budgetkontoret meddeltes – efter et resume af Selskabets »krav« – at Universitetet med henvisning til nedskæringerne af Universitetets bevilgninger havde været tilbageholdende med hensyn til at forhøje tilskuddet. Dog havde Universitetet »tilbudt at overtage regnskabsføringen«. Med henblik på under disse omstændigheder at klare udgivelsen af allerede planlagte *Acta Jutlandica*-udgivelser indgav *Acta*-udvalget v. Henning Lehmann 17. april samme år ansøgning til Aarhus Universitets Forskningsfond om 30.000 kr., og ansøgningen blev imødekommet. Hermed var man oppe på det beløb, som Lehmann havde nævnt som minimum i sit ovenfor omtalte supplerende notat.

12. august 1980 indkaldte H.P. Clausen præsidiets medlemmer og Lehmann til et møde om bl.a. *Acta Jutlandica*, der skulle

foregå 19. august. Et egentligt referat heraf eksisterer ikke, men i en ny skriftlig henvendelse til præsidiets medlemmer giver præsidenten udtryk for forståelse for, at flere ikke kunne komme, når den givne frist havde været så kort. Herefter opsummerer han, hvad de fremmødte havde talt om, nemlig først og fremmest den lave medlemsinteresse for Selskabets virksomhed. *Acta*-sagen er ikke nævnt i Clausens skrivelse. I en tidligere omtalt skrivelse til samtlige medlemmer af Det lærde Selskab vedrørende nødvendigheden af en diskussion om Selskabets fremtid (jfr. ovenfor s. 72 f) nævnes, at én af mulighederne var helt at standse Selskabets virksomhed efter dog naturligvis at have fortsat udgivelsen af *Acta Jutlandica* i den periode, der var aftalt med Universitetet.

I et »Notat vedrørende *Acta Jutlandica*« dateret 23. februar 1981 konstaterer Arne Fock, at »selskabet for tiden søger sit præsidium rekonstrueret, og at den fremtidige *Acta*-aktivitet derfor ikke kan fastlægges nu.«

Ved konstitueringen af præsidiet Fenger (jfr. ovenfor s. 76) var der tilsyneladende ikke længere noget, der hed *Acta Jutlandica*-udvalget, men derimod et »publikationsudvalg«. Dette skulle bestå af præsidiets medlemmer samt konsistoriums repræsentant, professor Olaf Pedersen. Formanden herfor, professor Niels Åge Nielsen, redegjorde ved præsidiemødet 16. september for rækken af planlagte udgivelser. Man havde fra det tidligere præsidium overtaget tilsagn om udgivelse af to manuskripter fra Psykiatrisk Hospital, og begge var nu i trykken. Tilbudene vedrørende trykning var på henholdsvis 51.000 og 66.000 kr., »så flere udgivelser kommer ikke på tale i 1981«, hed det.

Selskabets værdighed i publikationssammenhæng skøttedes, da man – efter også at have spurgt til holdningen hertil hos Karl V. Thomsen, Statsbiblioteket – i 1981 forkastede et forslag fra forfatterside om en helt anden forside end den almindelige på *Acta*. Samme år havde man i øvrigt modtaget et manuskript, som synes at have givet anledning til nogen diskussion i publikationsudvalget. Et af medlemmerne skrev i et brev til et

andet medlem, at han var »ubehagelig berørt«, og at udgivelsen heraf efter vedkommendes mening ville skabe »et uheldigt præcedens«. Dog fremgår det af referat af præsidiemødet 10. december samme år, at man nu havde meddelt forfatteren, at afhandlingen var godkendt til optagelse i skriftrækken, men at man ikke rådede over midler til trykning m.v.

Desuden diskuteredes muligheden for udgivelse af en antaget teologisk disputats, og de fremmødte var positivt stemt herfor; senere indledte forfatteren dog forhandlinger med et forlag). Et par måneder tidligere havde Niels Åge Nielsen og Ole Fenger haft møde med forfattere fra Psykiatrisk Hospital for at diskutere, om deres afhandlinger i *Acta Jutlandicas* medicinske serie kunne afsættes til et dansk eller udenlandsk forlag med »fornødne distributionskanaler«. Ved mødet 10. december var der enighed om at have anmodningen in mente, »men at se tiden og de økonomiske muligheder an.«

I april 1982 sættes et manuskript af Stig Jørgensen i cirkulation blandt publikationsudvalgets medlemmer med henblik på udgivelse året efter. Tre dage efter godkendelse af manuskriptet – *Pluralis Juris. Towards a relativistic Theory of Law* – udbad da forfatteren sig tilbud fra to trykkerier, og *Pluralis Juris* udkom samme år i *Acta Jutlandicas* samfundsvidenskabelige serie. Efter at bogen var udkommet og fremsendt via udvekslingsordningen, modtog Selskabet fra universitetsbiblioteket ved University of Birmingham en forespørgsel. Man ville gerne vide, hvorfor to forskellige *Acta*-udgivelser, nemlig Jørgensens just nævnte værk og samme forfatters *Retspositivisme og naturet fra 1977*, bar samme overordnede nummer: *Acta Jutlandica* XLVI? Stig Jørgensen svarede, at der desværre, hvad angik den nyeste publikation, var begået en fejl fra trykkerens side.

I 1983 kom Forlaget Arkona ApS ind i billedet som kommissionær for Det lærde Selskab. Via dette forlag besørge­des – efter opnåelse af den let kritiske Arne Focks og dermed Universitetets velsignelse – enkelte titler (eksempelvis et jubilæumsskrift for Slavisk Institut, Aarhus Universitet), men allerede 17. maj det efterfølgende år måtte Kjeld Bjørnager, Forlaget Arkona ApS,

skrive til Ole Fenger og Stig Jørgensen og meddele, at det nu var slut med forlagets virksomhed, men at han ville undersøge mulighederne for, at Arkonas distribution af *Acta Jutlandica* kunne fortsætte.

Som tidligere nævnt udkom under titlen *Skabelse, udvikling og samfund* – på Forlaget Arkona ApS – i 1985 den lange række af foredrag, som var afholdt i Det lærde Selskab fra 1982 og frem til og med foråret 1984 som *Acta Jutlandica* 60, redigeret af Fenger og Jørgensen. Hermed havde man så at sige genbrugt tanken fra årbøgerne, der begyndte at udkomme i slutningen af 1950'erne, men som ophørte få år senere, og fra publikationsserien (1973-75), hvis syv numre (det sidste dog et dobbeltnummer) – præsenterende et antal tematisk sammenbundne foredrag – var tilblevet efter samme genbrugsprincip.

Allerede måneden forud for meddelelsen om Forlaget Arkona ApS' ophør havde konsistorium ved Aarhus Universitet imidlertid nedsat et publikationsudvalg (ikke at forveksle med Selskabets publikationsudvalg), hvis formål var »at forbedre den eksterne information om universitetets faglige udgivelser og aktiviteter og at forberede en evt. forlagsetablering.« 12. september 1984 henvendte Ole Fenger sig til dette udvalg vedrørende *Acta Jutlandica*-publikationerne, som han ønskede inddraget i planerne om et universitetsforlag. Egentlige forhandlinger herom blev dog udskudt, til forlagsplanerne blev mere konkrete. Udvalget barslede i maj 1985 med en »Betænkning vedrørende oprettelse af et forlag ved Aarhus Universitet«, og allerede måneden efter oprettedes Aarhus Universitetsforlag af Konsistorium. Forlagets leder, Tønnes Bekker-Nielsen, kunne 25. september samme år til Stig Jørgensen fremsende et – af Arne Fock forhåndsgodkendt – udkast til en samarbejdsaftale mellem Aarhus Universitetsforlag og Det lærde Selskab i Aarhus. Første punkt i aftalen fastslog, at forlaget fremover skulle påtage sig udgivelsen af Selskabets publikationer, herunder serien *Acta Jutlandica*, og at Selskabets »redaktionsudvalg« skulle have status som et selvstændigt serieudvalg under Aarhus Universitetsforlag. Andetsteds i aftaleudkastet hedder det, at fremtidige

udgivelser i videst muligt omfang skulle udgives som almindelige forlagsartikler, dvs. trykt for forlagets regning, men således at Det lærde Selskab i hvert tilfælde skulle yde tilskud til dækning af produktionsomkostningerne. Angående Selskabets forpligtelse vedrørende aftale med Statsbiblioteket om udvekslings-eksemplarer af *Acta Jutlandica* hedder det, at denne overtoges af forlaget, der også skulle overtage salget af ældre *Acta* samt Selskabets to øvrige skriftrækker. Alle indtægter, undtagen vedrørende Selskabets eventuelle udgivelser på kommissionsbasis, skulle tilfalde forlaget. Til aftalen hørte også, at Aarhus Universitetsforlag for kr. 12.946,82 (svarende til anskaffelsesprisen) overtog inventaret i det lagerlokale, som Det lærde Selskab gennem nogen tid havde rådet over i Trøjborgkomplekset, og at Aarhus Universitetsforlag overtog restgælden vedrørende fremstilling af Slavisk Instituts jubilæumsbog, idet dog Selskabet forpligtede sig til at yde Aarhus Universitetsforlag et tilskud på 10.000 kr. til delvis dækning heraf. (Forlaget Arkona ApS, der havde udgivet bogen, havde standset betalingerne).

Efter parternes godkendelse af aftalen med minimale justeringer kunne Aarhus Universitetsforlag i november markere sin overtagelse af *Acta Jutlandica* ved udsendelsen af et katalog over »samtlige de *Acta Jutlandica*-titler m.v., som fortsat findes på lager«, som det hedder i en følgeskrivelse fra forlaget, da det til videnskabelige medarbejdere ved Aarhus Universitet fremsendte det omtalte katalog. Skrivelsens forfatter formoder, at »mange af universitetets ansatte deri vil finde noget af interesse«; mange af titlerne hævdes fortsat at være »klassikere på deres område«, dog indrømmes det, at en del titler efterhånden var ramt af faglig forældelse, mens andre igen »har en universitetshistorisk interesse«.

Efter nogle års samarbejde fremkom forlagsleder Tønnes Bekker-Nielsen i en skrivelse af 24. maj 1989 til rektor Henning Lehmann, Det lærde Selskabs præsident Svend Andersen og formanden for universitetsforlagets bestyrelse Knud-Erik Sabroe med den tanke, at man »med fordel« kunne overveje og drøfte »*Actas* fremtid og de forventninger, de tre involverede parter –

universitet, selskab og forlag – har til serien«. Bekker-Nielsen stillede i forlængelse heraf følgende spørgsmål:

Tegner *Acta* et korrekt billede af forskningsinstitutionen Aarhus Universitet? Hvis ikke, kan dette, og skal dette, da ændres – og hvordan?

Er den sproglige fordeling tilfredsstillende (vol. LXIV: 1 engelsk- og 3 dansksprogede; vol. LXV: 2 dansk- og 1 svensksproget)?

Bør den faglige bredde styrkes ved inddragelse af flere numre fra lægevidenskab og naturvidenskab?

Bør det universitetshistoriske stof (festskrifter, jubilæumsskrifter, bøger af typen »Kunst i gule rammer«) op- eller nedprioriteres?

Fordi disse og lignende spørgsmål jo hverken kunne besvares ud fra en videnskabelig eller en forlagsmæssig vurdering, men netop indgik »i det større problemkompleks, som universitetets informationsvirksomhed og image-formidling« udgjorde, men også på baggrund af, at *Acta* fortsat (via Statsbiblioteket) var Universitetets »vigtigste bytteobjekt i udveksling af bøger og serier med andre institutioner«, ville Tønnes Bekker-Nielsen

derfor gerne foreslå, at der fra universitetets eller selskabets side tages initiativ til en drøftelse af de fremtidige rammer for *Acta*, evt. mundende ud i en kort skriftlig målsætning, der kunne tjene som rettesnor for de kommende års arbejde med sagen.

Hvad der på baggrund af denne opfordring er passeret i de efterfølgende måneder, vides ikke, men 9. november 1989 fremsendes fra fuldmægtig Per Møller Madsen, Aarhus Universitet, til de involverede parter en bekræftelse af, at »der afholdes møde mellem Det lærde Selskabs præsidium, rektor samt Aarhus Universitetsforlag, vedr. *Acta Jutlandica*, fredag den 1. december 1989 kl. 11.00«. Ved dette møde, der fandt sted i Juridisk Mødesal, og hvortil man åbenbart ikke havde skønnet det nødvendigt at invitere en repræsentant for Statsbiblioteket, udarbejdedes så »retningslinierne for de kommende årgange af *Acta Jutlandica*«, og en udgave heraf fremsendes få dage senere

af Tønnes Bekker-Nielsen til de tidligere nævnte parter plus Irene Stadsgaard, Statsbiblioteket. Da retningslinjerne fortsat er gældende – og idet de på udmærket vis bereder et billede af udgivelsessamarbejdets form – aftrykkes de hermed in extenso:

Retningslinier for *Acta Jutlandica*, vol. 66 og følgende årgange:

1. AJ udsendes med to numre (å min. 200 sider) pr. årgang i format 17 x 24 cm, garnhæftet i blødt kartonomslag. Numrene kan normalt både erhverves enkeltvis og som led i abonnement.

2. Løssalgsprisen fastsættes individuelt for hvert nummer. Abonnementsprisen fastsættes for et år ad gangen. Studerende og ansatte ved Aarhus Universitet kan tegne abonnement med 25% rabat, mens medlemmer af Det lærde Selskab kan tegne abonnement og købe enkelt-numre med 25% rabat.

3. Af hvert nummer stilles forlods 250 frieksemplarer til rådighed for Statsbiblioteket, 5 for Universitetets rektorat og 10 for Det lærde Selskabs præsidium. Præsidiets medlemmer kan herudover købe enkelt-numre med 35% rabat.

4. Udgivelserne finansieres ved en kombination af tilskud fra Acta Jutlandica-kontoen og tilskud fra fonde, forskningsråd mv. Som hovedregel skal tilskuddet fra Acta Jutlandica-kontoen mindst dække en andel af produktionsomkostningerne svarende til de 265 frieksemplarers andel af det samlede oplag.

Anvisningsretten for midler fra Acta Jutlandica-kontoen ligger hos præsidenten for Det lærde Selskab.

5. Under hensyn til, at serien udveksles internationalt, bør alle numre udgives på ét af hovedsprogene. Hvis særlige omstændigheder medfører, at et nummer undtagelsesvis udsendes på dansk, skal det være forsynet med engelsk resumé (for samleværker: engelske abstracts)

6. I serien optages såvel monografier som samleværker (herunder redigerede samlinger af bidrag fra symposier og mindre konferencer). Kriteriet for optagelse i serien er et højt fagligt niveau, målt med international målestok.

Lærebøger, specialer, konferens- og licentiatafhandlinger kan ikke optages.

7. Serien redigeres af Det lærde Selskabs præsidium. Uopfordrede manuskripter indleveres til Aarhus Universitetsforlag, der videresender dem til Selskabet. Selskabet og forlaget kan endvidere på eget initiativ

opsøge egnede manuskripter, herunder manuskripter indleveret til udgivelse i forlagets normale program.

8. Det tilstræbes, at der ved hver årgangs begyndelse (dvs. pr. 1. januar) foreligger en plan for det kommende års numre.

Samarbejdet mellem Aarhus Universitetsforlag og Det lærde Selskab består altså og har resulteret i en lang række *Acta*-udgivelser, hvis farvestrålende forsider kan tages som udtryk for den evne – og vel også vilje – til at møde tidens strømninger, som Det lærde Selskab efterhånden er præget af, skønt, som det omtaltes ovenfor, man altså så sent som i 1981 havde stillet sig på bagbenene og sammen med Statsbiblioteket rystet kraftigt på hovedet, da en forfatter spurgte til muligheden for en mere festlig forside.

Gennem en årrække har Aarhus Universitets løbende tilskud til Selskabets udgivelse af *Acta Jutlandica* – der fortsat er Universitetets officielle årsskrift og som sådant nævnes i Universitetets årsberetning – været på kr. 50.000 årligt og er det fortsat.

5. SAMMENFATNING OG FREMTIDSPERSPEKTIVER

Opgør man antallet af enheder i Appendix B og C, fremgår det, at Det lærde Selskab i de forløbne 50 år har afholdt ca. 220 almindelige medlemsmøder (heraf adskillige med to oplægs- eller foredragsholdere), at der er foretaget ca. 25 udflugter, og at der er fremkommet ca. 60 publikationer. Stiller man efter konstateringen af disse tal spørgsmålet, om Det lærde Selskab i Aarhus har en fremtid, må der ubetinget svares ja. Ganske vist har de skiftende præsidier gennem det forløbne halve århundrede haft problemer med at placere Selskabet helt på det niveau, som de stiftende fædre gjorde sig forestillinger om. Der blev således aldrig tale om at »tage Initiativet til videnskabelige Undersøgelser«, som var et af de oprindelige mål jfr. statutterne (hvorfor denne passage da også gled ud ved statutændringerne i 1971), og der er aldrig blevet optaget korresponderende udenlandske medlemmer og æresmedlemmer. Men gabte man for højt, da man forestillede sig et Videnskabernes Selskab *en miniature* i Århus, så fik man til gengæld noget andet, nemlig et oftest velfungerende foredragsselskab, hvor netop det tværfakultære aspekt fortsat er af allerstørste betydning.

Da tanken om et videnskabeligt eller lærd selskab på tværs af fakultetsgrænserne først meldte sig i begyndelsen af 1940'erne, var det samlede antal af professorer og docenter ved Aarhus Universitet mindre end 30, og ved Selskabets dannelse i 1945 var tallet 40 endnu ikke rundet. Selv ved et universitet med et så beskedent antal professorer og docenter havde man altså fundet det af betydning med et særligt forum, hvor de forskellige fags repræsentanter gennem møder kunne få indsigt i hinandens arbejdsmetoder og resultater – og dette til trods for, at alle ved de daværende fire fakulteter kendte hinanden, at man dagligt

var sammen i lærerværelse og frokoststue foruden naturligvis til møderne i Lærerforsamlingen, og en håndfuld af professorerne var endda naboer i professor- og eforboligerne. Et yderligere indtryk af, hvor små forholdene var, kan man få, når man tænker på, at det dengang var kutyme, at nye doktorander fremsendte et eksemplar af deres disputats til hvert medlem af Lærerforsamlingen. I dag – 50 år senere – er antallet af videnskabelige medarbejdere ved Universitetets fem fakulteter ca. 40-doblet, og der er således selvsagt ingen baggrund for nærmere at pleje daglig omgang med halvandet tusind kolleger, for slet ikke at tale om at være orienteret om, hvad den enkelte beskæftiger sig med. Hertil kommer endelig, at specialiseringens grad gennem det forløbne halve århundrede har været kolossal, og at det endda ikke er usandsynligt, at denne høje specialiseringsgrad har medført en fare for faglige skyklapper. Under disse omstændigheder har Det lærde Selskabs møder med foredrag og videnskabelige drøftelser selvsagt været af stor betydning og er det fortsat. Mens antallet af (i nutiden potentielt indvælgelige) videnskabelige medarbejdere ved Aarhus Universitet som netop nævnt er 40-doblet gennem de seneste 50 år, er antallet af Selskabets medlemmer kun 3-4 dobbelt (inkl. medlemmer uden tilknytning til Universitetet). For det er jo nemlig en slags paradoks, at antallet af medlemmer i Selskabet er så forholdsvis begrænset, mens dets nuværende virksomheds hovedformål – at fungere som foredragsklub på tværs af fakulteterne – på samme tid principielt er så omfattende. I Selskabets præsidium har man imidlertid aldrig set det som noget mål med tiden at indlemme et så stort antal medlemmer som muligt. Ikke blot har der været det altid gældende hensyn til økonomien, men nok så meget har det gennem tiderne vejet, at medlemmerne skulle være personer, som i kraft af deres forskning har henledt opmærksomheden på sig selv. Og skønt der ikke længere ved generalforsamlingerne – på samme måde som i Selskabets første 25 år, hvor Selskabets værdighed skøttedes nidkært – udtrykkes betænkelighed over visse proponeringer, er det stadig hensigten gennem valg af foredragsholdere og

andre at berige Selskabet med personer, der formodes at kunne bidrage til mødernes videnskabelige drøftelser på kvalificeret vis. Om samtlige indvalgte gennem tiderne har kunnet leve op til begrebet »lærd« er nok tvivlsomt, hvis man derved forstår polyhistorer, der har kvalificeret indsigt i flere fakulteters faglige felter, omend der nok har været enkelte. Under alle omstændigheder har Selskabet som sådan – betragtet som summen af medlemmer – naturligvis til enhver tid fuldt ud kunnet leve op til betegnelsen.

Selskabets navn har gennem alle årene formået at fremkalde smilet, ikke blot hos et stort antal af medlemmerne – jfr. at medlemmer af den medicinske faggruppe som tidligere nævnt i 1980 beskev det »som urkomisk, forældet og meget andet«, men hvor et flertal af samme faggruppe desuagtet ønskede at bevare navnet – men det fortælles også (af fhv. afdelingsleder Arne Berg i 1994 i interview givet til Universitetshistorisk Udvalg), at allerede kort efter Selskabets dannelse muntrede et antal laboratoriebetjente, mekanikere og andre faguddannede håndværkere ved Universitetet sig med som modspil at slutte sig sammen i »Det udlærte Selskab«! Forøvrigt indledte præsident H.P. Clausen i forbindelse med forberedelse af en udflugt en skrivelse af 13. maj 1980 til lensgreve Schack således: »Her ved Aarhus Universitet har vi en videnskabelig sammenslutning med det måske lidt pompøse navn »Det lærde Selskab««, så forelegenhed kan navnet også fremkalde.

Da man fra præsidiets side i september 1946 meddelte Universitetets bestyrelsesformand C. Holst-Knudsen, at Selskabet havde til hensigt »i Lighed med Videnskabernes Selskab i København« at påtage sig »Opgaver, som vil kræve Samarbejde af flere Videnskabsmænd med videnskabelig Assistance, saa som Udgivelse af endnu utrykte Haandskrifter, Ordbøger over forskellige Sprog m.m.« samt »at foretage Udgravninger engang i Fremtiden, hvis Økonomien vil tillade det«, har man vel fortrøstningsfuldt antaget, at sådanne visioner – jfr. statutternes daværende § 1 om at »tage Initiativet til videnskabelige Undersøgelser« – ad åre ville kunne realiseres. Der ses

dog ikke at være fremkommet initiativer til noget sådant i Selskabets regi. Imidlertid kan det vel ikke ganske udelukkes, at man – idet intentionerne var præsenteret – har ment allerede *derved* at have medvirket til en profilering af ikke blot Selskabet, men også *Universitetet* som sådan. Af professor Hakon Lunds tidligere citerede notater fremgår da også, at den selvbestaltede kommission anno 1941 til dannelse af et videnskabeligt selskab ved Aarhus Universitet havde næret den tanke, at et sådant selskab skulle kunne »fremskaffe de nødvendige økonomiske midler til at få værdifulde forskningsresultater fra det unge universitet publiceret på værdig måde, så at universitetet kunne blive kendt og respekteret internationalt«. At Universitetet i dag faktisk *er* »kendt og respekteret internationalt«, har Det lærde Selskabs virksomhed formentlig kun en begrænset del af æren for – omend Ole Fenger i sine stikord til beretning ved generalforsamlingen 1982 havde nedfældet følgende: »Det lærde Selskab – navnet verdensberømt«. Ganske vist har Selskabetets tidlige publikationsvirksomhed (1948-66) med engelsk- og tysksprogede værker indenfor »Humanistiske Skrifter/Série des Lettres«, »Teologiske Skrifter/Série de Théologie«, »Naturvidenskabelige Skrifter/Série des Sciences Naturelles« og den enlige dansksprogede svale med engelsk resumé i »Samfundsvidenskabelige Skrifter/Série des Sciences Sociales« samt – fra 1974 – en lang række publikationer i *Acta Jutlandica*-serien, ligeledes på engelsk og tysk, vel medvirket til udbredelsen af kendskabet til Universitetets eksistens internationalt, ikke mindst via udvekslingsordningen, som Statsbiblioteket har stået for gennem alle årene, men formentlig blot i forholdsvis beskedent omfang. Sagen er jo den, at Selskabet er blevet overhalet af Universitetet. Selskabets stiftende fædre har vel nok gjort sig forestillinger om, at antallet af medlemmer af Lærerforsamlingen ved Aarhus Universitet ville øges i takt med Universitetets udvikling i øvrigt, men ingen har naturligvis i deres vildeste fantasi kunnet gøre sig tanker om denne udviklings rivende hast. Fra at medlemskaren i Det lærde Selskab oprindeligt var identisk med Lærerforsamlingens medlemmer samt efterhånden et mindre antal

indvalgte udefra, har den udviklet sig til at bestå af udelukkende et selektivt udpluk heraf, og tilsvarende har Selskabets danske såvel som internationalt anlagte publikationer i stadig mindre grad været identisk med den samlede strøm af publikationer fra Aarhus Universitet som helhed. Noget tilsvarende gælder, hvad angår ideen om at »tage Initiativet til videnskabelige Undersøgelser«. På baggrund af, at der lokalt, nationalt og internationalt igennem den seneste halve snes år eller mere eksempelvis er oprettet et væld af forskningscentre, ministerielle forskningsprojekter og overnationale forskningsnetværk til varetagelse af mere omfattende samarbejdsopgaver på de forskellige niveauer, er det næppe tænkeligt, at Selskabet i nærmeste fremtid genindfører den udgåede formulering.

Ikke desto mindre kan to pejlemærker i Selskabets aktuelle mulighedshorisont – såfremt de forfølges – formodes at kunne pege frem mod en eventuel sprængning af den nugældende formålsparagraf.

(1) Selskabet har planlagt at fejre sit 50-års jubilæum i oktober 1995 med afholdelse af en konference om forskningsetik (med en række internationale oplægsholdere) i samarbejde med forskningsministeriet, og det kan vel på den baggrund ikke udelukkes, at noget sådant også vil kunne passere i fremtiden (og ikke nødvendigvis med jubilæer som anledning) – evt. således, at konferenceindlæg siden publiceredes i *Acta Jutlandica*.

(2) Selskabets præsidium har i foråret 1995 haft mulighed for at påtage sig opgaven at fremkomme med forslag vedrørende nye medlemmer til de under forskningsministeriet virkende forskningsråd. Muligheden forblev uudnyttet, men viser desuagtet, at Det lærde Selskab faktisk har muligheden for at spille en større rolle udadtil, end tilfældet er i dag – hvis ellers vilje og energi er til stede.

Da professor L.L. Albertsen i 1980 fremkom med sine »Tanker i forbindelse med Det lærde Selskabs fremtid«, fremhævede han bl.a. relevansen af Selskabets rolle »som en lodig klub for nuværende og kommende emeriti«. Som en sådan fungerer Selskabet da også – ældste jævnlige fremmødende

medlem har her i Selskabets jubilæumsår rundet de 90 og blev indvalgt så tidligt som i 1947, mens Ernst Frandsen endnu fungerede som Selskabets første præsident – og dets møder er derfor det eneste eksisterende forum ved Aarhus Universitet, hvor en sådan dobbeltfaset kontinuitet er til stede: Ikke blot mødes man i Selskabet på tværs af fakultets- eller for den sags skyld institutionstilknytning, men også næsten på tværs af tid. Erfaringer fra mere end et halvt århundredes beskæftigelse med de forskellige videnskabsgrene indgår derfor i de drøftelser, som finder sted ved møderne.

At Selskabet ikke blot har overvintret, mens gennemslaget af det for de daværende professorer så ugunstige amanuensis- og senere studenteroprør indfandt sig, men også den dag i dag synes at vise kræfter til mere end blot at hvile på laurbærrene, hænger utvivlsomt sammen med, at en konservativ, traditionsbevarende tendens har slået igennem fra 1980'erne og præget ikke blot det almindelige politiske klima, men også institutionerne og for den sags skyld de enkelte potentielle medlemmer af Selskabet. Gennem nogen tid har det nu ikke længere været latterligt for de yngre videnskabsmænd m/k at tænke på sig selv som medlemmer af Det lærde Selskab. Ånden forandredes i forhold til 1970'erne, og nyt blod kunne på den baggrund strømme til.

Ændringerne i den akademiske selvforståelse hos den institutionskritiske oprørsgeneration er indtruffet sideløbende med en retraditionalisering af ikke blot samfundet som helhed, hvor i flæng kirkebryllupper, høflighedsritualers genkomst, individualiseret påklædning og genudgivelser af Emma Gad og andre vejledninger i korrekt social gebærden sig kan nævnes som eksempler, men også af det akademiske liv, til hvilket studenterne nu påny melder sig iført deres studenterhue og ofte i øvrigt med en autoritetstro, som man i 1970'erne næppe havde troet ville vende tilbage. (En professor emeritus, der ellers i oprørets hedeste tid bl.a. kom ud for at blive forment adgang til sit auditorium, har i et interview v. Universitetshistorisk

Udvalg endda givet udtryk for, at studenterne nutildags »næsten er blevet for docile«).

Pendulsvinget har altså fundet sted, og svarende til disse forhold, som her kun kan antydes, og hvor altså institutionskritikken er en saga blott, indførtes så styrelsesloven af 1992. Denne styrelseslov for de højere læreanstalter gengav så at sige magten til enkeltpersoner på de forskellige niveauer i hierarkiet og kronede dermed pendulsvinget på universitetsstyrelsesniveau, og dét demokratiske eksperiment, som styrelsesloven af 1970 havde været udtryk for, var hermed tilendebragt. I samme tidsrum var gamle 'oprørere' – nu selv universitetslærere – ofte blevet enten ganske tamme og/eller til tider næsten mere liberale eller konservative end de 'gamle' professorer, der ellers for de oprørske tidligere groft sagt havde stået som indbegrebet af stivnakket, uflyttelig borgerlighed (eller endog reaktion), hvad enten der nu havde været tale om 'de stivnakkedes' magtposition som repræsentanter for 'professorvældet' eller den af disse professorer dyrkede 'borgerlig-positivistiske' videnskab.

At klimaet ændredes, og at institutions- og traditionskritikken løjede af som følge af 1980'ernes grundlæggende højredrejning, kom for Det lærde Selskab til at betyde, at tresseroprørere eller i hvert fald repræsentanter for generationen efterhånden var modne til at tage plads her side om side med repræsentanter for det *ancien regime*, som styrelsesloven af 1970 havde bragt til fald, men at dette kunne ske, skyldtes naturligvis også Selskabets evner for tilpasning – og behov for nye kræfter.

To gange blev det nødvendigt at 'rekonstruere' Selskabet, nemlig omkring 1971 og igen en halv snes år senere, og i samme tidsrum var det, at Selskabet søgte at opnå eget domicil. Der kan skimtes en sammenhæng mellem disse ting. Af formuleringer fra Jørgen Dichs hånd kan man faktisk ane, at det, man tilstræbte med omorganiseringen, ikke mindst var at bevare Det lærde Selskab som hovedsagelig en klub for professorkollektivet ved Aarhus Universitet, og tilsvarende gælder endnu mere udtalt følgende uddrag fra Søren Sørensens 1978-ansøgning til domicil hos Egmont H. Petersens Fond:

Der er brug for (...) en frokoststue, som man tidligere kendte det med en lærerfrokoststue på universitetet, som var til megen gavn for videnskaben, men som ikke eksisterer mere, og som næppe vil genopstå under den nye styrelseslov for universiteterne.

Men når Selskabet ønskede at udfolde sit liv under eget tag kan en tilskyndelse også have været, at man – omend blot symbolsk – ønskede lidt afstand til rektor Svend Bundgaards tidstypisk traditions- og ceremoniskyende universitet, der afskaffede såvel det akademisk håndtryk som (for en periode) årsmøderne, men sikkert også for – symbolsk og faktisk – at tilvejebringe rammer om en intakt sammenhæng på trods af den reelle opsplitning. Ikke blot var frokoststuen borte. Lærerforsamlingen og fakulteterne var jo blevet opløst med den styrelseslov af 1970, hvormed amanuensis- og studenteroprørene kronedes, og der kan derfor have været tale om et ønske om til dels at lade det fællesskab, som nu var suspenderet i Universitetets almindelige liv, fortsætte i egen bygning. Hermed være ikke sagt, at Selskabet – med samt det domicil der forblev en utopi – nu tænkte at skulle fungere som refugium for det gamle professorfællesskab, men helt ved siden af er antagelsen dog nok alligevel ikke – heller ikke set i lyset af professor L.L. Albertsens tidligere citerede betragtninger vedrørende Selskabets betydning som emeriti-klub.

At dét lod sig gøre, altså at fungere som emiritiklub fra et tidspunkt, hvor et stort antal af Universitetets professorer overgik til denne kategori, mens en »foryngelse« af medlemsskaren på samme tid og efterfølgende fandt sted, demonstrerer Selskabets rummelighed og fleksibilitet.

Det er ikke utænkeligt, at en medvirkende årsag til fremkomsten af den principielle adgang til indvælgelse af ikke-professorale og ikke-doktorale medlemmer er sket i et forsøg på at overvinde modstand mod Selskabet i såvel den samlede lærerkreds som i visse kredse i Universitetets ledelse. Kunne de oprørske lokkes ind, ville de kritiske røster dæmpes, og f.eks. evt. tilskud – hvor der nu end måtte søges – ville ikke kunne

nægtes eller reduceres under henvisning til, at der var tale om en lukket professorklub. Hertil kommer det helt elementære, at det gamle 'professorvældes' repræsentanter jo ikke kunne sidde for evigt.

Det er tidligere fremgået, at antallet af kvindelige medlemmer gennem en lang årrække var til at overse. Dette er til dels tilfældet endnu, men af de nuværende ca. 130 medlemmer er immervæk et dusin kvinder. De nuværende kvindelige medlemmer – indlemmet under de seneste to præsidenter – repræsenterer imidlertid indtil videre kun fire af Selskabets fem hovedområder.

Hvis man ved begrebet 'kraftcenter' forstår, at der fra et sådant udgår en ustandselig strøm af selvstændige initiativer byggende på en omfattende overskudskreativitet og en eksplosiv dynamik, vil det nok være en upassende overdrivelse at hævde, at Det lærde Selskab i Aarhus gennem årene har fungeret som et sådant, idet – som vist – megen nytænkning fra Selskabets side har været af defensiv art: Hvordan overkommes nu dette eller hint problem? Men har en stor del af Selskabets energi været anvendt på at manøvrere i oprørte vande for at undgå problemers opståen eller forværring – eller modsat: i vindstille, hvor medlemstrægheden var et fremherskende træk – skal det i hvert fald konstateres som en bedrift i sig selv, at det faktisk er lykkedes ikke at kuldsejle, hvilket ikke er så lidt endda. Tilsvarende kan nemlig ikke siges om det 12 år ældre og vistnok i egen selvforståelse en anelse finere Humanistisk Samfund ved Aarhus Universitet, der aldrig formåede at reagere adækvat på de ændrede forhold fra omkring 1970, og som gradvist henslumrede uden nogen sinde formelt at være opløst. Hverken en historisk eller en øjeblikbetragtning giver anledning til at formode, at Det lærde Selskab i Aarhus – med sine nuværende ca. 130 medlemmer, en ballast af et halvt århundredes erfaringer og rimelig vind i sejlene – går en sådan skæbne i møde.

APPENDICES

Appendix A. Det lærde Selskabs præsidenter 1945-1995

Ernst Frandsen	1946-1949
Fritz Schönheyder	1949-1952
Johannes Munck	1952-1955
Jørgen Pedersen	1955-1958
Peter Skautrup	1958-1961
Willy Munck	1961-1964
H.M. Thamdrup	1964-1967
K.E. Løgstrup	1967-1970
Jørgen S. Dich	1970-1973
Carl F. Wandel	1973-1976
Søren Sørensen	1976-1979
H.P. Clausen	1979-1980
Ole Fenger	1981-1988
Svend Andersen	1988-

Appendix B. Afholdte foredrag m.m.

»M.m.« indbefatter rundvisninger, orienterende foredrag, kommentarer, præsentationer og lignende, som har fundet sted i forbindelse med selskabets udflugter, men som ikke nødvendigvis har haft karakter af regulære foredrag. I forbindelse med en enkelt udflugt (18. maj 1969) til Landsarkivet i Viborg og Ørslevkloster er der ikke overleveret materiale, som kan belyse, hvilke personer, der har stået for rundvisning og introduktion ved udflugtsmålene, hvorfor arrangementet ikke er medtaget i fortegnelsen.

De fra efteråret 1971 til foråret 1975 afholdte regulære foredrag i en række temabestemte foredragsserier er publiceret i Det lærde Selskabs skrifter (ny serie), der 1973-1975 under redaktion af Stig Jørgensen ud-

kom med hæfterne 1-7/8. Hovedparten af de fra 1982 og frem til foråret 1984 afholdte foredrag i forskellige – men indbyrdes sammenhængende – temaserier er publiceret i Ole Fenger & Stig Jørgensen (red.): *Skabelse, udvikling og samfund. En forelæsningsrække*, 1985 (*Acta Jutlandica* 60), jfr. Appendix C.

- 1.2.1946 Professor Lárus Einarson:
 »Om amaurotisk Idiomi i forhold til diffus Hjernesklærose«
- 12.4.46 Professor C.O. Bøggild-Andersen:
 »Colbert og Danmark. Et Bidrag til belysning af den ældre
 Merkantilismes Handelspolitik«
- 18.10.46 Professor Hakon Lund:
 »Molekylernes rumlige Bygning«
- 6.12.46 Professor Th. Geiger:
 »Retsnormens Gyldighed«
- 7.3.47 Professor Jens Holt:
 »Betydningslære. Studier i Sprogets Teori«
- 11.4.47 Professor Regin Prenter:
 »Grundtvigs Syn paa Mennesket«
- 17.10.47 Professor Jørgen Pedersen:
 »Sovjetunionens økonomiske System«
- 5.12.47 Professor Ad. Stender-Petersen:
 »Det varægiske problem«
- 5.3.48 Professor C.J. Munch-Petersen:
 »Det principielle grundlag for nosologien i den neurologi-
 ske klinik«
- 30.4.48 Professor P.G. Lindhardt:
 »Henrik Pontoppidans Hjem«

- 29.10.48 Professor Max Sørensen:
»Folkerettens sociologiske baggrund«
- 29.11.48 Professor Knud Jeppesen:
»Palestrinas Marcellus-Messe«
- 24.12.49 Professor Torben Lund:
»Den videnskabelige produktions retsbeskyttelse«
- 31.3.49 Docent Troels Fink:
»Den politiske krise efter Christian d. 9's tronbestigelse«
- 21.10.49 Dr. H.M. Thamdrup:
»Træk af evolutionsteoriens udvikling«
- 2.12.49 Docent O. Strange Petersen:
»Om vurderingen af tvivlsomme tuberkulinreaktioner. En medicinal-statistisk studie«
- 3.3.50 Professor Sven Werner:
»Nogle af kernefysikkens metoder og problemer«
- 21.4.50 Docent Thøger Nielsen:
»Det retlige påvirkningsproblem«
- 17.10.50 Professor P.V. Glob:
»Arkæologiens kilder«
- 8.12.50 Dr.med. H.C. Andersen:
»Om hørefunktionsprøver«
- 23.2.51 Professor Jørgen Pedersen:
»Befolkningsproblemer og befolkningspolitik i Sovjetunionen«
- 27.4.51 Docent Erik Lunding:
»Ordkunstværkets tydning. Om form- og stilforskningens muligheder«

- 23.10.51 Professor Louis le Maire:
»Ærens strafferetlige beskyttelse«
- 7.12.51 Provst, dr.theol. Bent Noack:
»Om formålet med Acta«
- 7.3.52 Professor Jørgen Dich:
»Socialpolitik og Finansvidenskab som videnskabelige forskningsområder og disse videnskabsgrenes forhold til Etiken«
- 25.4.52 Professor Willy Munk:
»Sektion af menneskelig som metode ved studiet af normale og patologiske forhold. En medicinsk-historisk oversigt«
- 31.10.52 Professor Troels Fink:
»Danmarks udenrigspolitiske stilling under den russisk-japanske krig«
- 12.12.52 Professor Gregers Nørby:
»Bekæmpelse af infektionssygdomme i Danmark og Grønland«
- 13.3.53 Professor Alvar Nelson:
»Straf eller behandling«
- 17.4.53 Professor Erik Strömberg:
»Om hukommelse«
- 30.10.53 Professor P.J. Riis:
»De middelalderlige fundlag i Hama«
- 8.12.53 Professor K.E. Løgstrup:
»Nogle bemærkninger om forholdet mellem en teologisk og filosofisk redegørelse for de etiske fænomener«

- 2.4.54 Professor V. Aalkjær:
»Bemærkninger om lægekunst og lægevidenskab i opbygningen af en moderne kirurgisk diagnose«
- 30.4.54 Professor Erling Hammershaimb:
»Håndskriftfundene fra egnene ved det døde hav«
- 22.10.54 Professor Else Kai Sass:
»Om to af Thorvaldsens portrætbuster: diplomaten og fyrstinden«
- 19.11.54 Professor Svend Bundgaard:
»Abstraktion og generalisation i moderne matematik«
- 4.3.55 Professor Fritz Schönheyder:
»Det tærende sengeleje. Studier over strengt sengelejes indflydelse på de kemiske forhold i organismen«
- 1.4.55 Professor Heinrich Bach:
»Den middelalderlige roman om Tristan og Isolde. Diskussion af nyere tolkninger«
- 28.10.55 Professor Justus Hartnack:
»Tidsbegrebet«
- 25.11.55 Professor J. Humlum:
»Heyerdahls teori om den oprindelige bosættelse af Polynisien«
- 19.3.56 Professorerne Jørgen Bichel og Gregers Nørby:
»Kemoterapi«
- 13.4.56 Professor Max Sørensen:
»FN's første ti-år. Ideologi og realitet«
- 17.10.56 Professor P.V. Glob:
»Dansk arkæologisk Bahreinekspeditions arbejde i den persiske havbugt«

- 16.11.56 Professor Jørgen Dich:
»Om mulighederne for og virkningerne af at erstatte indkomstskatter med direkte skatter på det personlige forbrug«
- 8.3.57 Professor Knud Lundbæk:
»Udviklingen af det sendiabetiske syndrom«
- 11.4.57 (Udflugt til Kalø Jagtgård)
Museumsdirektør H. Thamdrup:
»Vildtforskning«
- 18.10.57 Professor Jens Holt:
»Nogle hittitiske etymologier«
- 11.12.57 Docent Gustav Albeck:
»Grundtvig og universiteterne«
- 28.2.58 Professor Mogens Rudkjøbing:
»Hovedproblemer inden for astronomien«
- 28.3.58 Overingeniør H. Plessing:
»Eksempler på en matematisk modelbeskrivelse af empiriske sammenhænge«
- 14-15.5.58 (Udflugt til Sønderjylland og Sandbjerg).
Professor Troels Fink og museumsdirektør H. Thamdrup
afholdt orienterende foredrag om henholdsvis (1) egnens
og godsets historie og (2) egnens fauna og natur
- 17.10.58 Professor Mogens Ingerslev:
»Intersex«
- 5.12.58 Professor Chr. Westergaard-Nielsen:
»En islandsk skriver fra midten af det 16. århundrede«

- 13.3.59 Professor Else Kai Sass:
»Omkring Ingres' portrættegning af Lucien Bonapartes familie«
- 23.4.59 Professor N. Blixencrone-Møller:
»Forebyggelse af kræft«
- 12-13.9.59 (Udflugt til Rønland (Cheminova) m.m.)
Direktør Gunnar Andreasen foreviste fabrikken Cheminova.

Professor Peter Skautrup:
»Hardiske mål«

Professor Else Kai Sass ledede besøg i Søndergaard-museet i Bovbjerg
- 6.11.59 Professor Ad. Stender-Petersen:
»Menneskeskildring i den oldrussiske litteratur«
- 4.12.59 Professor E. Sparre Andersen:
»Elektron-'hjerter' og deres betydning for videnskaben«
- 4.3.60 Professor Rudi Thomsen:
»Skatter og skattebetaling i det gamle Athen«
- 22.4.60 Professor Johannes Sløk:
»Dialogens funktion hos Platon og tragikerne«
- 1.5.60 (Udflugt til Løvenholm)
Professor Howard A. Grøn viste rundt og fortalte om Løvenholm slots historie
Professor Else Kai Sass fremviste Thorsager rundkirke
- 14.10.60 Professor Peter Skautrup:
»Primitivt i sproget«
- 11.11.60 Professor Grethe Hjort:
»En centraleuropæisk parallel til T.E. Lawrence«

- 2.12.60 Professor Svend Fredens:
»En kømodel og dens praktiske anvendelser«
- 15.2.61 (Udflugt til Ole Rømer-observatoriet)
Professor Mogens Rudkjøbing:
»Solformørkelser«
- 2.5.61 Professor Svend Darling:
»Træk af biokemiens udvikling«
- 30.5.61 Professor Jørgen H. Gelting:
»Teorien om økonomisk vækst«
- 27.10.61 Professor Poul Meyer:
»Behov og interesse i politisk videnskab«
- 9.12.61 Professor Aksel Stenderup:
»Hospitalsinfektioner«
- 16.2.62 Professor Paul Krüger:
»På sporet af den svundne tid i brevbunkerne«
- 13.2.62 Professor L.T. Muus:
»Makromolekylers individualitet og dennes mulige genetiske betydning«
- 27.5.62 (Udflugt til Viborg og Kongenshus Mindepark)
Landsretspræsident E.A. Abitz gav en forevisning af landsretten og redegjorde for dens historie og virksomhed, og fhv. direktør Niels Basse fortalte træk af hedesagens historie og redegjorde for oprettelsen af Kongenshus Mindepark
- 26.10.62 Professor Tyge Søndergaard:
»Tobak og lunger«
- 30.11.62 Professor Regin Prenter:
»Om tolkningen af den lutherske to-regimentslære«

- 26.2.63 Professor Carl Krebs:
»Atombombens virkning på planter, dyr og mennesker«
- 22.2.63 Professor Stig Jørgensen:
»Erstatningsrettens udvikling«
- 19.4.63 Professor Holger Friis Johansen:
»Metoder og problemer i moderne Homerforskning«
- 19.5.63 (Besøg på Statsbiblioteket)
Overbibliotekar Ib Magnussen gav et orienterende foredrag om bibliotekets indretning
- 31.10.63 Professor Steen Olsen:
»Moderne nyreforskning«
- 5.12.63 Professor Søren Sørensen:
»Renæssancebegrebet i musikhistorien«
- 20.2.64 Professor Kai Larsen:
»Thai-danish Botanical Studies. Et internationalt forskningsarbejde«
- 9.4.64 Professor Torsten Dahl:
»Jonathan Swift og Gullivers Rejser«
- 24.5.64 (Udflugt til Fyrkat og omegn)
Professor Ole Klindt-Jensen gav en redegørelse for borgens indretning, og universitetsadjunkt Poul Kjærum fortalte om, hvad man kunne lære ved studiet af to høje i nærheden af Fyrkat
- 29.10.64 Professor Asger Berthelsen:
»I vulkaner og aske. Indtryk fra en Islandsrejse«
- 14.12.64 Professor Jørgen Pedersen:
»En ny analyse af den tyske storinflation«

- 25.2.65 Professor C.O. Bøggild-Andersen:
»Det stockholmske blodbad og den nyere forskning«
- 13.4.65 Professor Jørgen B. Dalgaard:
»Trafikulykker i retsmedicinsk belysning«
- 25-26.9.65 (Udflugt til vestlige Sønderjylland).
Mag.art. Mogens Bencard foreviste det nyåbnede museum i Quedens gård i Ribe og fortalte om byens historie; statsgeolog Johannes Iversen gav i Draved Skov en redegørelse for langtidsundersøgelser over dansk skovhistorie, og universitetslektor F. Bregnballe foreviste forsøgdambruget i Brøns
- 28.10.65 Professor C.A. Nørgaard:
»Nyere bestræbelser for at øge retssikkerheden indenfor den offentlige forvaltning i de nordiske lande«
- 10.12.65 Professor K.O. Nielsen:
»Nogle eksperimentelle undersøgelser af streng effekten«
- 17.2.66 Professor Poul Meyer:
»En politisk argumentationsmodel«
- 31.3.66 Professor Tyge Søndergaard:
»Klapper, kirurgi og kolde hjerter«
- 12.6.66 (Udflugt til Fyn)
Mag. Søren Andersen og mag. B. Møhl fortalte om og demonstrerede de løbende undersøgelser vedr. marsvin og sæler på marsvineforsøgsstationen i Strib, professor Else Kai Sass kommenterede Faaborg Museums samlinger af fynsk kunst, og greve og grevinde Ahlefeldt foreviste Egeskov slot og park
- 24.11.66 Dr. Brian H. Mayo:
»Elektronregnemaskiner – en hjælp eller en hindring«

- 16.3.67 Professor K. Ringgaard:
»Det jydsk institut og dets arbejde«
- 13.4.67 Professor Henning Fenger:
»Kierkegaards faustiske novelle 'Breve'«
- 21.5.67 (Udflugt til Djursland)
Professor Ole Klindt-Jensen gav orientering vedrørende megalithgravene i Tustrup og køkkenmøddingerne ved Mejlgaard, og J.A. MacFadyen, H.M. Thamdrup og andre medarbejdere gjorde rede for Molslaboratoriets arbejde
- 28.9.67 Professor K.E. Løgstrup
»Den æstetiske oplevelses sammensathed«
- 26.10.67 Professor Ove Frydenberg:
»Genetiske Polymorfier«
- 14.3.68 Professor K. Jeppesen:
»Arkæologiske udgravninger ved Mausoleet i Halikarnassos«
- 26.5.68 (Udflugt til Nordjylland)
Professor Ole Klindt-Jensen foreviste den udgravede vikingetidsby og gravpladsen ved Lindholm Høje og senere køkkenmøddingen ved Ertebølle, og Helge Larsen foreviste et kridtbrud nær Lindholm Høje og senere molerlagene i Ertebølle Hoved
- 17.10.68 Professor Mogens Rudkjøbing:
»Stoffet i rummet mellem stjernerne«
- 21.11.68 Professor F. Mathiassen:
»Arbejdsfelter, synspunkter og metoder i den moderne musikvidenskab«
- 18.3.69 Professor Ole Klindt-Jensen:
»En jernaldergravplads på Bornholm«

- 23.4.69 Professor Poul Meyer:
»Det triumferende bureaukrati«
- 27.10.69 Professor Jack Lowy:
»The Molecular Basis of Muscular Contraction«
- 19.11.69 Professor Jørgen Dich:
»Det økonomisk-moralske kompleks og den genstridige virkelighed i den russiske landbrugspolitik fra 1917-1934«
- 12.3.70 Professor Gunnar Svane:
»Presbyteren Kozma og de tidlige bogomiler«
- 16.4.70 Professor Jens Chr. Skou:
»Den aktive transport af natrium og kalium gennem cellemembranen«
- 7.6.70 (Udflugt til Moesgård)
Professor Ole Klindt-Jensen gav en redegørelse for Moesgårds historie
- 3-4.10.70 (Udflugt til Sandbjerg)
Professor Troels Fink gav et foredrag om Sandbjerg set i historisk sammenhæng
- 18.10.70 Lektor Jørgen Kalckar:
»Beskrivelse og virkelighed«
- 16.2.71 Professor Troels Dahlerup:
»Religion og Kapitalisme«
- 17.3.71 Professor Gunner Bonde:
»Forureningsspørgsmålet«
- 5.5.71 Professor Olaf Pedersen:
»Den videnskabelige renæssance som historisk problem«

- 23.5.71 (Udflugt til Hjerl Hede)
Mogens Hjerl-Hansen og inspektør Wittusen viste rundt på frilandsmuseets område
- 29.9.71 Professor A. Pontoppidan Thyssen:
»Hvornår begyndte det 19. århundrede religiøst? En belysning af de religiøse bevægelser som samfundsdannende og samfundskritiske faktorer og deres oprør mod den statskirkelige enhedskultur«
- 27.9.71 Professor H.P. Clausen:
»Hvor længe varede det 19. århundrede kulturelt«
- 24.11.71 Professor Poul Meyer:
»Hvor længe skal det 19. århundrede vare politisk?«
- 17.2.72 Professor Justus Hartnack:
»Sprog og virkelighed«
- 23.3.72 Professor K. Ringgaard:
»Sproget og virkeligheden«
- 25.4.72 Professor Carl F. Wandel:
»Sprog og virkelighed – en studie over nogle begrebsdannelser i den nyere fysik«
- 4.6.72 (Udflugt til Jellingestenene og Tamdrup kirke mv.)
Professor K. Ringgaard fortalte om Jellingestenenes runer, og professor Olaf Olsen fortalte om Jellingeanlægget og foreviste Tamdrup kirke
- 21.9.72 Professor Erik Rasmussen:
»Ideologi og videnskab««
- 24.10.72 Professor Stig Jørgensen:
»Ideologi og retsvidenskab«

- 21.11.72 Professor K.E. Løgstrup:
»Videnskab og ideologi«
- 21.2.73 Professor Knud Østergaard:
»Energiforsyning i det 21. århundrede. Råstoffer og teknologi«
- 28.3.73 Profesor P.C. Matthiessen:
»Den globale befolkningsvækst og de derved forbundne problemer«
- 26.4.73 Professor Mogens Boserup:
»Grænserne for vækst – økonomiske betragtninger«
- 18.9.73 Professor Johannes Witt-Hansen:
»Den historiske materialisme i videnskabsteoretisk belysning«
- 22.10.73 Lektor Jens Otto Krag:
»Økonomiske interesser og politiske beslutninger«
- 21.11.73 Professor Erling Bjøl:
»Økonomi og krig«
- 21.2.74 Professor Bent Elbek:
»Enerkonomi – Energiforsynings videnskab«
- 19.3.74 Professor Jørgen H. Gelting:
»Internationale og danske økonomiske perspektiver efter olieprisstigningen«
- 30.4.74 Rektor Erik Reske-Nielsen:
»Oliekrisens politiske aspekter med specielt henblik på Mellemøsten«
- 14.10.74 Professor Johannes Sløk:
»Symmetri og asymmetri i ontologiske og epistemologiske strukturer«

- 4.11.74 Professor Mogens Pihl:
»Naturlovenes symmetriindhold«
- 3.12.74 Professor Arne Mosfeldt Laursen:
»Symmetri og asymmetri i hjernens funktion«
- 10.2.75 Professor Stig Jørgensen:
»Symmetri og retfærdighed«
- 10.3.75 Professor Nils Spjeldnæs:
»Symmetri i levende organismer«
- 28.4.75 Professor Niels Egmont Christensen:
»Logisk-filosofiske overvejelser over symmetribegrebet«
- 2-3.5.75 (Udflugt til Sandbjerg)
Professor H.P. Clausen gav en introduktion til godsets historie og de nye kursusfaciliteter
- 30.10.75 Professor A.J. Therkelsen:
»Prænatal Diagnose af Genetisk Betingede Sygdomme«
- 11.11.75 (Åbent møde)
Præsident for Deutsche Forschungsgemeinschaft Heinz Maier-Leibnitz:
»The Individual and Research-Planning«
- 17.11.75 (30-års jubilæumsmøde)
Professor Ole Borre:
»Vælgerforskningen og folketingsvalget i december 1973«

Professor Hakon Lund fortalte om Det lærde Selskabs stiftelse og tidlige historie
- 11.12.75 Professor Erik Harsaae:
»Sandsynlighedsbegrebet«
- 19.2.76 Professor Niels Ole Kjeldgaard:
»Fagre nye gener«

- 9.5.76 (Udflugt til Clausholm)
Professor Otto Norn fortalte om slottets bygningshistorie, og slotsejer Henrik Berner viste rundt på slottet. Professor Søren Sørensen holdt foredrag om det store nodefund fra Christian IV's tid, hvorefter organist Inge Bønnerup foretog orgelkompositioner fra Chr. IV's tid, heraf nogle af de nyfundne.
- 4.10.76 Professor Andreas Blinkenberg:
»Tosproget leksikografi«
- 2.2.77 Professor Verner Goldschmidt:
»Repression eller tolerance i retshåndhævelsen«
- 9.3.77 Professor Heinrich Bach:
»Interferens og sprogforandring«
- 20.4.77 Professor Peter Hansen:
»Ændringer i det internationale organisationssystem«
- 8.5.77 (Udflugt til Carl Henning-Pedersen og Else Alfelts Museum, Herning)
Kunstneren Carl-Henning Pedersen fortalte om museet og værkerne, og arkitekt C.F. Møller fortalte om museumsbygningen
- 11.5.77 Professorerne Axel Michelsen og Søren Sørensen:
»Forskningsstyring«
- 3.10.77 Professorerne Rud. Keiding og Eggert Petersen:
»Forskningsstyring«
- 7.11.77 Professor Svend Saxov:
»Geotermisk energi«
- 5.12.77 Dr.phil. Elias Bredsdorff:
»Ord og billeder hos Kjeld Abell«

- 14.2.78 Professor Niels Egmont Christensen:
»Er den moderne logik ulogisk?«
- 6.3.78 Professor Povl Riis:
»Ethiske problemer i den kliniske forskning«
- 29.3.78 Professor Gustav Albeck:
»Fra højskolen i Soer til Aarhus Universitet«
- 7.5.78 (Udflugt til Øm Kloster)
Professor Olaf Olsen fortalte om de nye resultater af
udgravningerne ved Øm Kloster
- 31.10.78 Professor Max Sørensen:
»Jura og politik i en international domstol«
- 12.12.78 Professor Søren Sørensen:
»Kirkesangen i Sønderjylland fra 1864 til 1920«
- 16.1.79 Professor Ole Barndorff-Nielsen:
»Om usikkerhed og måling af usikkerhed«
- 20.2.79 Professor Christian Thodberg:
»Stilen i Grundtvigs prædikener som mulig baggrund for
'den mageløse opdagelse' i 1825«
- 20.3.79 Lektor Erik Damgaard:
»Folketing, demokrati og politisk styring«
- 24.4.79 Professor Flemming Kissmeyer:
»Transplantationsproblematik«
- 20.5.79 (Udflugt til Frijsenborg)
Professor H.P. Clausen:
»Frijserne i dansk politik«
- 25.9.79 Professor Ole Fenger:
»Lov og Ret i Jylland«

- 13.11.79 Professor Peter Skautrup:
»Problemer i dialektforskning«
- 4.12.79 Professor Gunnar Larsen:
»Om oprindelsen af det midtjyske søhøjland«
- 4.3.80 Professor Finn Egeland Hansen:
»Tonalitet og gregoriansk sang. Et eksempel på anvendelsen af EDB i humanistisk forskning«
- 15.4.80 (Temaaften om Øm kloster)
Professor Olaf Olsen gennemgik klostrets historie og fremlagde udgravningsresultater, og overlægerne Bent Langfeldt og Ejnar Hovesen redegjorde for skeletfundene fra en medicinsk synsvinkel
- 14-15.6.80 (Udflugt til Sandbjerg)
Professor H.P. Clausen gav en præsentation af Sandbjerg
- 14.10.80 Lektor Leif Thorling:
»Miljø og Cancer«
- 24.3.81 Professor Carl Aage Nørgaard:
»Menneskerettigheder«
- 29.10.81 (Videnskabshistorisk Museum)
Rundvisning i Videnskabshistorisk Museum v. lektor Kristian Peder Moesgaard
- 25.2.82 Lektor Poul Erik Nissen og seniorstipendiat Svend Andersen:
»Kosmologi og religionsfilosofi«
- 15.4.82 Professorerne Lars A. Bolund og Tom Fenchel:
»Darwinisme og artsdannelse«
- 30.9.82 Overlæge Ejnar Hovesen vejledte ved besøg i Medicin-historisk Museum

- 4.11.82 Professor Nils Spjeldnæs og lektor Erik Thomsen:
»Mennesket«
- 1.12.82 Professorerne Henrik Poulsen og Boje Katzenelson:
»Menneskets natur«
- 1.3.82 Museumsinspektør Poul Bondesen:
»Kommunikation hos dyr« (opr. u. titel)
- Professor Niels Åge Nielsen:
»Sprogets opståen«
- 12.4.83 Lektor Kirsten Hastrup:
»De primitive samfund«
- Museumsdirektør Peder Mortensen:
»De ældste samfund«
- 20.9.83 Videnskabelig assistent Tønnes Bekker-Nielsen gennemgik
udstillingen »Ægypten – guder og mennesker« i Universi-
tetets klassisk-arkæologiske studiesamling
- 13.10.83 Lektor Bent Smidt Hansen:
»Religionens rolle i primitive samfund«
- Professor Ole Fenger:
»Rettens rolle i primitive samfund«
- 8.12.83 Professor Niels Åge Nielsen:
»Nyt om de indoeuropæiske stammer og deres sprog«
- Museumsinspektør Jørgen Jensen:
»Fra istid til jernalder«
- 29.3.84 Professorerne Ebbe Yndgaard og Erik Harsaae:
»Fra økologi til økonomi«

- 17.4.84 (Forhistorisk Museum, Moesgård)
Arkæologen Jørgen Ilkjær:
»Om Illerup-udgravningerne« (opr. u. titel)
- 15.5.84 Lektor Hans Fink:
»Nogle filosofiske betragtninger om videnskabelighed,
natur og udvikling«
- Lektor Uffe Østergård:
»Kærlighed, afføring og fremskridt. Mentalitets- og civili-
sationshistoriske problemstillinger«
- 29.9.84 (Udflugt til Molslaboratoriet)
Daglig leder Henning Pedersen fortalte om laboratoriets
funktioner
- 30.10.84 Anatomen Jens Zimmer og fysiologen Ingemar Engberg:
»Nervesystemets struktur og funktion på celleplan«
- 3.12.84 Overlæge Niels A. Lassen:
»Menneskets hjerne: Hjernebarkens cellulære organisation«
- 21.2.85 Professor Jens Rehfeld:
»Menneskets hjerne: De biokemiske aspekter«
- 29.5.85 Overlæge Mogens Dalby:
»Hjernen og sproget«
- 6.11.85 Overlæge Marie Bojsen-Møller:
»Om neuropatologi og specielt om hjernens patologi« (opr.
u. titel)
- 12.12.85 Lektor Kjeld Fredens:
»Menneskets hjerne: Om hukommelse«
- 11.2.86 Professor Peter Rasmussen:
»Om hjernens funktion« (opr. u. titel)

- 15.4.86 Professor Erik Amdrup:
»Maven«
- 15.4.86 Afdelingsleder E. Thorling:
»Kost og kræft«
- 29.10.86 Seniorstipendiat Niels Engelsted og lektor Jens Mammen:
»Psykologien, hjernen og menneskets udvikling«
- 2.12.86 Professor Uffe Juul Jensen:
»Står sjæl-legeme problemet foran sin løsning?«
- Professor Brian H. Mayo:
»Om kunstig intelligens« (opr. u. titel)
- 24.2.87 Adjunkt Ebbe Poulsen og kandidatstipendiat Esther Fihl:
»Danskeren og den ædle vilde« (opr. u. titel)
- 10.3.87 (Særudstilling, Forhistorisk Museum, Moesgård)
Tegneren Flemming Bau fortalte om ideen bag udstillingen
»Danskeren og den ædle vilde« og om dens realisering
- 9.6.87 Lektor Jan Lindhardt:
»Kristendommen og de vilde«
- Lektor Ole Høiris:
»Antropologien og de fremmede«
- 9.11.87 Professor Jakob Balling:
»Middelalderbegrebets problematisering – en kristendoms-
historisk synsvinkel«
- 9.12.87 Professor Olaf Pedersen:
»Om studiet af middelalderens naturvidenskab« (opr. u.
titel)

- 8.3.88 Professor Ole Fenger:
»Den middelalderlige retsvidenskab med særligt henblik på dens betydning for opbygningen af den vesteuropæiske stat« (opr. u. titel)
- 9.5.88 Adjunkt Finn Frandsen:
»Umberto Eco, »Rosens Navn« og Middelalderen«
- 4.10.88 Cand.mag. Søren Balle og lektor Niels Geert Bolwig:
»Kan økonomisk historie bidrage til belysning af begrebet Middelalderen og af denne epokes afgrænsning?«
- 1.11.88 Lektor Jens Peter Schjødt:
»Religionsskiftet«
- 28.11.88 Professor Olaf Olsen:
»De store Danmarkshistoriers historie«
- 7.3.89 Cand.mag. Kirsten Kjærulff:
»Musik og mystik i middelalderen: Hildegard von Bingen«
- 9.5.89 Lektor Lise Bek:
»Den middelalderlige symboltanke i kunstens spejl«
- 19.9.89 Diskussion mellem professor Jørgen Grønnegård Christensen og professor og overvismand Claus Vastrup om: »Økonomi og politik«
- 23.10.89 Professor Jørgen H. Gelting og professor Birgit Grodal:
»Økonomi som videnskab – historisk og aktuelt
- 20.2.90 Professor Troels Dahlerup:
»Danmarks gældsætning i historisk perspektiv«
- 20.3.90 Professor Nils-Ole Lund:
»Økonomi og arkitektur«

- 8.5.90 Amtssygehusdirektør, professor Keld Møller Pedersen, Vejle, og lektor Jørgen Husted:
»Sundhedsøkonomisk prioritering som medicinsk-etisk problem«
- 3.10.90 Rektor Lauritz Holm-Nielsen, Forskerakademiet, og professor Jens Rostrup-Nielsen, formand for Forskningspolitisk Råd:
»Forskningspolitik og forskningsøkonomi«
- 6.11.90 Docent Johs. Aagaard:
»Økonomi og religion i Danmark«
- 11.12.90 Professor Nikolaj Petersen:
»Sikkerhedspolitik i det nye Europa«
- Professor Claus Vastrup:
»Markedsøkonomiens sejr«
- 19.2.91 Overlæge Thorkil Christensen viste rundt på MR-Centret (scanning), Skejby Sygehus
- Professor Lars U. Lamm:
»Vævstyper – Meget mere end transplantation«
- 12.3.91 Docent Frands Mortensen:
»TV mellem kultur og industri«
- 16.4.91 Professor Stig Jørgensen:
»Retfærdighed«
- 1.10.91 Professor Ove Poulsen:
»Aspekter af målinger i fysikken: Kan vi jonglere med enkelte atomer og fotoner?«
- 5.11.91 Overlæge, lektor Bent Langfeldt:
»Dissektionens historie«

- 5.11.91 Overlæge, professor Markil Gregersen:
»Den nye ligsynslov«
- 10.12.91 Lektor Kirsten Nielsen:
»Gud og Satan – hvordan forsker man i »det« eller
»dem«?»
- 11.2.92 Lektor Jørgen Stenbæk:
»Det teologiske Fakultet og Aarhus Universitet i 50 år«
- 17.3.92 Professor Ole Togeby:
»Kunstige neurale netværker«
- 12.5.92 Lektor Jørgen Goul Andersen:
»Velfærdsstaten og EF«
- 29.9.92 Professor Aksel Wiin-Nielsen:
»Drivhuseffekten«
- 24.11.92 Lektor Henning Mørk Pedersen:
»Krisen i Jugoslavien – etnos, religion, politik«
- 14.12.92 Professor Hans-Jørgen Schanz:
»Modernitet, tradition, dannelse og modning«
- 16.2.93 Professor Olaf Pedersen:
»Lærdoms og videnskabers elskere«
- 23.3.93 Professor Erik Damgaard:
»Parlamentarisk styre: Problemer og løsninger«
- 15.5.93 (Udflugt til Moesgård)
Museumsinspektør Jørgen Ilkjær:
»Udgravningerne i Illerup ådal«
- 5.10.93 Professor Julio Celis:
»The Human Genome Project: Implications and Perspectives«

- 9.11.93 Lektor Ivan Damgaard:
»Kryptografi: Grundvidenskaben, der blev kommerciel«
- 14.12.93 Rektor, dr.phil. Henning Lehmann:
»Nogle armenologiske problemstillinger«
- 1.3.94 Lektor Uffe Østergård:
»Historiens Afslutning?«
- 29.4.94 Museumsinspektør Kr. P. Moesgaard:
»Babylonisk astronomi i Seleukidisk periode«
(derefter rundvisning i Steno Museet)
- 28.5.94 (Udflugt til Danmarks Miljøundersøgelser og Aqua,
Ferskvands Akvarium & Museum, begge Silkeborg)
Forskningschef Hans Løkke gav en præsentation af
Danmarks Miljøundersøgelser og en orientering om
miljøforskning i Danmark. Efterfølgende rundvisning i
Aqua, Ferskvands Akvarium & Museum
- 8.11.94 Docent Per Aage Brandt:
»Om betydning som forskningsemne«
- 13.12.94 Professor Gorm Toftegaard Nielsen:
»Etik og jura«
- 28.2.95 Lektor Jens Pinholt:
»Antropologisk forskningsetik i teoriehistorisk og
samfundshistorisk perspektiv. Personlige overvejelser i
forbindelse med et konkret forskningsprojekt i Temotu
Province, Solomon Islands«
- 4.4.95 Lektor Jette Fog:
»Det kvalitative forskningsinterview«
- 23.5.95 Forskningsassistent Palle Lykke:
»Aarhus Universitet under besættelsen«

Appendix C. Udgivelser 1945-1995**1. Det lærde Selskabs Skrifter. Første serie, 1948-1966.***(Redaktion af serien: Jens Holt)*

- 1948 C. Overgaard: *Studies on the Soil Microfauna I. The Moss Inhabiting Nematodes and Rotifers* (Første serie 1, Naturvidenskabelige Skrifter 1)
- 1948 Jørgen Pedersen: *Om Aarsagerne til det liberale Samfundssystems Sammenbrud* (Første serie 2, Samfundsvidenskabelige Skrifter 1)
- 1950 Johannes Munck: *Petrus und Paulus in der Offenbarung Johannis. Ein Beitrag zur Auslegung der Apokalypse* (Første serie 3, Teologiske Skrifter 1)
- 1951 Johannes Sløk: *Die Formbildungen der Sprache und die Kategorie der Verkündigung. Eine Sprachphilosophisch-dogmatische Abhandlung* (Første serie 4, Teologiske Skrifter 2)
- 1954 Bent Noack: *Zur johanneischen Tradition. Beiträge zur Kritik an der literarkritischen Analyse des vierten Evangeliums* (Første serie 5, Teologiske Skrifter 3)
- 1957 Hans Christian Sørensen: *Studies on Case in Russian* (Første serie 6, Humanistiske Skrifter (u.nr.))
- 1966 E. Hammershaimb: *Some Aspects of the Old Testament Prophecy from Isaiah to Malachi* (Første serie 7, Teologiske Skrifter 4)

2. Det lærde Selskabs publikationsserie. Ny serie, 1973-1975.*(Redaktion af serien: Stig Jørgensen)*

- 1973 H.P. Clausen, Poul Meyer og A. Pontoppidan Thyssen: *Kulturelle, politiske og religiøse bevægelser i det 19. århundrede* (Ny serie 1)
- 1973 Justus Hartnack, K. Ringgaard og Carl F. Wandel: *Erkendelse, sprog og virkelighed* (Ny serie 2)

- 1973 Erik Rasmussen, Stig Jørgensen og K.E. Løgstrup: *Ideologi og videnskab* (Ny serie 3)
- 1973 Knud Østergaard, P.C. Matthiessen og Mogens Boserup: *Den globale vækst* (Ny serie 4)
- 1974 J.O. Krag, Johannes Witt-Hansen og Erling Bjøl: *Økonomi og politik* (Ny serie 5)
- 1974 Bent Elbek, Jørgen H. Gelting, Karsten Laursen og Erik Reske-Nielsen: *Energi* (Ny serie 6)
- 1975 Johannes Sløk, Mogens Pihl, Arne Mosfeldt Laursen, Nils Spjeldnæs, Stig Jørgensen og Niels Egmont Christensen: *Symmetri i videnskaberne* (Ny serie 7-8)

3. Artikler i Det lærde Selskabs Årbøger 1958/59-1962/63

- Årbog 1: 1958/59. Else Kai Sass: »Omkring Ingres' tegning af Lucien Bonapartes familie« (14 s.)
- Årbog 2: 1959/60. Ad. Stender-Petersen: »Menneskeskildringen i den oldrussiske litteratur« (30 s.).
Johannes Sløk: »Dialogens funktion hos tragikerne og hos Platon« (17 s.)
- Årbog 3: 1960/61. Grethe Hjort: »En centraleuropæisk parallel til T.E. Lawrence« (21 s.)
- Årbog 4: 1961/62. Regin Prenter: »Om tolkningen af den lutherske to-regimentslære« (13 s.)
- Årbog 5: 1962/63. Søren Sørensen: »Renaissancebegrebet i musik-historien« (26 s.)

4. Acta Jutlandica

- 44 Kristian Jeppesen: *Neues zum Rätzel des Grand Camée de France*, 1974
- 45 Johs. Nielsen, Helmuth Nyborg & Gudrun Dahl: *Turner's Syndrome. A Psychiatric-Psychological Study of 45 Women with Turner's Syndrome, compared with their Sisters and Women with Normal Karyotype, Growth Retardation and Primary Amenorrhoea*, 1977
- 46 Stig Jørgensen: *Retspositivisme og naturet*, 1977
- 47 K.P. Moesgaard: *Kosmos af Chronos. Træk af en udviklingshistorie for vort astronomiske verdensbillede*, 1977

- 48 Hans Gottlieb: *A Study on the Text of Lamentations*, 1978
- 49 Jørgen Elklit, Johan Peter Noack & Ole Tonsgaard: *Nationalt tilhørsforhold i Nordslesvig. Resultater fra en interviewundersøgelse*, 1978
- 50 Andreas Blinkenberg: *Amiel – dage af en drømmers liv*, 1978
- 51 Gustav Albeck (red.): *Aarhus Universitet 1928-1978*, 1978
- 52 Kirsten Gomard & Sven-Olaf Poulsen (ed.): *Stand und Möglichkeiten der Übersetzungswissenschaft. Mit Beiträgen von K. Reiß, G. Thiel u. W. Wilss*, 1978
- 53 Hans Blosen, Per Bærentzen, Ernst Dittmer, Kirsten Gomard, Bendt Pedersen & Harald Pors: *Tun und Machen i moderne tysk*, 1980
- 54 Johannes Nielsen & Ingelise Sillesen: *Turner's Syndrome in 115 Danish Girls Born between 1955 and 1966*, 1981
- 55 Johannes Nielsen, Jørgen Achton Nielsen, Marianne Kastrup & Erik Strömgen: *The Samsø Project. A Community Psychiatric Project in a Geographically Delimited Population*, 1981
- 56 Stig Jørgensen: *Pluralis Juris. Towards a Relativistic Theory of Law*, 1982
- 57 Adriano Alpagò-Novello, Anders Hultgård, Henning Lehmann, Lucy Der Manuelian, Lars Kærulf Møller, R.W. Thomson & Gabriele Winkler: *Aarhus Armeniaca*, 1982
- 58 Hans Bjørn, Anne-Marie Mai, Stig Dalager, Lise Godfredsen & Claus Pico Stæhr: *Leonora Christina – historien om en heltinde. En forelæsningsrække*, 1983
- 59 Sr. Hildegard Madsen, Anna Marie Aagaard, J.L. Balling, Niels Erik Frederiksen, Hans Jørgen Frederiksen, Tore Nyberg & Frans von Haren: *Det europæiske Klostervæsen. En forelæsningsrække*, 1985
- 60 Ole Fenger & Stig Jørgensen (red.): *Skabelse, udvikling og samfund. En forelæsningsrække*, 1985
- 61 Knud Sørensen: *Charles Dickens: Linguistic Innovator*, 1985
- 62:1 Kjeld Bjørnager et al. (red.): *Slavisk Institut 50 år*, 1985
- 62:2 Stig Jørgensen: *Reason and Reality*, 1986
- 62:3 Hans Jørgen Frederiksen (red.): *Reformationsperspektiver*, 1985
- 63:1 Kristian Jeppesen: *The Theory of the Alternative Erechtheion*, 1987

- 63:2 Kirsten Hastrup & Preben Meulengracht Sørensen (red.): *Tradition og historieskrivning. Kilderne til Nordens ældste historie*, 1987
- 63:3 Karstein M. Hansen: *K.E. Løgstrups forfatterskab 1930-1987. En bibliografi*, 1987
- 64:1 Marianne Powell & Bent Preisler (eds.): *English Past and Present. A Selection of Essays by Knud Sørensen presented to him on his sixtieth birthday*, 1988
- 64:2 Øyvind Foss: *Drab i videnskabens navn. »Eutanasi« og forsøg med mennesker under nazismen*, 1988
- 64:3 Stig Jørgensen: *Fragments of Legal Cognition*, 1988
- 64:4 Lise Bek, Lisbeth Mogensen & Johanne Petrie (red.): *Kunst i gule rammer*, 1988
- 65:1 Niels Henrik Gregersen: *Teologi og kultur. Protestantismen mellem isolation og assimilation i det 19. og 20. århundrede*, 1988
- 65:2 Susan Sundback: *Sekularisering och kyrkotrohet i Danmark. Ett sociologiskt fallstudium av utträden i Århus 1930-1981*, 1989
- 65:3 Jørgen Andersen, Tønnes Bekker-Nielsen & Ole Fenger (red.): *Bondefrigørelse. Dansk landbrug i fortid, nutid og fremtid*, 1989
- 66:1 Niels Hybel: *Crisis or Change. The concept of Crisis in the Light of Structural Reorganization in Late Medieval England*, 1989
- 66:2 Knud Lundbæk: *Joseph de Prémare (1666-1736): Chinese Philology and Figurism*, 1991
- 67:1 Tayo Andreasen et al (eds.): *Moving On: New Perspectives On the Womens' Movement*, 1991
- 67:2 Peter Nannestad: *Danish Design or British Disease? Danish Economic Crisis Policy 1974-1979 in Comparative Perspective*, 1991
- 68 Gunnar Svane: *Slavische Lehnwörter im Albanischen*, 1992
- 69:1 Henning Lehmann & J.J.S. Weitenberg (eds.): *Armenian Texts, Tasks and Tools*, 1993
- 69:2 Niels Hannestad: *Tradition in Late Antique Sculpture: Conservation, Modernization, Production*, 1994
- 70:1 Svend Andersen (ed.): *Theism: Tradition and Modernity*, 1994
- 70:2 Søren Toft & Werner Riedel: *Arthropod Natural Enemies in Arable Land. Density, Spatial Heterogeneity and Dispersal*, 1995

PERSONREGISTER

- Abitz, E.A. 137
Afzelius, Adam 17, 53
Ahlefeldt, greve og grevinde
57, 139
Ahnlund, Knut 57
Albeck, Gustav 24, 54, 57, 70,
106-10, 135, 146, 157
Albertsen, L.L. 73-74, 77, 84,
99, 109, 125, 128
Alfelt, Else 84, 145
Alpago-Novello, Adriano 157
Amdrup, Erik 84, 150
Andersen, E. Buch 12
Andersen, H.C. 132
Andersen, Jørgen 158
Andersen, Jørgen Goul 153
Andersen, Svend 6, 78, 80-82,
85-86, 117, 130, 147, 158
Andersen, Søren 139
Andersen, Vagn 77
Andreasen, Gunnar 55, 136
Andreasen, Tayo 158
Ankerstjerne, Margit 31, 84

Bach, Heinrich 23, 45, 65, 110,
134, 145
Bagge, Povl 44
Balle, Søren 151
Balling, Jakob 75-76, 78, 104,
111, 150, 157
Barfod, Børge 24

Barndorff-Nielsen, Ole 146
Basse, Niels 137
Bau, Flemming 150
Bek, Lise 151, 158
Bekker-Nielsen, Tønnes 85,
116-19, 148, 158
Bencard, Mogens 139
Berg, Arne 123
Berner, Henrik 145
Berthelsen, Asger 138
Bichel, Jørgen 51, 134
Bjøl, Erling 143, 156
Bjørn, Hans 157
Bjørnager, Kjeld 115, 157
Blatt, Franz 12, 14, 21, 55
Blinkenberg, Andreas 12, 14,
29, 42, 145, 157
Blixencrone-Møller, N. 136
Blosen, Hans 157
Bojsen-Møller, Marie 149
Bolund, Lars A. 147
Bolwig, Niels Geert 151
Bonde, Gunner 141
Bondesen, Poul 148
Borre, Ole 144
Boserup, Mogens 143, 156
Brandt, Per Aage 154
Bredsdorff, Elias 71, 145
Bregnballe, F. 139
Buhl, K. 44
Bull, Francis 61

- Bundgaard, Svend 45, 65, 96,
101, 128, 134
Bærentzen, Per 157
Bøggild-Andersen, C.O. 21,
53-54, 63, 131, 139
Bønnerup, Inge 145
- Celis, Julio 153
Christensen, Niels Egmont 144,
146, 156
Christensen, Thorkil 152
Clausen, H.P. 8, 72-73, 75-76,
84, 99, 103-5, 109, 111-14, 123,
130, 142, 144, 146-47, 155
- Dahl, Ellen (f. Dinesen) 55
Dahl, Gudrun 156
Dahl, Torsten 12, 32, 42-43, 50,
57, 65, 138
Dahlerup, Troels 89, 144, 151
Dalager, Stig 157
Dalby, Mogens 149
Dalgaard, Jørgen B. 139
Damgaard, Erik 146, 153
Damgaard, Ivan 153
Darling, Svend 137
Dich, Jørgen S. 32, 41, 51, 68,
80-83, 87-91, 93, 96-98, 100-1,
103, 127, 130, 133, 135, 141
Dittmer, Ernst 157
Dybdahl, Vagn 105
- Einarson, Lárus 21, 23, 26, 29,
65, 131
Elbek, Bent 143, 156
Elklit, Jørgen 157
Engelsted, Niels 150
- Fenchel, Tom 147
Fenger, Henning 63, 140
Fenger, Ole 6, 71, 76-82, 84-85,
100, 114-16, 124, 130-31, 146,
148, 151, 157-58
Fihl, Esther 150
Fink, Hans 149
Fink, Troels 55, 132-33, 135,
141
Fock, Arne 75, 106, 112, 114-16
Fog, Jette 154
Foss, Øyvind 158
Frandsen, Ernst 12, 14-16,
21-22, 28, 38, 53, 126, 130
Frandsen, Finn 151
Fredens, Kjeld 149
Fredens, Svend 45-48, 50, 64,
137
Frederiksen, Hans Jørgen 157
Frederiksen, Niels Erik 157
Friis Johansen, Holger 84, 138
Frydenberg, Ove 140
- Geiger, Theodor 23, 53, 131
Gelting, Jørgen H. 40, 137, 143,
151, 156
Glob, P.V. 24, 65, 132, 134
Godfredsen, Lise 157
Goldschmidt, Verner 145
Gomard, Kirsten 157
Gottlieb, Hans 157
Gregersen, Markil 153
Gregersen, Niels Henrik 158
Grodal, Birgit 151
Grøn, A. Howard 54, 60, 136
Grønnegård Christensen,
Jørgen 151

- Hammershaimb, Erling 15,
21-22, 39-41, 134, 155
- Hannestad, Knud 46, 48, 51, 60
- Hannestad, Niels 158
- Hansen, Bent Smidt 148
- Hansen, Chr. 27
- Hansen, Finn Egeland 147
- Hansen, Karstein M. 158
- Hansen, Peter 145
- von Haren, Frans 157
- Harsaae, Erik 144, 148
- Hartnack, Justus 134, 142, 155
- Hastrup, Kirsten 148, 158
- Hjerl-Hansen, Mogens 142
- Hjort, Grethe 52, 136, 156
- Holm-Nielsen, Lauritz 152
- Holst, Malthe Conrad 6, 22-23,
29, 53
- Holst-Knudsen, C. 22, 27, 29,
123
- Holt, Jens 23, 34-41, 104, 131,
135, 155
- Houmann, Børge 71
- Hovesen, Ejnar 79, 147
- Hultgaard, Anders 157
- Humlum, J. 134
- Husted, Jørgen 151
- Hybel, Niels 158
- Høiris, Ole 150
- Ilkjær, Jørgen 85, 149, 153
- Illum, Knud 15-17, 21, 23, 29,
31, 48
- Ingerslev, Mogens 63, 88, 135
- Iversen, Johannes 139
- Jacobsen, Grete 35-37
- Jacobsen, Aage Th. B. 80
- Jensen, Jørgen 148
- Jensen, Niels 15, 27
- Jeppesen, Knud 27, 132
- Jeppesen, Kristian 105, 140,
156-57
- Juul Jensen, Uffe 150
- Juul-Jensen, Palle 84, 106-7, 109
- Jørgensen, Inger-Solveig 28
- Jørgensen, Poul 56, 60, 64-65
- Jørgensen, Stig 6, 51, 66, 74-76,
87, 97, 99-100, 103-5, 111-12,
115-16, 130-31, 138, 142, 144,
152, 155-58
- Kabell, Aage 66, 84
- Kalckar, Jørgen 141
- Kastrup, Marianne 157
- Katzenelson, Boje 148
- Keiding, Rud. 145
- Kissmeyer, Flemming 93, 146
- Kjeldgaard, Niels Ole 144
- Kjærulff, Kirsten 151
- Kjærum, Poul 138
- Klindt-Jensen, Ole 138, 140-41
- Kortsen, Kort K. 12
- Krag, Jens Otto 143, 156
- Krebs, Carl 138
- Krüger, Paul 39, 45, 54, 67, 137
- Lamm, Lars U. 152
- Langfeldt, Bent 147, 152
- Larsen, Gunnar 147
- Larsen, Helge 140
- Larsen, Kai 80, 138
- Lassen, Niels A. 149
- Lassen, Otto 44, 52-53

- Laursen, Karsten 156
Lehmann, Henning 6, 84, 105,
107-113, 117, 154, 157-58
Lindhardt, Jan 150
Lindhardt, P.G. 131
Lomholt, Esbern 55
Lowy, Jack 144
Lund, Hakon 7, 9-10, 12, 15-17,
21-22, 25-26, 28, 45, 53, 56, 69,
93, 124, 131, 144
Lund, Henning 84, 91, 99,
110-11
Lund, Niels-Ole 151
Lund, Torben 132
Lundbæk, Knud 135, 158
Lunding, Erik 132
Lykke, Palle 5, 154
Løgstrup, K.E. 24, 42, 53, 77,
130, 133, 140, 143, 156, 158
Løkke, Hans 154
- MacFadyen, John A. 140
Madsen, Per Møller 118
Madsen, Sr. Hildegard 157
Magnussen, Ib 138
Mai, Anne-Marie 157
Maier-Leibnitz, Heinz 144
le Maire, Louis 133
Malmros, Richard 63
Mammen, Jens 150
Der Manuelian, Lucy 157
Mathiassen, Finn 140
Matthiessen, P.C. 143, 156
Mayo, Brian H. 139, 150
Meyer, Poul 137, 139, 141-42,
155
Michelsen, Axel 145
- Moesgaard, Kristian Peder 147,
154, 156
Mogensen, Lisbeth 158
Mortensen, Frands 152
Mortensen, Peder 148
Mortensen, Viggo 8
Mosfeldt Laursen, Arne 144,
156
Munch-Petersen, C.J. 131
Munck, Johs. 15, 17, 23, 27, 29,
39-41, 43-44, 54, 130, 155
Munck, Willy 30, 32, 43, 48-49,
130, 133
Muus, L.T. 137
Møhl, B. 139
Møller, C.F. 96-97, 99, 145
Møller, Chr. 12
Møller, Lars Kærulf 157
- Nannestad, Peter 158
Nelson, Alvar 46-47, 133
Nielsen, Axel 96
Nielsen, Gerhard 102
Nielsen, Gorm Toftegaard
154
Nielsen, Johs. 156-57
Nielsen, Jørgen Achton 157
Nielsen, K.O. 139
Nielsen, Kirsten 153
Nielsen, Niels Åge 76-77,
114-15, 148
Nielsen, Thøger 132
Nielsen, Aage 15-17, 69
Nissen, Poul Erik 147
Noack, Bent 27, 40-41, 133, 155
Noack, Johan Peter 157
Norn, Otto 145

- Nyberg, Tore 157
 Nyborg, Helmuth 156
 Nykrog, Per 56
 Nørby, Gregers 44, 51, 133-34
 Nørgaard, Carl Aage 139, 147
 Nørgaard, Flemming 105
- Olsen, Albert 12
 Olsen, Olaf 142, 146-47, 151
 Olsen, Steen 138
 Overgaard Nielsen, Chr. 25,
 34-37, 39, 41, 155
- Pedersen, Axel 98
 Pedersen, Bendt 157
 Pedersen, Carl-Henning 84,
 145
 Pedersen, Henning 85, 149
 Pedersen, Henning Mørk 153
 Pedersen, Jørgen (højesterets-
 sagfører) 31
 Pedersen, Jørgen (professor)
 15-16, 23, 25, 30, 34-37, 39, 41,
 44-45, 61, 63, 130-32, 138, 155
 Pedersen, Keld Møller 152
 Pedersen, Olaf 76, 104, 114,
 141, 150, 153
 Petersen, Eggert 145
 Petersen, Nikolaj 152
 Petersen, Orla Strange 53, 132
 Petrie, Johanne 158
 Pihl, Mogens 144, 156
 Pinholt, Jens 154
 Plessing, H. 135
 Pors, Harald 157
 Poulsen, Ebbe 150
- Poulsen, Henrik 78, 148
 Poulsen, Ove 152
 Poulsen, Sven-Olaf 157
 Powell, Marianne 158
 Preisler, Ebbe 158
 Prenter, Regin 8, 23-24, 88, 101,
 131, 137, 156
- Rahbek Schmidt, Knud 102
 Ranulf, Svend 42-43, 53
 Rasmussen, Erik 142, 156
 Rasmussen, Peter 149
 Rehfeld, Jens 149
 Reiß, K. 157
 Reske-Nielsen, Erik 143, 156
 Riedel, Werner 158
 Riis, P.J. 133
 Riis, Povl 146
 Ringgaard, Kristian 84, 91, 104,
 107, 140, 142, 155
 Rogosinski, W.W. 54
 Rostrup-Nielsen, Jens 152
 Rudkjøbing, Mogens 56, 135,
 137, 140
- Sabroe, Knud-Erik 117
 Sass, Else Kai 39, 52, 55, 58-59,
 64, 134, 136, 139
 Saxov, Svend 145
 Schack, Hans, lensgreve 8, 123
 Schanz, Hans-Jørgen 153
 Schjødt, Jens Peter 151
 Schmidt, Jørgen W. 40
 Schønheyder, Fritz 29, 38,
 52-53, 130, 134
 Sillesen, Ingelise 157

- Skautrup, Peter 9, 12, 14, 30-31,
48, 51, 55, 58-59, 61, 63-64, 69,
88, 101, 130, 136, 147
- Skou, Jens Chr. 141
- Sløk, Johannes 32, 38-39, 41,
136, 143
- Sparre Andersen, E. 136
- Spjeldnæs, Nils 76, 78, 144,
148, 156
- Stadsgaard, Irene 119
- Stenbæk, Hanne Højte 108
- Stenbæk, Jørgen 8, 153
- Stender-Petersen, Ad. 12,
14-15, 17-18, 54, 131, 136, 143,
155-56
- Stenderup, Aksel 84, 137
- Stenov, E. 27
- Strand, Victor B. 38
- Strömngren, Erik 104, 133, 157
- Stæhr, Claus Pico 157
- Sundback, Susan 158
- Svane, Gunnar 66, 141, 158
- Søndergaard, Tyge 137, 139
- Sørensen, Hans Chr. 38, 41,
155
- Sørensen, Knud 157-58
- Sørensen, Max 132, 134, 146
- Sørensen, Preben Meulengracht
158
- Sørensen, Søren 71, 93, 98,
106-7, 109, 127, 130, 138,
145-46, 156
- Thamdrup, Harald M. 22-23,
27, 34, 40, 54-55, 63, 130, 132,
135, 140
- Theilgaard, Alice 109
- Therkelsen, A.J. 144
- Thiel, G. 157
- Thodberg, Christian 146
- Thomsen, Erik 78, 148
- Thomsen, Karl V. 102-3, 114
- Thomsen, Rudi 48, 136
- Thomson, R.W. 157
- Thorling, Eivind 76, 150
- Thorling, Leif 147
- Thorlund Jepsen, Gunnar 83
- Thyssen, Anders Pontoppidan
76, 142, 155
- Toft, Søren 158
- Togeby, Ole 86, 153
- Tonsgaard, Ole 157
- Vastrup, Claus 151-52
- Vøhtz, A. 30
- Wandel, Carl F. 105-6, 130,
142, 155
- Weitenberg, J.J.S. 158
- Werner, Sven 22, 53, 132
- Westergaard-Nielsen, Chr. 135
- Wilss, W. 157
- Winkler, Gabriele 157
- Winn-Nielsen, Aksel 153
- Witt-Hansen, Johannes 143,
156
- Yndgaard, Ebbe 148
- Zieler, Mogens 59
- Zimmer, Jens 149
- Østergaard, Knud 143, 156
- Østergård, Uffe 79-80, 149, 154

Aagaard, Anna Marie 157

Aagaard, Johs. 152

Aalkjær, V. 134